

Katarina Einarsen Enne

Biblioteket som møteplass i Flandern

Masteroppgave 2014

Master i bibliotek- og informasjonsvitenskap

Høgskolen i Oslo og Akershus, Institutt for arkiv- bibliotek- og informasjonsfag

Sammendrag

Temaet for oppgaven er biblioteket som møteplass, og bruken av bibliotek i Flandern. Dette undersøkes nærmere ved å se på lavintensive og høyintensive møteplasser, offentlig, lokal og privat område Lofland (1998) og sosial kapital. Analysen baserer seg hovedsakelig på teori og tidligere forskning fra Lofland, sosial kapital og PLACE-prosjektet. Tre flamske bibliotek er valgt som studieobjekter. Det er brukt observasjon og intervju som metode. Funn viser variert bruk ved alle de tre bibliotekene. Det tenderer til mer bruk av biblioteket som læringsrom og sosialt rom ved de to største bibliotekene. Det er mest tradisjonelt bruk ved det minste biblioteket. Funn viser at begge typer møteplasser er representert og at brukerne vandrer mellom offentlig, lokalt og privat område ved alle tre bibliotek. Funn viser tillit mellom brukere og ansatte.

Abstract

Library as a meeting place and use of libraries in Flanders is the topic of the thesis. This is studied by looking at low intensive and high intensive meeting places, public, parochial and private realm Lofland (1998) and social capital. The analysis is based primarily on theory and previous research from Lofland, social capital and from the PLACE project. Three Flemish libraries were selected as research objects. The research is based on observations and interviews in 2013 and 2014. Findings show various use in all three libraries. It tends more use of the library as an arena for learning and social space by the two largest libraries. It is most traditionally use at the smallest library. Findings show that both types of meeting places are represented and users are moving between the public, parochial and private realm at all three libraries. There is trust between users and staff.

Forord

Tusen takk til min veileder Svanhild Aabø for all oppmuntring, støtte, konstruktiv kritikk og tålmodighet.

Tusen takk til Ragnar Audunson, og andre foredragsholdere, tilretteleggere og medstudenter ved masterstudiet.

Tusen takk til Ruth Soenen og mine informanter i Belgia.

Tusen takk til jenta mi, mannen min, og gode venner.

BIBLIOTEKET SOM MØTEPLASS I FLANDERN.....	6
1 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Problemstilling.....	8
1.3 Disposisjon.....	9
2 Tidligere forskning og litteraturgjennomgang.....	10
2.1 Biblioteket som møteplass	10
2.1.1 Sosial kapital	13
2.2 Bibliotekforskning i Norge	14
2.2.1 PLACE-forskning.....	14
2.2.2 Videre forskning på Furuset	18
2.3 Bibliotekforskning i Belgia	18
3 Teoretisk rammeverk	20
3.1 Offentlige områder, rom og sfærer.....	20
3.2 Offentlig, lokalt og privat område	20
3.3 Det første, andre og tredje stedet.....	22
3.4 Sosial kapital	23
3.5 Møter og møteplasser – lavintensive og høyintensive møter	26
3.6 Arkitekturens betydning for biblioteket.....	28
3.7 Ulike retninger og trender innen bibliotekfeltet.....	29
3.8 Oppsummering.....	30
4 Belgia	31
4.1 Belgia	31
4.2 Det Flamske bibliotekvesen.....	34
5 Metode	35
5.1 Sosialantropologi/Etnografi.....	36
5.2 Valg av metode.....	37
5.2.1 CASE som design på studien.....	38
5.3 Planlegging og gjennomføring av studien	39
5.3.1 Etablering av kontakt.....	39
5.3.2 Observasjon som metode.....	39
5.3.3 Intervju:	41
5.3.4 Datamaterialet	41
5.4 Analyse av datamaterialet.....	41

5.5 Ethiske refleksjoner	42
5.5.1 Forskerens rolle	43
5.5.2 Anonymitet og beskyttelse.....	43
5.5.3 Validitet	44
5.5.4 Metodekritikk	44
6 Analyse og drøfting.....	44
6.1 Oostende bibliotek	44
6.1.1 Arena for læring	48
6.1.2 Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt.....	50
6.1.3 Arena for sosialt rom	51
6.1.4 Arena for tradisjonelt bibliotek	53
6.1.5 Utforming av arena: bygninger, møblering, design og interiør.....	54
6.1.6 Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning.....	55
6.1.7 Oppsummering.....	55
6.1.8 Drøfting.....	56
6.2 HOLSBEK BIBLIOTEK.....	60
6.2.1 Arena for tradisjonelt bruk.....	62
6.2.2 Arena for læring	64
6.2.3 Arena for sosialt rom.....	65
6.2.4 Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt.....	66
6.2.5 Utforming av arena. Bygning, møblering, design og interiør	67
6.2.6 Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning.....	67
6.2.7 Oppsummering.....	68
6.2.8 Drøfting.....	69
6.3 VILVOORDE BIBLIOTEK	71
6.3.1 Arena for læring	73
6.3.2 Arena for sosialt rom	75
6.3.3 Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt.....	78
6.3.4 Arena for tradisjonelt bruk.....	79
6.3.5 Utforming av arena: bygning, møblering, design og interiør	80
6.3.6 Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning.....	80
6.3.7 Oppsummering.....	81
6.3.8 Drøfting.....	82
7 Oppsummering.....	85

BIBLIOTEKET SOM MØTEPLASS I FLANDERN

1 Innledning

Denne masteroppgaven handler om biblioteket som møteplass. Biblioteket er en unik institusjon hvor alle mennesker kan tilegne seg kunnskap og kulturopplevelser alene eller i interaksjon med andre. Det er en fysisk bygning med en fysisk biblioteksamling bestående av bøker, CD-plater, videoer, tidsskrifter etc. Brukerne har også tilgang til elektroniske samlinger som for eksempel databaser og lenkesamlinger via biblioteket. Biblioteket har kompetanse i form av ansatte som innhenter informasjon, veileder og tilrettelegger for blant annet kunnskaps- og kulturopplevelser. Bygning(er), tilrettelegging og kompetanse stilles til rådighet i både fysiske og virtuelle møteplasser. Bibliotekbygningen er gratis tilgjengelig for alle, en universell tjeneste. I utgangspunktet er biblioteket og dets tjenester vederlagsfritt for samfunnsborgerne. Det er fullt mulig å være på biblioteket, ingen trenger en agenda. Som en helhet gir biblioteket store muligheter for dialog, samhold, mangfold og åpenhet. Temaet «Biblioteket som møteplass» er viktig for alle typer bibliotek: folkebibliotek, skolebibliotek og fagbibliotek. I Norge har temaet særlig vært knyttet til folkebiblioteket, og da spesielt gjennom PLACE-prosjektet. Jeg valgte også folkebibliotek i mine undersøkelser. Fokus på mangfold og muligheter for at alle mennesker uavhengig av blant annet språk, religion, etnisitet, alder, legning, helse og økonomi kan møtes på en felles møteplass/arena gjør folkebiblioteket særs interessant som forskningsobjekt.

Bibliotekets funksjon som møteplass er viktig. I inneværende år har biblioteket som møteplass blitt aktualisert, spesielt i kjølevann av ny lov om Folkebibliotek 1. januar 2014.

Møteplassfunksjonen ble framhevet i første paragraf: «Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt» (Folkebibliotekloven (2014). Lov, 1. januar 2014 om folkebibliotek, 2014). Mange bibliotek har tatt utfordringen og de har arrangert aktiviteter og debatter og vist hvilken uavhengig møteplass biblioteket er. Via BibliotekNorgelista har det også vært mulig å følge en del av debattene som går omkring møteplassbegrepet og hva det innebærer. Bibliotekets møteplassfunksjon er ikke ny. Et bibliotek har i alle år hatt en form for fysisk møte, i form av et rom med en dokumentsamling. Folkets tilgang til samlingen og møte med biblioteket har vært varierende opp gjennom historien. Geir Vestheim og blant annet andre forskere tilknyttet PLACE, har i lang tid forsket på folkebiblioteket, herunder som en institusjon og et møtested for folket. Det har vært

skrevet flere utredninger om bibliotek i Norge. Historisk fremstilling er ikke en del av denne oppgaven. Jeg velger imidlertid å ta med en referanse til Stortingsmelding 23 (2008-2009) Bibliotek: Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid. Stortingsmeldingen legger til grunn følgende utvida definisjon av hva et bibliotek er:

Ein utvida definisjon er at biblioteket er ein institusjon som med utgangspunkt i samlingar av dokument – digitale eller fysiske – initierer og organiserer sosiale prosessar, først og fremst sosiale prosessar knytte til læring og kulturformidling. *Det sosiale biblioteket* rommar såleis ei vidare forståing av kva eit bibliotek er og fangar inn kjernen av det eit bibliotek alltid har gjort, samstundes som omgrepet også identifiserer ei oppgåve som vert stadig viktigare for biblioteka i det digitale samfunnet – å styrkje dei sosiale funksjonane til biblioteka, kulturperspektivet og biblioteket som ein offentleg møtestad for alle.

(St.meld.nr.23 (2008-2009). Bibliotek: kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid, 2009, s. 14).

En slik definisjon ligger også til grunn for denne oppgaven.

1.1 Bakgrunn

Forskningsprosjektet PLACE (Public Libraries – Arenas for Citizenship) er en del av storbyforskningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Storbyprogrammet er tverrfaglig og består av kultur- og byutvikling, oppvekstmiljø i by, helse og levekår i by og teknologi og miljø. Forskningsprosjektet PLACE har som mål å undersøke i hvilken grad folkebibliotekene kan fungere som møteplasser for å skape sosial kapital i en digital og multikulturell kontekst. PLACE ble ledet av professor Ragnar Audunson ved Høgskolen i Oslo og Akershus og er et samarbeidsprosjekt med deltakere fra Høgskolen i Oslo og Akershus, Universitetet i Tromsø og Arkitekt- og designhøgskolen i Oslo. I denne oppgaven referer jeg i stor grad til Aabø, Audunson og Vårheim, og de er alle sentrale forskere i PLACE (PLACE, 2012).

Jeg mener at rollen som møteplass er en viktig del av bibliotekets betydning i samfunnet. Jeg har skrevet om temaet i de tidlige modulene i masteren. I 2010 skrev jeg om sosial kapital i Re bibliotek i Norge. Høsten 2011 flyttet vi til Belgia, og jeg ønsket å benytte muligheten til å

undersøke samme tematikk i Belgia. Belgia er et delt land i forhold til regioner og språksamfunn. I enkelte områder er det mange flerkulturelle. Det er spennende å se om bibliotekene i et slikt segregert land kan være en møteplass for ulike kulturer, og om de kan være med å skape tillit på tvers av kulturer. Høsten 2011 skrev jeg om biblioteket som møteplass i Belgia i modulen om vitenskapelig metode. Det gikk for alvor opp for meg hvor delt Belgia er i ulike regioner og språkområder, noe som førte til at jeg valgte en geografisk region og et språkområde, jamfør kapittel om Belgia. I 2013 skrev jeg en prosjektrapport om biblioteket som møteplass i Flandern. Jeg ønsket å fortsette mine undersøkelser i Flandern, og valgte observasjon og intervju som metode.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen for min studie er:

Hvordan brukes biblioteket i Flandern?

Som kapitlene om teoretisk rammeverk og tidligere forskning vil vise, undersøker jeg biblioteket som møteplass ved å se på ulike typer møteplasser og ulike områder/sfærer for interaksjon og sosial kapital.

Dette har ført til at jeg operasjonaliserer problemstillingen i disse tre forskningsspørsmålene:

1. Kan vi se lavintensive og høyintensive møteplasser ved de tre bibliotekene, i tilfellet på hvilken måte?
2. Kan vi se offentlig, lokalt og privat område i de tre bibliotekene, i tilfellet på hvilken måte?
3. Kan vi se at de tre bibliotekene skaper sosial kapital, i tilfellet på hvilken måte?

Dette undersøkes ved å se på bruk av bibliotekene i Holsbeek, Oostende og Vilvoorde i den geografiske regionen Flandern.

I Holsbeek har jeg sett nærmere på familier. I Oostende har jeg sett på ulike brukergrupper, men med et særlig fokus på godt voksne. Multikulturalitet og unge har fått en spesiell oppmerksomhet i Vilvoorde.

Jeg beskriver allerede her noen begreper og teori knyttet til problemstillingen slik at oppgaven blir mer leservennlig.

- Høyintensive og lavintensive møteplasser er utviklet innenfor PLACE-forskningen. Høyintensive møteplasser er møter og steder der vi lever ut våre primære verdier og interesser. På lavintensive møteplasser eksponeres vi for andres verdier og interesser (Audunson & Aabø, 2013).
- I boka *The public realm* beskriver Lyn H. Lofland hva hun mener med public realm, parochial realm og privat realm (Lofland, 1998). Realm kan oversettes med område, domene eller sfære. Områdene er ikke geografiske eller definerte fysiske steder. Områdene eller domenene er sosiale territorier. Jeg velger å bruke ordet område i denne oppgaven. Privat område er der vi møter familie, venner og nære relasjoner. Lokalt område er der vi møter naboer, kollegaer og ulike sosiale nettverk. Offentlig område er der vi møter «alle», for eksempel på en gågate hvor vi eksponeres for fremmede.
- Sosial kapital er sosial interaksjon og sosiale nettverk og tillit som oppstår innenfor disse. Det finnes ulike typer tillit jamfør kapittel 3.

Brukerne av biblioteket kan defineres på forskjellig vis. De kan for eksempel være lånere, brukere eller besøkende. Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke ordet bibliotekbrukere. Jeg bruker ordet dokumenter som en samlebetegnelse for bøker, tidsskrifter, lydbøker, rapporter, musikk, filmer etc, alt det som kan finnes i en biblioteksamling. Dokumenter er både i trykte og digitale utgaver.

1.3 Disposisjon

I kapittel 2 og 3 viser jeg til noe tidligere forskning og teori som har betydning for min oppgave. Teoretisk rammeverk avsluttes med et kapittel som har sammenheng med analysearbeidet i metodekapittelet. Kapittel 4 handler om Belgia og kapittel 5 er om metoden jeg har brukt. Funn og drøfting innenfor analysen behandles i kapittel 6. Dernest følger en oppsummering i kapittel 7.

Min studie har gitt meg et omfattende empirisk materiale, som har hovedfokus i denne fremstillingen.

2 Tidligere forskning og litteraturgjennomgang

Det er gjort mye forskning innen biblioteket som møteplass og skaping av sosial kapital på biblioteket. Jeg har med jevne mellomrom søkt i databasen LISA, bibliotekataloger og generelle søk på Internett. Det er skrevet mange interessante masteroppgaver i Skandinavia, og jeg har utført jevnlig søk i ODA, Høgskolen i Oslo og Akershus og Akershus sitt digitale arkiv og Munin, Tromsø Universitet sitt åpne digitale arkiv. Jeg har valgt vekk en del interessante forskningsarbeider. Jeg nevner her den viktige forskningen Sunniva Evjen utførte i sin doktorgrad *Placing the public library – a comparative analysis of political perceptions* (Evjen, 2012) (tilknyttet PLACE-forskningen) fra 2012. Der intervjuet hun blant annet politikere i Oslo, Aarhus og Birmingham om hva de tenker om folkebibliotek. I en tidlig fase ønsket jeg å undersøke biblioteket som møteplass i hele Belgia. Da er en politisk tilnærming og institusjonell forståelse av bibliotekfeltet i Belgia viktig. Ut fra mine forutsetninger ble det for avansert i denne oppgaven å undersøke dette aspektet, blant annet grunnet en intrikat geografisk, politisk og språklig oppdeling av Belgia. Dette er ikke et bidrag til en omfattende oversikt over de forskningsarbeider som er gjort på biblioteket som møteplass og biblioteket og sosial kapital. Jeg har valgt ut forskningsarbeider jeg mener er mest relevant for min oppgave. Først viser jeg til forskningsarbeider omhandlende tema for denne oppgaven. Dernest blir utvalgte forskningsarbeider i PLACE behandlet. Sosial kapital er vesentlig i PLACE. Jeg har i hovedsak valgt å vise til denne forskningen i det teoretiske rammeverket omhandlende sosial kapital. Til slutt viser jeg til forskning utført i Belgia, som er relevant for denne oppgaven.

2.1 Biblioteket som møteplass

Jeg vil først vise til noen forskningsarbeider i Canada/Nord-Amerika, England, Australia og Danmark.

Leckie and Hopkins (2002) undersøkte to store sentralbibliotek i Toronto og Vancouver i Canada. Hovedmålet med undersøkelsen var å undersøke rollen store sentralbibliotek i byer har som offentlig sted i en stadig skiftende urban tid. De spurte seg hvem brukerne var, og om hvordan sentralbibliotek er designet. Hva synes brukerne om designet og bibliotekets tjenester? Funn viser blant annet at sentralbibliotek er et unikt og nødvendig offentlig sted. Brukerne trenger bibliotekets tjenester også i en digital tid. Undersøkelsen rommet intervjuer og observasjoner av brukere. De fant ut at det er to typer bibliotekbrukere. Det er de som er ofte på biblioteket, og ser på biblioteket som «extension of their living room» (Leckie &

Hopkins, 2002, s. 353). Den andre typen brukere er de som ønsker tilgang til bibliotekets samling og er sjelden er innom biblioteket.

I 2004 ble det gjort undersøkelser på brukeratferd i bokhandlere og folkebibliotek i Canada. Det var et ønske om å finne ut om bibliotekene kunne lære av bokhandlene hvordan de tenker om sted og rom. I mange bokhandlere er det mulig å drikke kaffe, henge rundt og snakke med folk. Det var ønskelig å vite mer om hva bibliotekbrukere gjør i et bibliotek. Et overraskende funn var at bibliotekbrukere regelmessig krenket bibliotekreglene, og forstyrret andre bibliotekbrukere. Det ble observert at de bibliotekansatte ofte ignorerte denne atferden. McKechnie et al. (2004) ønsket å undersøke dette fenomenet (McKechnie, et al., 2004). Det ble gjort en ny utforskende undersøkelse i to store bibliotek i Sør Ontario, Canada. Observasjoner viste at bibliotekansatte sjelden aktivt håndhevet bibliotekreglene. De ansatte hadde en mer passiv tilnærming som for eksempel å ha blikkontakt med bibliotekbrukerne. Det var bibliotekbrukerne selv som i stor grad håndhevet reglene, som for eksempel å hysje på barn når det ble for mye bråk. McKechnie et al. (2006) konkluderer med at undersøkelsen har bidratt til mer forståelse av biblioteket som et kompleks sted hvor både de ansatte og brukerne søker å definere biblioteket som møtested som passer inn i deres eget formål (McKechnie, Dixon, Fear, & Pollak, 2006).

Sivilsamfunnet

Med bakgrunn i politisk tankegods på 1990-tallet om sivilsamfunnet lanserer Dorte Skot-Hansen (2001) ulike «rom» i folkebiblioteket. Hun mener at vi kan se sivilsamfunnet ut fra en moralfilosofisk, sosiologisk og en politisk tilgang, og at den siste legger vekt på en offentlig sfære for den kritiske samtale (Skot-Hansen, 2001). Hun viser til Robert Bellah og kommunitarismen når hun beskriver tanker i den moralfilosofiske retningen. Det ble hevdet at det amerikanske samfunnet ble mer opptatt av rettigheter enn plikter i samfunnet.

Sivilsamfunnet skal være med på å gjeninnføre «den moralske stemme» og «det gode» i fellesskapsverdiene. Ronald McCabe heller mot kommunitarismen, og han ønsker å si hva han mener med fellesskapsutvikling i folkebibliotek «Civic librarianship seeks to strengthen communities through developmental strategies that renew the public library's mission of education for a democratic society» (McCabe, 2001, s. 77). I den påfølgende argumentasjonen fremhever han nevner han blant annet utvikling av strategier for å bygge lokalsamfunn via folkebiblioteket, bruke tjenester og samlinger for å møte sosiale og individuelle behov, og at bibliotekarere skal spille en rolle i demokratiutvikling. Bibliotekene skal være et slags sivil

samfunnssenter. For å bygge den sosiale dimensjonen, må man se på biblioteket i et sammenhengende sosial nettverk med lokalsamfunnet, som utdanner både individer og grupper (McCabe, 2001, ss. 122-123) I følge Skot-Hansen har blant annet Antony Giddens hatt betydning for tankegods knyttet til sosiologiske retningen. Giddens mener at det er nødvendig å fremme samarbeid mellom stat og sivilsamfunn i sin bok *The Third Way*. Giddens trekker selv fram dette aspektet i punktet *cultivating of civil society* i sin bok *Sociology*. Han skriver at frivillige grupper, familier og sivile organisasjoner kan spille en avgjørende rolle i samfunnsforhold fra kriminalitet til utdanning (Giddens, 2009, s. 1006). I den politiske retningen viser Skot-Hansen blant annet til Habermas, den «herredømmefri dialog» hvor borgerne fritt kan komme med sine meninger. Hun mener å kunne konkludere med at sivilsamfunnet er en offentlig sfære, hvor mennesker selv kan sette dagsorden for kritisk samtale. Idealmodellen er et sosialt rom hvor alle har tilgang, og hvor de som likeverdige deltakere kan påvirke den politiske beslutningsprosessen i lokalsamfunnet gjennom en fri debatt (Skot-Hansen, 2001, s. 49). Hun henviser til Vestheim som mener at Norge har beveget seg retning vekk fra opplysning og kunnskap som egenverdi mot instrumentelle og nyttige argument. Dette ut fra økonomiske nedskjæringer. Vestheim fremhever at gratisprinsippet fortsatt er et kardinalpunkt.

Med bakgrunn i de trekk vi kan se i sivilsamfunnet definerte hun, for enkelthets skyld, at bibliotekrommet kan deles inn i Det moralske rom, møtestedet og debattforum. Hun fremholder at bildet er kompleks.

* Det moralske rom. Skot-Hansen argumenterer for at folkebiblioteket ikke skal være et moralsk rom i den forstand at biblioteket skal ta patent på hvilke verdier som er best i samfunnet.

*Det sosiale rommet eller Møtestedet. Samfunnet trenger offentlige og uforpliktende møteplasser. Hun viser blant annet til Oldenburgs tredje sted, jamfør kapittel 3. Biblioteket som møteplass passer inn her og det siste rommet for debattforum.

* Det politologiske rommet eller debattforum. Denne er knyttet til Habermas og den offentlige sfæren hvor samtale og debatt kan finne sted.

Hilde Ljødal (2005) har i sin diplomoppgave undersøkt folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid. På grunnlag av intervju materialet har hun satt opp en matrise hvor hun definerer fire ulike rom/arenaer. Disse kaller hun for det verdibaserte rom, det sosiale rommet «Møteplassen», det politologiske rommet «Debattforum» og læringsrommet (Ljødal, 2005). Disse rommene er inspirert av Skot-Hansen (2001). Hun gjorde kvalitativ

intervjuundersøkelse ved Majorstuen og Torshov filialer ved Deichmanske bibliotek i Oslo. Både Skot-Hansen og Ljødal definerer det sosiale rommet som et aspekt eller et rom i biblioteket. Linley og Usherwood fant at biblioteket fremmer sosialt samhold og tillit til samfunnet. Bibliotektenestene hjelper til å skape nettverk mellom grupper og samfunnet (Linley & Usherwood, 1998, s. 85)

2.1.1 Sosial kapital

Flere forskningsarbeider er utført innenfor folkebibliotek og sosial kapital. Andreas Vårheim skrev en oversiktsartikkel i 2007 om behovet for forskning innen bibliotek og sosial kapital (Vårheim A. , 2007). Candy Hillenbrand (2005) skrev om folkebibliotek som utviklere av sosial kapital. Hun viser til forskjellige undersøkelser, og spesielt innenfor den sosiale dimensjonen et folkebibliotek kan ha (Hillenbrand, 2005). Kristian Nagel Delica (2013) undersøkte hvilken forskning som er utført innen bibliotek og sosial kapital i nyere tid (Delica, 2013). PLACE-forskningen og enkelte studier i Nord-Amerika ble fremhevet. Han viste også til forskningsarbeider i Danmark blant annet bibliotekbaserte medborgersentere.

Delica mener at bibliotekbaserte medborgersentere kan ses på som en hybrid institusjon, hvor ulike grupper av fagpersonell, frivillige og brukere, sammen kan utvikle en ny plattform. Delica har i sin PhD definert bibliotekbasert medborgersenter «En hybrid organisatorisk ramme, som med utgangspunkt i en kultur – og opplysningsinstitusjon (biblioteket), fungerer som base for både frivillig arbeid, sentrale offentlige servicetilbud, kollektive organisasjoner, uavhengig rådgivning og veiledning, boligsosiale tiltak og gründermiljøer» (Delica, 2012).

Catherine Johnson (2012) utførte en ny undersøkelse om hvordan bibliotek skaper sosial kapital, og den ble presentert i artikkelen *How do libraries create social capital? An analysis of interactions between library staff and patrons* (Johnson, 2012). Denne kvalitative studien undersøker innholdet av sosiale interaksjoner mellom ansatte og brukere. Femten bibliotekansatte ble intervjuet i tre bydelsbibliotek tilhørende en by i Midtvesten i Amerika. Funn viste at biblioteket absolutt er en institusjon hvor sosial kapital skapes. Og det ble i stor grad skapt gjennom sosiale interaksjoner mellom ansatte og brukere.

Innenfor PLACE-forskningen er det utført flere studier om biblioteket og sosial kapital. Disse henviser jeg til i kapittelet om sosial kapital.

2.2 Bibliotekforskning i Norge

Bibliotekforskningen om «Biblioteket som møteplass» er først og fremst undersøkt i forbindelse med PLACE.

2.2.1 PLACE-forskning

Det er publisert flere forskningsarbeider tilknyttet PLACE. Jeg har valgt ut de forskningsarbeider jeg mener er mest relevant for min oppgave.

Ragnar Audunson, Svanhild Aabø og Andreas Vårheim (2010) undersøkte blant annet hvordan folkebibliotek fungerer som møteplass. De gjennomførte en spørreundersøkelse i tre bydeler i Oslo og i Tromsø i 2006. Denne undersøkelsen er gjengitt i artikkelen *How do public libraries function as meeting places?* i (2010). Resultatene av spørreundersøkelsen viser at biblioteket blir brukt variert, og de fant arenaer for både lavintensive og høyintensive møter. På bakgrunn av undersøkelsen ble seks kategorier av møter i biblioteket identifisert: (Aabø, Audunson, & Vårheim, 2010).

1. Biblioteket som «square» eller torg i samfunnet.
2. Biblioteket som en møteplass hvor man eksponeres for folk som er forskjellig fra en selv.
3. Biblioteket som en offentlig sfære
Den offentlige sfære er en arena hvor forskjellige ideer og meninger er presentert for folket, og hvor folk kan danne egne meninger ut fra hva de ble eksponert av ulike meninger.
4. Biblioteket som et sted for felles aktiviteter med venner og kollegaer.
5. Biblioteket som en meta-møteplass, hvor en kan arrangere aktiviteter og møter i fellesskap med andre organisasjoner.
6. Biblioteket som en virtuell møteplass.

Aabø og Audunson gjorde en oppfølgende studie i hva brukerne gjør på biblioteket. Funn ble presentert i artikkelen *Use of library space and the library as place* (2012). Det var en dybdestudie hvor de observerte bruk og foretok intervjuer ved de samme tre bydelsbibliotekene som i foregående studie (2010). Fokus var sosiale aktiviteter og hvordan bibliotek fungerer som møteplasser. Funn viser at bruken av folkebiblioteket er svært variert.

Brukerne beveger seg mellom lavintensive og høyintensive møteplasser, og de beveger seg mellom offentlige, lokale og private områder (Lofland, 1998). Funnene viste at biblioteket først og fremst er et offentlig sted som er åpent for alle. De fleste besøkende er fremmede for hverandre. Biblioteket tas ofte i bruk for privat aktivitet, som studier og avislesing. Lørdager tenderer biblioteket til å være et lokalt område. Familier kommer sammen for å bruke bibliotekets tjenester, ofte for å treffe naboer også. Offentlig, lokalt og privat område ble observert, og brukerne beveget seg mellom de tre områdene. Forskerne fant at bibliotekbrukerne ble eksponert for folk som er forskjellig fra dem selv. Funn i forhold til fellesaktiviteter ble observert på flere måter. Studenter som forberedte eksamen, barn som spilte dataspill, foreldre som leste for barna, par som forberedte ferieturer og venner som satt sammen og brukte sosiale medier. Mye av aktiviteten er relatert til arbeid og studier. Biblioteket brukes regelmessig, som et Oldenburg tredje sted, men de fant ikke den livlige praten mellom brukerne som ofte er kjennetegn i Oldenburg sitt tredje sted. Funnene er viktig med tanke på behovet for møteplasser på tvers av kulturelle, etniske, sosiale og aldersmessige skiller.

Vårheim refererer til funn fra PLACE forskningen omhandlende Introduksjonsprogrammet for flyktninger og det lokale bibliotek i en nordnorsk by (Vårheim A. , 2014). To bibliotekarer og åtte studenter tilknyttet Programmet var intervjuet i 2010. Funn viste at tilliten til biblioteket hadde økt, og at slike introduksjonsopplæringer kan bidra til å skape sosial kapital. Biblioteket ble opplevd som et trygt sted å være. Funn viste at mennene brukte datamaskinene/internett mye, de leste og møtte venner, mens kvinnene tok med seg barna til for eksempel lesestunder.

Masteroppgaver

Jeg har valgt å trekke fram 5 masteroppgaver som sier noe om møteplasser, sosial kapital, integrasjon, og arkitektur.

Cecilie Gedde (2011) har skrevet om arkitekturens innflytelse på sosiale aktiviteter i folkebibliotek. Hun har undersøkt hvordan arkitekturen i folkebibliotek kan bidra til å skape tilfeldige og lavintensive møter mellom besøkende. Undersøkelsen er utført på Lambertseter og Ski bibliotek, og den er avgrenset til interiøret. Hun skriver at den fysiske arkitekturen kan konstrueres slik at sosial interaksjon mellom mennesker muliggjøres og forsterkes. Med bakgrunn i analysen trakk Gedde den slutning at reoler, utstillinger og brede trapper kan fremme lengre stå-aktiviteter. Videre kan sitteplasser tiltrekke seg ulike mennesker og

inspirere besøkende til å oppholde seg i samme område. Både stå-aktivitetene og forskjellige sitteplasser kan føre til at ulike besøkende eksponeres for hverandre slik at lavintensive møteplasser utvikles (Gedde, 2011).

Marit Einen (2012) har undersøkt hvordan Voss bibliotek fungerer som møteplass på et mindre sted sammenlignet med tidligere funn fra bydelsbibliotek (Einen, 2012). Det er interessant med tanke på Holsbeek bibliotek. Hun har brukt observasjon og intervjuer som metode. Funn viser at biblioteket som møteplass i en bygdeby fungerer annerledes i en storby. Studies viser blant annet at biblioteket på Voss, i større grad enn i byer, fungerer som møteplass relatert til et lokalssamfunnsrom (lokalt område). Funn viser også at det er en tydelig segmentering av brukergrupper etter tidspunkt på dagen. Dette ligner ikke på funn i tidligere studier. Hun har i stor grad gjort sine sammenligninger med PLACE-studier, men også andre. Åshild Ubostad Plener har i sin masteroppgave *Biblioteket som møteplass for ungdom?* (Plener, 2008) undersøkt hvilke holdninger og forventninger ungdommer har til biblioteket som møteplass. Hun har utført fire fokusgruppeintervjuer med ungdommer i alderen 13-18 år. Utvalget respondenter er hentet fra en sentrumsbydel og en drabantbydel i Oslo. Funn viser at møtene ungdommene hadde i biblioteket stort sett var høyintensive, både de avtalte og spontane møtene. Disse møtene skjedde mellom ungdom som allerede brukte biblioteket. Lavintensive møter skjedde, men i liten grad. Enkelte ganger kunne det være uklart hvorvidt møtene var høy- eller lavintensive. De ulike gruppene viste stor grad av båndbyggende sosial kapital, men liten grad av brobyggende kapital. Drabantbrukerne opplevde biblioteket som et hjem utenfor hjemmet. Her er likehetstrekk med funn fra Vilvoorde bibliotek.

To andre masteroppgaver er interessant i forhold til flerkulturelle brukergrupper i Vilvoorde. Sophie Essmat skrev om *Biblioteket som møteplass for innvandrerkvinner?* (Essmat, 2009). Hun undersøkte hvilken rolle biblioteket hadde for innvandrerkvinner. Undersøkelsen som var en del av PLACE-prosjektet var basert på kvalitative intervjuer med ni kvinnelige innvandrere i Tønsberg og Larvik. Funn viste at biblioteket spilte ulik rolle i ulike faser i integrasjonsprosessen. Bibliotekene fungerte både som lav- og høyintensive møteplasser, og de bidro til å skape sosial kapital på ulike måter.

Toril Høimyr (2009) undersøkte om det var sosial kapital på biblioteket gjennom en observasjonsstuide av lokalbibliotekene på Furuset og Røa i Oslo. De to bydelene er ulike vedrørende demografi og sosioøkonomiske forhold. Furuset er et område med en stor andel

ikke-vestlige innvandrere, mens Røa har stort sett etnisk norske beboere. Observasjonene og intervjuene ble utført etter et standardisert skjema, og datamaterialet er behandlet kvantitativt. Furuset filial brukes i stor grad av barn og unge, mens Røa brukes mer av voksne og eldre. Personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn bruker Furuset filial i stor grad. Funn viste at barn og unge med innvandrerbakgrunn i større grad enn andre bruker biblioteket som sosial møteplass, og det er ofte et sted for skolearbeid. Biblioteket fungerte som en felles arena der de med etnisk norsk bakgrunn og de med ikke-vestlig bakgrunn ble synlige for hverandre. Høimyr konkluderer med at det er indikasjoner på at biblioteket spiller en rolle for utvikling av sosial kapital. Biblioteket er en universell tjeneste og bidrar til at barn og unge får lik tilgang til dokumenter og rom for å jobbe med lekser og oppgaver. Høimyr viser også til at biblioteket ved å gi tilgang til eget språk og egen kultur, kan styrke kulturell identitet og gi en følelse av å tilhøre storsamfunnet (Høimyr, 2009). Furuset bibliotek ble ytterligere undersøkt i en mulighetsstudie.

Forskere ved Høgskolen i Oslo og Akershus utarbeidet en mulighetsstudie for framtidens bibliotek på Furuset (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012). Studien trekker på kunnskap fra PLACE-prosjektet, og undersøkelsen ble publisert av Audunson og Aabø i 2013 med tittelen *Biblioteket som motor i å skape lokalsamfunn med sammenhengskraft i en flerkulturell storbykontekst* (Audunson & Aabø, 2013). Empiri i form av en sammensatt forskningsdesign baserer seg på en case-studie i bydelen Alna i Oslo. Forskerne kartla bydelens befolkningssammensetning, brukerstatistikk fra bydelen og de innhentet informasjon fra modellprosjekter. Data ble hentet inn via workshops, fokusgruppeintervjuer og kvalitative individuelle intervjuer. Det ble undersøkt om bibliotekfeltets egne ideer om biblioteket som møteplass samstemmer med holdninger i omgivelsene. De ulike aktører i omgivelsene var politikere, lokalforvaltning, organisasjoner og institusjoner i lokalmiljøet. Funn viste at biblioteket er forankret i lokalmiljøet gjennom tett samarbeid med institusjoner og virksomheter i bydelen. Lavere utlån enn andre bydeler, peker på at forankringen i befolkningen ikke er så sterk. Videre fant de at bibliotekets rolle som integrasjonsarena ble understreket av flere av respondentene i fokusgruppene. Bibliotekets som en arena for språkutvikling og kunnskap om det norske samfunnet ble framhevet. Hovedinntrykket var at ideene om biblioteket som møteplass ikke var på kollisjonskurs med omgivelsene. Respondentene peker på tre forhold når de blir spurt om hvordan bibliotekets rolle som samfunnsutvikler kan realiseres: Utvidede åpningstider, bredt samarbeid med lokale institusjoner/organisasjoner og lokaler som er synlige og anvendelig for ulik bruk.

2.2.2 Videre forskning på Furuset

Sosialantropolog Cicilie Fagerlid utførte for to år siden observasjoner ved det samme Furuset bibliotek. Dette er forskning utenfor PLACE.

Cicilie Fagerlid (2014) skriver i sin upubliserte artikkel om livet på biblioteket og at biblioteket har tre nivåer. De tre nivåene: materialitet, organisering og bruk påvirker hverandre. Biblioteket har en materiell form, og her kommer det materielle som bygning, lyd/lys og objekter i form av hyller og sofaer. Det andre nivået handler om organisering og hvordan biblioteket ordnes av mennesker. Bibliotekansatte, (herunder bibliotekarer, assistenter og renholdspersonalet etc,) og byråkrater/politikere organiserer og ordner biblioteket etter bestemte retningslinjer og interesser. Det tredje nivået er bruk. Fagerlid skriver at biblioteket skapes og gjenskapes av at ulike mennesker bruker det på ulike måter. Der kan være stille eller høylytt aktivitet, individuell eller samarbeidende aktivitet (Fagerlid, 2014).

2.3 Bibliotekforskning i Belgia

Det er utført en del forskning om biblioteket som møteplass i Belgia også. Jeg fant blant annet en masteroppgave på Internett skrevet på nederlandsk om utvikling av biblioteket i Antwerpen relatert til arkitektur. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i den forskningen som LOCUS har initiert. Dette er forskning utført av sosialantropolog Dr Ruth Soenen på oppdrag fra LOCUS. LOCUS er en paraplyorganisasjon, et slags kultur- og bibliotekvesen i det flamske språksamfunnet i Belgia, jamfør kapittel 4. LOCUS tok initiativ til å samarbeide med Ruth Soenen med bakgrunn i Soenen sin tidligere forskning. Hun har gjort flere etnografiske studier innen sosiale relasjoner, samfunnsbygging og samfunnsutvikling med vekt på unge og flerkulturelle.

Soenens doktoravhandling (Soenen, 2009), som er skrevet på nederlandsk, handler sosiale om flyktige/flytende relasjoner og korte møter mellom mennesker. Hun henviser til offentlig, lokalt og privat område. Nøkkelord er interaksjon, sosial samhandling og samfunnsbygging i byen. Forskningen bestod av tre deler, og case-studiene ble utført i Antwerpen. Del en handlet om sosiale relasjoner og nettverk. Forskningen i del to ble utført i ulike forretninger (sko, baby og forfriskninger). Del tre handlet om sosial interaksjon, flyktige relasjoner og korte møter på trikken. Hun utførte observasjoner på trikk 12 i Antwerpen gjennom 8 måneder. Hun brukte blant annet teori fra Lofland (1998), og fant at det kan være offentlig, lokalt og privat område på trikken. En trikk beveger seg mellom ulike sosiale miljø, og på en trikk kan det oppstå korte, flyktige møter mellom mennesker som er ukjente for hverandre. Funn viser at

det offentlige området er det mest fremtredende på trikken, men hun observerte også lokalt og privat område (Soenen, 2006). Det er privat område når en person snakker i mobiltelefonen. Et eksempel på lokalt område er når personer sitter sammen som en gruppe med samme etnisk bakgrunn. LOCUS så at denne forskningen kunne være interessant for kultursentre og bibliotek, og innledet et samarbeid med Soenen.

Bibliotekforskning

Ruth Soenen startet sine undersøkelser i kultursentre og bibliotek med fokus på fellesskapsbygging og flyktige relasjoner i 2009. Hun undersøkte brukeres og ansattes væremåte i det offentlige rom. Hun startet med å se nærmere på kulturhus, for deretter å innlemme stadig flere bibliotek i forskningen. Hun var opptatt av å se nærmere på hvordan kulturhus og bibliotek kan bidra til å skape gode møteplasser og gode lokalsamfunn. Et av målene med Soenens forskning var også å gi råd om hvordan fagfolk kan øke ferdigheter i sosial kompetanse. Resultatene av forskningen presenteres i boken *Neveneffecten* (Soenen & De Brandt, 2011). De fant at både kulturhus og bibliotek kan være med å skape gode møteplasser og gode lokalsamfunn.

LOCUS ønsket å gå videre med samarbeidet med Soenen. LOCUS ville ha mer forskning omkring mangfoldet i bibliotekene.

I samarbeid med arkitekten Joris Van Reusel i 2011-2013 utførte de deltagende observasjon og intervju i over et år i Genk bibliotek. Dessuten gjennomførte de gruppeintervjuer i 13 andre bybibliotek. De fant at biblioteket i Genk, som er nytt, i stor grad fungerer som en møteplass for alle slags folk. Soenen og Van Reusel observerte altså hva brukerne gjør på biblioteket. De undersøkte hvilke offentlige, lokale og private områder som finnes i bibliotekene, og hvordan brukerne beveger seg mellom disse områdene. Fokus ble rettet mot hvordan brukerne opptrer i felles område «collectively used place» (Ruth Soenen, 28. mai 2013). De fant at brukerne beveget seg mellom de ulike områdene. En av konklusjonene er at det er viktig å ha balanse mellom de tre områdene i biblioteket. Det blir for privat hvis mange oppfører seg som de er hjemme. Det er viktig at atmosfæren ikke blir så lokal eller privat at nykommere synes det er vanskelig å komme inn i denne gruppen eller lokale området. Offentlig område er mest imøtekommende for nye, og der er det lettere å bli eksponert for annerledeshet. Etter å ha observert flere av bibliotekarene, fant Soenen at bibliotekarene trenger mer kompetanse i å håndtere mangfold i biblioteket. De oppførte seg som i at de

befant seg i lokalt område. Bibliotekarer skal ikke bli sosialarbeidere, men de skal kjenne til mangfoldet som befinner seg i bibliotekbygningen så de kan være forberedt.

3 Teoretisk rammeverk

Jeg har valgt teori som i stor grad PLACE-prosjektet støtter seg på, og det danner igjen grunnlag for min analyse. Først vil jeg beskrive det teoretiske rammeverket til Lofland, og deretter Oldenburg sitt «tredje sted». Videre vil jeg beskrive sosial kapital og utviklingen av lavintensive og høyintensive møteplasser. Den belgiske bibliotekforskningen som jeg trekker fram viser i stor grad til Lofland. Dessuten er den basert på sosialantropologisk metode som feltmetodikk og observasjoner. Jeg vil derfor ha med et avsnitt om dette som en innledning til kapitlet om metode. Forskningen i PLACE har brukt både kvantitativ og kvalitativ metode, og observasjoner er en del det.

Det er skrevet mye om rom og sted (space and place) innenfor samfunnsvitenskapene de siste årene. Innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskapen har rom og tid vært diskutert av blant annet Buschman and Leckie (Buschman & Leckie ed., 2007). De skisserer blant annet en sammenheng mellom sted, bibliotek og demokrati.

3.1 Offentlige områder, rom og sfærer

Habermas sin tilnærming til den offentlige sfære henger mye sammen med demokratiutvikling og møteplasser Webster (2006). Begrepet «Den offentlige sfære» ble utviklet av Habermas på 1960 tallet, og han kalte det da Borgerlig offentlighet. Konseptet var beskrevet tidligere, men det var Habermas som utviklet og gjorde begrepet kjent. Han mente at spredningen av kapitalisme (ca 1750-1850 i Storbritannia) gjorde det mulig for den offentlige sfære å vokse fram i 1950-1999 åra. I denne sfæren dannes den offentlige meningen (Webster, 2006, s. 163). Videre ser vi i Webster at folkebiblioteknettverket er en av de nærmeste ting vi kommer den offentlige sfære i Storbritannia (Webster, 2006, s. 176). Biblioteknettverket inneholder flere av Habermas sine nøkkelement for offentlig sfære: Informasjon gjort tilgjengelig for alle brukere mer eller mindre uten kostnader, og skal ha tilfredsstillende åpningstider.

3.2 Offentlig, lokalt og privat område

Som nevnt innledningsvis beskriver Lyn H. Lofland hva hun mener med public realm,

parochial realm og privat realm, eller offentlig, lokalt og privat område i boken sin *The Public realm: Exploring the City's Quintessential Social Territory* (Lofland, 1998). Privat område er der vi møter familie, venner og nære relasjoner. Lokalt område er der vi møter naboer, kollegaer og ulike sosiale nettverk. Et lokalt nettverk kan være sangkoret eller fotballklubben. Offentlig område er der vi møter «alle», for eksempel på en gågate hvor vi eksponeres for fremmede. Det trenger ikke være helt fremmede, det kan være folk som sporadisk kjenner hverandre. Lofland nevner Hunter (1985) da hun videre utdyper de ulike områdene.

I will define the private realm (order, in his terms) as characterized by ties of intimacy among primary groups members who are located within households and personal networks, and the parochial realm (or order) as characterized by a sense of commonality among acquaintances and neighbors who are involved in interpersonal networks that are located within “communities”. To oversimplify a bit, the private realm is the world of the household and friend and kin networks; the parochial realm is the world of the neighborhood, workplace, or acquaintance networks; and the public realm is the world of strangers and the “street”. (Lofland, 1998, s. 10).

Både PLACE-forskningen og Soenen viser til de tre områdene Lofland organiserer sitt teoretiske rammeverk. Jeg synes de tre områdene er en god modell for offentlige rom, herunder bibliotek. Jeg ønsker også å bruke dette i et av mine forskningsspørsmål.

Lofland definerer områdene etter hvordan relasjonene mellom mennesker henger sammen. Privat område eksisterer når den dominerende relasjonen er intim. Relasjonen i lokalt område er i et fellesskap. Relasjonene er sporadiske eller mennesker kjenner lite til hverandre i offentlige områder. De kan også være totalt fremmede. Ulike områder kan opptre på samme sted. Hun viser for eksempel til at et bryllup i en offentlig park er en boble med privat område midt i et offentlig område «create little bubbles of private space in a sea of public or parochial territory» (Lofland, 1998, s. 12).

Lofland viser til Strauss og hans bruk av «location» og «locales». Location er knyttet til relasjoner og hvor mennesker med mer eller mindre samme verdier møtes. Locales er et offentlig sted hvor man eksponeres for ulike typer mennesker.

Lofland mener det er mulig å indentifisere fem ansikt til ansikt interaksjoner.

* Cooperative motility er en form for samarbeidende bevegelse uten å snakke sammen. Vi planlegger hvordan vi beveger oss i det offentlige området. Skal jeg gå til høyre eller venstre når jeg kommer til å passere den mannen.

* Civil inattention handler om hvordan mennesker velger å forholde seg til andre. En person kan velge å hilse på en forbipasserende med et nikk, eller å velge å gå forbi uten å møte blikket.

* Audience role prominence handler om at mennesker velger å være publikum. Et eksempel kan være å se på en gatemusikant.

* Restrained helpfulness handler om å være vennlig og hjelpsom uten at man må.

* Civility toward diversity handler om å oppføre seg høflig selv om noe virker annerledes/fremmed for en selv.

Lofland beskriver ulike relasjoner i et nettverk. I person til person relasjoner trekker hun fram fire typer. En flytende relasjon er kort, ofte sekunder eller minutter. Det kan være en bibliotekbruker som spør en annen om vedkommende er ferdig med å lese avisen. En rutinepreget relasjon kan for eksempel være hentet fra en Mc Donalds kø hvor ansatt og kunde fører en samtale om bestilling av mat som de pleier hver gang. En kvasi primær relasjon kan vare i noen minutter eller i flere timer. Det kan være to hundeeiere som begynner å snakke med hverandre på en gåtur. Den fjerde relasjonen intim-sekundære, kan vare i flere uker. Dette kan være et kundeforhold hos en frisør eller på et bibliotek (bibliotekbruker-ansatt). Lofland mener at den flytende relasjonen er den mest representative i offentlig område (Lofland, 1998, s. 53).

Ruth Soenen viser stadig til flyktige relasjoner og korte møter og synes det er viktig i «light» felleskapsbygging (Ruth Soenen, 28. mai 2013).

Som en avslutning på Lofland sitt teoretiske rammeverk trekker jeg fram en av hennes bemerkninger til Oldenburg. Hun mener at Oldenburg tenderer til å fokusere på parochial realm eller lokalt område. Oldenburg mener at «third places» innehar verbal kommunikasjon.

3.3 Det første, andre og tredje stedet

Flere av forskningsarbeidene innenfor rom og tid og bibliotek viser til teori om hva Oldenburg (1989) beskriver som det tredje stedet «third place». I all enkelhet kan vi si at det første stedet er hjemmet, det andre stedet er arbeidsstedet og det tredje stedet er nøytral grunn. Det tredje stedet er sosial samvær på et uformelt møtested og på nøytral grunn. Det må være

steder hvor folk kan komme og gå som de vil, og helst ha lange åpningstider. Det kan for eksempel være en pub eller en kafé. Innenfor disse tredje stedene er konversasjon den primære aktiviteten «Nothing more clearly indicates a third place than that the talk there is good; that is lively, scintillating, colorful, and engaging.» (Oldenburg, 1989). Alle kan komme på slike steder, men slike steder har ofte et fast klientell. Fast klientell er et stikkord. Fast klientell tilhører ofte det lokale området beskrevet i Lofland.

Soenen mener at Oldenburgs tredje sted er begrensende i å få fram de viktige flyktige møtene som kan finne sted blant fremmede og kan utvikle seg eller ikke utvikle seg i det offentlige området. Vandring mellom områder kan finne sted på samme fysiske sted (Aabø, Svanhild & Audunson, Ragnar, 2012) (Ruth Soenen, 27. november 2014).

Oldenburgs tredje sted er sterkt knyttet til fysisk sted. Jeg synes ikke dette er nok dekkende for møtene som skjer på biblioteket, og velger ikke å bruke dette begrepet i min operasjonalisering.

3.4 Sosial kapital

Rosenmeier legger fram tankene og teoriene til de tre store teoretikerne som er hovedeksponenter for sosial kapital. De tre er Pierre Bourdieu, James S. Coleman og Robert D. Putnam. I senere arbeider om sosial kapital henvises det ofte til alle tre på det teoretiske plan, mens i undersøkelser vedrørende sosial kapital på det empiriske plan, refereres det som regel til Coleman og Putnam (Hegedahl & Rosenmeier, S.L., 2007, s. 33). Delica refererer i stor grad til Bourdieu i sin doktoravhandling om de bibliotekbaserte medborgersenterne. I PLACE-prosjektet refereres det ofte til Putnam. Jeg konsentrerer min teoretiske tilnærming om sosial kapital til Putnam i denne oppgaven. Målet til Putnam er å vise at tillit og nettverk er essensielt ved det sosiale liv, og det har han skrevet mye om i sitt kjente verk *Bowling alone*. Her beskriver Putnam sosial kapital som “social capital refers to connections among individuals – social networks and norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them.” (Putnam, 2000, s. 19)

I likhet med Coleman oppfatter Putnam sosial kapital som noe som oppstår i de sosiale strukturer. Putnam mener at sosial kapital er forbindelser mellom mennesker, herunder sosiale nettverk og de normer for gjensidighet og troverdighet som oppstår. Det er en kulturell komponent og en strukturell komponent, og det er spesielt den strukturelle komponenten Putnam synes er viktig. Forekomsten og mengden av sosiale nettverk er en forutsetning for utvikling av gjensidige tillitsforhold mellom mennesker i et samfunn. Jo mer mennesker

inngår i gjensidige forbindelser, jo mer tillit vil de ha til hverandre ((Hegedahl & Rosenmeier, S.L., 2007, s. 27). I denne sammenhengen er det snakk om to typer tillit. Tykk tillit har vi til andre som står oss nær eller er medlemmer i de gruppene vi har vår primære tilhørighet til. Generalisert tillit er den andre typen. Det er når vi har en grunnleggende tro på at våre medmennesker i samfunnet, politikere og institusjoner er til å stole på. Sosial kapital er viktig for sosialt engasjement og demokrati. Det er høy grad av sosial kapital blant annet i de skandinaviske land (Vårheim, Steinmo, & Ide, 2008). Folk opplever at man kan stole på folk flest. Dessuten har mange mennesker i disse landene tro på at staten vil dem vel, det vil si at man har tillit til staten. Generalisert tillit og sosial kapital av brotypen henger sammen “Basically bridging social capital or generalized trust means trust in unknown people and diverse others” (Vårheim A. s., 2011, s. 13).

Sverige er det gjort undersøkelser som viser at Skandinavia har forholdsvis høy grad av social capital (Kumlin & Rothstein, B., 2005). I samme artikkel fra 2005, ser vi i konklusjonen at sosial kapital i forhold til universelle institusjoner tenderer til å bygge tillit. Det legges vekt på folks oppfattelse av rettferdig behandling. “One important link in these causal chains I appears to be people’s views on fair treatment in their contacts with public agencies” (Kumlin & Rothstein, B., 2005, s. 360). Da kan man si at folk i Skandinavia har tillit til de offentlige institusjonene i velferdsstaten, i stor grad på grunn av oppfattelsen av lik og rettferdig behandling.

Vårheim viser til Putnam og skriver i sin artikkel fra 2011 at “Generalized trust is one aspect of bridging social capital, while particularized trust corresponds with bonding social capital” (Vårheim A. s., 2011, s. 12). Det er den generaliserte tilliten som er mest interessant i forhold til bibliotek som en institusjon, en institusjonell tillit.

To former for sosial kapital

Putnam beskriver to former for sosial kapital “Of all dimensions along which forms of social capital vary, perhaps the most important is the distinction between bridging (or inclusive) and bonding (or exclusive).” (Putnam, 2000, s. 22).

Båndtypen beskriver de bånd som er i en tett gruppe. Det kan være familien, vennekretsen eller frivillige organisasjoner som idrettslag og religiøse grupper.

“Sosial kapital av båndtypen er den som oppstår i tette sosiale fellesskap mellom mennesker

som samhandler direkte og som er bundet sammen av felles verdier og mål – et felles prosjekt» (Audunson R. , Upublisert bok, s. 13).

Sosial kapital av båndtypen bygger tykk tillit.

Brotypen

Sosial kapital av brotypen handler om å bygge broer mellom mennesker med ulik bakgrunn og ulike interesser. Det skaper tillit på tvers av ulike tilhørigheter, for eksempel ulikt religiøst ståsted. Fora for dialog mellom ulike kirke- og livssynsamfunn er eksempel på en arena som skaper sosial kapital av brotypen og generalisert tillit.

Bygging av sosial kapital

I forbindelse med PLACE prosjektet er det gjort flere undersøkelser og skrevet flere artikler om sosial kapital, folkebibliotek og møteplasser. Jeg velger å ta utgangspunkt i tre strategier for å skape sosial kapital som Vårheim skisserer (Vårheim A. , 2007, s. 421).

1. For det første kan folkebibliotek generere sosial kapital ved å jobbe med frivillige organisasjoner for å finne måter å øke deltakelsen i disse organisasjonene og dertil øke deltakelsen i lokale kommunale aktiviteter.
2. For det andre kan folkebiblioteket utvikle muligheten til å være en uformell møteplass for folk.
3. For det tredje kan folkebibliotek skape sosial kapital i deres rolle som tilbydere av universelle tjenester for folk. En universell tjeneste vil si at alle får det samme uavhengig av inntekt og status, for eksempel barnetrygd og folkebibliotek.

Tillit til institusjoner er nærmere beskrevet i foregående avsnitt. Folkebiblioteket kan i seg selv, som offentlig institusjon, være med å skape sosial kapital.

Punkt to og tre beskrives nærmere av Vårheim et al.

The mechanism that creates generalized trust is the library institution in itself, as well as the library space functioning as a low intensive meeting place. This means that two different mechanisms connected to the public library that contribute to generalized trust are identified. One mechanism is institutional and policy related. The other

mechanism grows out of the library space as a place for informal meetings between library users. (Vårheim, Steinmo, & Ide, 2008, s. 881)

Det er viktig å legge til rette for brobyggende sosial kapital for at kommunikasjon og dialog mellom kulturer skal skje. Vi trenger møteplasser som kan skape både forekomst og mengde av sosiale nettverk.

3.5 Møter og møteplasser – lavintensive og høyintensive møter

Det multikulturelle og det digitale samfunnet

Vi kan kalle dagens samfunn for et informasjonssamfunn. Informasjon, teknologi, digitalisering og mobilitet kjennetegner et slikt samfunn, og det har konsekvenser for hvilke tjenester dagens folkebibliotek tilbyr. Audunson (2005) mener at dagens globaliserte samfunn kjennetegnes spesielt ved to forhold: det ene er det multikulturelle samfunn, forårsaket av kulturelle og sosiale elementer pga migrasjon. Det andre er den økte digitalisering i informasjons- og kunnskapssamfunnet. Dette har store konsekvenser for bibliotekene, spesielt folkebibliotekene (Audunson R. , 2005). Det er viktig at folkebibliotekene kan være med å bygge broer mellom for eksempel folk med ulike kulturer, mellom folk med ulik digital kompetanse og mellom generasjoner. Digital kompetanse er både håndtering av teknisk utstyr og kompetanse i gjenfinning og vurdering av digital informasjon. Audunson viser til at en rekke forskere mener å kunne dokumentere at mangfold skaper kreativitet og gunstige betingelser for innovasjon (Audunson R. , Upublisert bok). Skal slik kreativitet skje må mennesker med ulik kulturell bakgrunn virvles sammen. Det er mye fruktbar kommunikasjon utenom språk, for eksempel musikk. Audunson viser til ulike måter å tilnærme seg et flerkulturelt samfunn. En måte er integrasjon, og skal integrasjon skje må det etableres en felles plattform for samhandling. Og den vil være språklig.

Møteplasser og møter

Audunson skriver at en møteplass er et sted, mens møter er den faktiske interaksjonen som skjer mellom mennesker som finner sted på disse arenaene. Videre setter han opp en tabell som viser lav og høy samhandling i møtene (Audunson R. , Upublisert bok).

	Instrumentalitet lav	Instrumentalitet høy
Samhandling lav	Møter på torget Parallell avislesning i biblioteket	Parallell trening Parallell lesning på lesesal
Samhandling høy	Møter i den lokale kafeen	Dugnadsgjengen Sangkoret

De ulike møtene har antagelig ulik funksjon med hensyn til å bygge sosial kapital.

Lavintensive og høyintensive møteplasser

Konseptet lavintensive og høyintensive møteplasser ble utviklet av Ragnar Audunson.

Høyintensive møteplasser er arenaer hvor vi lever ut våre primære interesser og verdier i fellesskap med mennesker som deler disse interessene og verdiene. Det er der vi engasjerer oss mest. For noen kan slike møteplasser være i familien, jobben, det kan være frivillig arbeid som religiøst engasjement, håndballgruppa eller en hobby. Det er viktig for individet å engasjere seg, det gir glede og minsker for eksempel ensomhet. Det er også viktig for samfunnet og demokratiet at folk møtes på høyintensive møteplasser.

«Lavintensive møteplasser er arenaer der vi eksponeres for andre verdier og interesser» (Audunson R. , Upublisert bok, s. 37). Det kan være folk med en annen kulturell bakgrunn. I et flerkulturelt og komplekst samfunn er en av de viktigste utfordringene å skape lavintensive møteplasser, og folkebiblioteket har et stort potensiale for å bli en slik møteplass. Slike møteplasser er nødvendige for å skape sosial kapital av brotypen.

Forskjellen mellom lavintensive og høyintensive møteplasser ligger i intensiteten i møtet eller interaksjonen, ikke i intensiteten i selve aktiviteten.

Høyintensive møter og møteplasser går av seg selv. Folk vil alltid møte de man selv er nærmest. Lavintensive møter oppstår derimot ikke nødvendigvis av seg selv. Det er ikke alltid vi mennesker ønsker å eksponeres for annerledeshet. Skal vi få til dialog på tvers av ulike kulturer, krever det noen ganger bevisste tiltak. I et lokalsamfunn kan lavintensive møter oppstå forholdsvis ofte. Der møter vi på de fleste menneskene som bor i bygda, og man må

forholde seg til de som bor der. I en by er det flere folk, og dermed lettere å finne folk med lik interesse. Lavintensive møter er bra når vi ønsker møter på tvers av kulturer.

Fellestrekk ved lavintensive møter og møteplasser:

- De finner ofte sted på arenaer som ikke er stramt strukturert, og som dermed åpner for ulike typer aktiviteter. Det kan være parker og bibliotek.
- De er alltid en sideeffekt av andre primæraktiviteter. For eksempel å melde seg inn i en fotballklubb, og med på kjøpet blir en eksponert for de andre på laget.

Både lavintensive og høyintensive møteplasser finnes på et bibliotek. Lavintensive møteplasser gjør det enklere å åpne for at dialog mellom mennesker med ulik kulturbakgrunn. Jeg ønsker å bruke dette begrepsapparatet til å se nærmere på om disse møteplassene finnes ved de utvalgte bibliotek i Flandern.

3.6 Arkitekturens betydning for biblioteket

Institusjon og arkitektur skal fungere sammen. Urbanisering og arkitektur har blitt mer sentralt i forskningsarbeider i forbindelse med bibliotek de siste årene. Det bygges flere nye og flotte bibliotek. Arkitektur, design og bibliotekets utforming spiller en rolle for hvordan bibliotekets brukere oppfører seg og hva de forventer av bibliotekets tjenester (Gedde, 2011) (Ruth Soenen, 27. november 2014). I boka *Biblioteket i byudviklingen* refereres det blant annet til biblioteker som har en utpreget design (Rasmussen, Jochumsen, & Skot-Hansen, 2011). Forskerne viser til den danske arkitekten Gehl og de nederlandske arkitektene Haajer og Reinjndorp, som har skrevet boka *In search of new public domain*. De er interessert i faktorer som kan utvikle steder til å bli offentlige områder, og hvor mulige møter mellom mennesker skjer. «...We define “public domain” as those places where an exchange between different social groups is possible and also actually occurs» (Hajer & Reijndorp, 2001, s. 11). Arkitektene setter søkelys på arkitektur i forhold til utvikling av steder og møte mellom mennesker. Arkitektur er noe mer enn bare design, møblering og interiør.

Jeg her å vise til Soenens sitt forskningsarbeid i Flandern. De har sett på arkitektur og bibliotekets utforming, og hvordan denne påvirker brukerne/de besøkenes væremåte. Soenen har jobbet tett med arkitekter, og hun har blant annet skrevet en artikkel om bygging av en sportshall og om hvordan sportshallen fungerer i samspill med mennesker.

When an architect hands over a building, it is wrong to state that it is actualle “Finished”. We need to understands buildings as dynamic, rather than static, entities. The interaction between building, people and objects gives rise to many new realities. We are able to foresee some of these, provided there is a good dialogue between the users and designers. (Soenen, 2014, s. 191)

Soenen forsker på hvordan arkitektur og design fungerer og interagerer sammen med mennesker og møblering. Soenen har skrevet en artikkel sammen med Hilde Heynen som handler om relasjonene mellom arkitektur, antropologi og «designerly research».

Further, Both are interested in the 'how' of a building: designers are intrigued by how the building was made (drawings, plans, sections, models, etc.), and anthropologists are interested in how the building forms a life of its own-s-through everyday use and appropriation. (Heynen & Soenen, 2012)

Gedde (2011) trekker fram i sin konklusjon at reoler, utstillinger og brede trapper kan fremme lengre stå-aktiviteter. Både stå-aktiviteter og ulike sitteplasser er aktiviteter som kan bidra til at ulike mennesker oppholder seg i biblioteket. I følge Gedde er det da større mulighet for at ulike typer besøkende eksponeres for hverandre slik at lavintensive møter utvikles «For et folkebibliotek kan det derfor være av stor betydning å sammenstille ulike sittemuligheter, slik at ulike brukergrupper ønsker å oppholde seg sammen.» (Gedde, 2011, s. 88).

3.7 Ulike retninger og trender innen bibliotekfeltet.

Innen bibliotekfeltet har det vært ulike retninger og trender de siste årene. Først ønsker jeg å trekke fram biblioteket som litteratur- og kulturhus, herunder arena for debatt. Denne trenden har blitt framtrødende i Norge i forbindelse med bygging av flere Litteraturhus og den nye Lov om folkebibliotek. Det er interessant å følge prosjektet «Litteraturhus Vestfold» i denne forbindelse. Det er bibliotekene i Tønsberg/Nøtterøy, Horten, Sandefjord og Larvik i samarbeid med Vestfold fylkesbibliotek som jobber sammen i prosjektet. De skal arbeide med å være lokale arenaer for debatt, kunnskapsformidling og litterære opplevelser på biblioteket.

Bibliotekene skal være signalbygg og placemakers. Arkitektur og design er viktig for utforming av møteplasser og arenaer. Det bygges flere flotte bibliotekbygg. I den belgiske forskningen undersøkte de arkitektur og bibliotekets utforming, og hvordan denne påvirker brukerne/de besøkenes væremåte. Hvordan brukerne beveger seg i rommet, bringer meg videre til det sosiale rom/den sosiale arena.

Biblioteket som en sosial møteplass er sentralt i PLACE-forskningen, andre forskningsarbeider og i norske bibliotektidsskrifter. John Pateman er særlig opptatt av den sosial dimensjonen i biblioteket. Han mener at biblioteket er for de privilegerte. Han mener at bibliotekarer må orientere seg i hvem befolkningen er og hvordan de kan yte tjenester til alle uavhengig av sosial bakgrunn. Videre mener han at målet er å skape et sosialt inkluderende folkebibliotek som kan møte behovene til alle medlemmer av samfunnet (Ericson, 2014).

Biblioteket som en arena for læring.

Biblioteket med fokus på utdanning og læring har i alle år vært sentralt. McCabe viser til læring som vesentlig og Ljødal har i sin diplomstuide definert læringsrommet som et av de fire rommene. Biblioteket er en pedagogisk ressurs, og et sted hvor det er mulig å tilegne seg kunnskap. De ansatte i biblioteket veileder og legger til rette for læring. Flere bibliotek innen utdanningssektoren velger å kalle sitt bibliotek for et læringscenter. Idea Store er et konsept utviklet i England, tilbake til 2002. Idea Store biblioteker er et tradisjonelt bibliotek, men i tillegg et læringscenter hvor de blant annet tilbyr voksenopplæring og karriereveiledning. Konseptet fikk omfattende støtte og flere av disse byggene er flotte å se på/være i. Utvikling av attraktive møteplasser og design er et kjennetegn.

Det er ingen motsetninger mellom disse retningene jeg har valgt å fokusere på etter min mening. De fokuserer på ulike aspekt innenfor bibliotekfeltet, og retningene går over i hverandre. Ulike bibliotek rendyrker som regel ikke et aspekt, men benytter seg av flere aspekter i sine utviklingsplaner og fokusområder.

3.8 Oppsummering

I de fleste bibliotek kan vi finne en arena for litteratur, kultur og samfunnsansvar, herunder litteratur- og kulturhus. I de fleste bibliotek kan vi finne en arena for kunnskap og læring. Og de fleste bibliotek har en sosial arena. De forskjellige bibliotek legger ulik vekt på de forskjellige arenaene og utforming av disse. Med utforming tenker jeg både på den fysiske utformingen i form av bygning, design, møblering og interiør, og på den organisatoriske utformingen i form av retningslinjer fra embetsverk og politikere, tilrettelegging av tjenester,

samlingsutvikling, fasiliteter og kompetanse/veiledning. Et nytt og vakkert signalbygg tiltrekker seg som regel nye brukere, men det må også være et innhold. Møblering og design spiller en stor rolle, men det er ikke hovedessensen i et bibliotek. Det vesentlige er planlegging og utforming av møteplasser hvor brukerne og tjenestene står i sentrum. Jeg har definert ulike møteplasser/arenaer ut fra teori, tidligere forskning, retninger/trender og datamaterialet. Jeg kommer tilbake til disse kategoriene i kapittelet om analyse.

*Arena for tradisjonelt bruk

*Arena for læring

*Arena for sosialt rom

*Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt

*Utforming av arena: bygning, møblering, design og interiør

*Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning

De fire første arenaene sier noe om bibliotekets nivå vedrørende bruk, som Fagerlid beskriver. De to siste kan relateres til Fagerlids materialitet og organisering. Altså de to andre nivåene som ikke er bruk. Utforming av arenaer er viktig for hvordan de kan fungere. De ulike arenaene vil også ha ulike behov for utforming.

4 Belgia

Jeg undersøker tre bibliotek i den geografiske regionen Flandern i Belgia. Holsbeek og Vilvoorde hører til provinsen Flamsk Brabant, og Oostende til provinsen Vest Flandern.

4.1 Belgia

Belgia er sentralt plassert i Europa med grenser til Nederland, Tyskland, Luxembourg og Frankrike. Befolkningen er på ca. 11 millioner, og flateinnholdet er på størrelsen med Nordland fylke. Belgia har en kystlinje mot Nordsjøen i vest, og denne er lang og lavtliggende. Denne kystsletten går over i mer kupert terreng i Ardennene i sørøst i Belgia.

Belgia er et konstitusjonelt monarki. Landet ble etablert som selvstendig stat i 1830 og fikk egen grunnlov i 1831. Før dette var de til ulike tider styrt av Nederland, Frankrike, Tyskland, Spania og Østerrike. Jeg velger å trekke fra enkelte historiske hendelser. Belgia hadde en

vekstperiode og en storhetstid som en del av Nederlandene på 1300-tallet, spesielt innen tekstilproduksjonen. Det var på denne tiden at nordvestkysten av Belgia utgjorde det raskest voksende handelssentrum, og havnebyen Antwerpen fikk en svært sentral posisjon i handelen. I 1550 kommer Belgia under spansk herredømme, for så å tilfalle Østerrike og til slutt innlemmet i det revolusjonære Frankrike i 1794. Det ble funnet jern, sink og bly i områdene i dagens sørlige Belgia, nå Vallonia, og landet ble tidlig industrialisert. Slaget i Leipzig i 1813 første til at Belgia ble innlemmet i Nederland. Slaget ved Waterloo fant sted 18. juni 1815. Etter Napoleons fall ble maktene på Wienerkongressen enige om å forene Nederlandene, herunder Belgia, under en konge som samtidig skulle være storhertug av Luxembourg. Den flamske befolkningen fikk igjen undervisning på sitt eget språk i årene etter 1815. Men den fransktalende delen fant seg ikke til rette i denne nederlandstalende stat. Det ble revolusjon i 1830, og det ble Nederlandenes annen deling og opprettelse av kongeriket Belgia. Religion spilte en stor rolle i denne revolusjonen, protestantene i nord (dagens Nederland) og katolikkene i sør (dagens Belgia). Belgia fikk sin egen grunnlov i 1831, og landets uavhengighet ble anerkjente Nederland og alle europeiske stater. Grunnloven gav frihet til å velge språk, men i praksis dominerte fransk sentrale institusjoner. Lovgivende myndigheter var i stor grad besatt av fransk overklasse som benyttet seg av fransk. Fransk var enerådende på universiteter. De flamske innbyggerne måtte forholde seg til fransk i kontakt med offentlig administrasjonen. Dette førte til et stort engasjement for å endre praksis, og i 1989 ble det ved lov innført likhet for språk. Likhet for språk var fortsatt på det teoretiske planet, og uenighetene om landets språkpolitikk fortsatte. Det endte med at nasjonen ble språkdelt i 1921. Språk ble knyttet til region. Fram til 1970, var Belgia en enkelt stat med ett parlament og en regjering. Fra 1970 ble den belgiske staten gradvis forvandlet til en føderal stat bestående av geografiske regioner og lokalsamfunn eller språksamfunn. Lokalsamfunnene er inndelt etter språk. Det ble innført to språklover i 1962 og 1963, og disse styrket makten som ble tildelt språksamfunnene (Brans, De Winter, Swenden, & (red), 2009, s. 17) (Store norske leksikon, 2014).

Den administrative inndelingen er delt inn i 1 føderal stat, 3 regioner, 3 språksamfunn, 10 provinser og 589 kommuner. Fransk, nederlandsk og tysk er de tre offisielle språkene i landet. De tre regionene er Flandern i nord (57,7 %), hvor det i hovedsak snakkes flamsk (nederlandsk med underliggende dialekter), Vallonia (31,6 %) i sør hvor det i hovedsak snakkes fransk og regionen Brussel (10 %) hvor det offisielt snakkes både flamsk og fransk (Utenriksdepartementet, 2014). Belgia er delt inn i 3 språksamfunn. Disse er det flamske

språksamfunnet, som geografisk dekker Flandern og Brussel. Det franske språksamfunn som geografisk dekker Vallonia og Brussel. Til slutt det tyske språksamfunn i Øst-Vallonia, hvor det bor om lag 70 000 tysktalende. Nord-Europeisk kultur med germansk språkhistorie møter Sør-europeisk kultur med romansk språkhistorie. Kongen har en sentral rolle i å skape samhold i landet. Kong Filip 1 har vært konge i landet siden 21. juli 2013 da hans far abdiserte. Folket forenes blant annet i sjokolade og fotball. Det var stor stas da Belgia vant kamper i fotball-VM i Brasil sommeren 2014. Da kom det fram belgiske flagg i alle varianter.

Hver region og hvert samfunn har sin egen regjering og sitt eget parlament. Regionene utøver sin myndighet i definerte territorielle områder. Territoriet til den flamske regionen korresponderer med den nederlandsk-språkområdet. Territoriet til Vallonia-regionen tilsvarer territoriet til de franske og tyske språkområdet. Det ble utarbeidet en spesiell ordning for Brussel i 1980, siden det er et to-språklig område av både flamsk- og fransktalende innbyggere der. Siden 1989 har de 19 kommunene i Brussel i fellesskap dannet en egen region: The Brussels Capital Region. Det er ca 75 % som snakker fransk i Brussel. Den føderale staten er ansvarlig for justis, trygd, finans, utenrikspolitiske saker, føderal politistyrke, forsvar og statseide bedrifter. Regionene er ansvarlige for økonomi, sysselsetting, landbruk, infrastruktur, energi, transport, miljø, boligutbygging, by- og landplanlegging og internasjonale relasjoner knyttet til de overnevnte ansvarsområdene. Språksamfunnene er ansvarlige for kultur (inkludert bibliotek), utdanning og opplæring, helsepolitikk, barnevern, sosial velferd, immigrasjon, forskning og utvikling og internasjonale relasjoner knyttet til overnevnte ansvarsområde (Tønnes Svanes, 14. november 2014). Historisk ble disse språksamfunnene opprettet ved lover i begynnelsen av 1970-tallet. Dutch Cultural Council og French Cultural Council ble opprettet i en lov av 21. juli 1971. Disse ble etter hvert Community Councils ((Fitzmaurice, 1983, s. 121). Det finnes ikke to-språklige universiteter. I 1989 ble språksamfunnene ansvarlig for utdanningen innenfor egne samfunn. Dette fører til at regjeringen på føderalt nivå ikke kan innføre felles retningslinjer innenfor utdanningen av barn og unge (Brans, De Winter, Swenden, & (red), 2009, s. 52). Media- og kommunikasjonsbransjen er delt. Flamlenderne leser/ser på flamske/nederlandse aviser/TV-kanaler, mens de franske forholder seg til franske aviser og TV-kanaler. Bibliotek defineres inn under kultur, og er da lagt juridisk og formelt under språksamfunnene. Det vil si at det ikke finnes en felles biblioteklov for hele Belgia. Jeg har undersøkt hvilke regler og planer som eksisterer innenfor det flamske språksamfunn. I 1980 bestemte Flandern seg for å forene

regjeringene for det flamske språksamfunnet og den flamske regionen. Det betyr at det er bare et flamsk parlament og en flamsk regjering, og disse er lokalisert i Brussel.

Belgia har et av de mest fragmenterte partisystemer i de moderne demokratier (Brans, De Winter, Swenden, & (red), 2009, s. 8). De politiske partiene finnes stort sett på begge sider med tanke på språkdelingen flamsk og fransk, men de er ikke nødvendigvis overlappende ideologisk (Tønnes Svanes, 14. november 2014). Et eksempel er det flamske sosialistpartiet Socialistische Partij Alternatief (SP.A) og det franske Parti Socialiste. Vi kan også se en mer politisk deling i at Flandern er mer kristelig demokratisk, mens Vallonia er mer sosialistisk. Dette er en forenkling av det kompliserte politiske og administrative system i Belgia. Brans et al skriver at "Either there is a compromise that is acceptable for both communities, or there is no longer any government" (Brans, De Winter, Swenden, & (red), 2009, s. 43). Her kan nevnes at Belgia var uten en regjering i 541 dager før Di Rupo ble statsminister og regjering ble dannet i desember 2011. Den gang var det embetsverket som regjerte landet i påvente av politisk enighet. Det er obligatorisk å stemme i Belgia. På grunn av en 50 års innvandringsavtale med Marokko og Tyrkia, utgjør marokkanere og tyrkere en stor del av befolkningen.

Det har vært flere administrative reformer, og en av disse, Copernicus, ble lansert i 2000. Copernicusprosjektet gikk ut på å modernisere den føderale staten fra et rigid byråkrati til et system der innbyggerne stod i sentrum i stedet for administrasjonen. Belgia, og spesielt Flandern, ble påvirket av internasjonale trender.

På slutten av 1990-tallet og i begynnelsen av 2000-tallet besluttet den Flamske regjering å opprette nye institusjoner og et decreet innenfor kulturområdet som fikk konsekvenser for bibliotekene.

4.2 Det Flamske bibliotekvesen

Jeg velger å beskrive det flamske bibliotekvesen. Det flamske språksamfunnet besluttet en ny resolusjon i 1978 omhandlende bibliotek for den flamske delen av Belgia. Den nye bibliotekloven påla alle kommuner å ha et bibliotek åpent (openbare bibliotheek) for alle innbyggerne, et såkalt folkebibliotek. Denne loven var svært konkret blant annet vedrørende bibliotekkompetanse, åpningstider og antall bøker etc. I årene 2000-2001 utviklet det seg en ny tenkemåte i den flamske regjeringen, det var en visjonær ånd blant politikerne (Maïke Somers, 14. mars 2013). De besluttet en mer helhetlig tilnærming til kulturområdet, og de ga ut en lokal kulturpolitikkresolusjon (decreet) 13 juli 2001. Denne resolusjonen gjelder for hele

kultur-området, inkludert bibliotek og kultur- og samfunnshus. Det skal legges vekt på bygging av lokalt kulturelt fellesskap, herunder deltagelse av foreninger, frivillige og vanskeligstilte grupper. Alle kommuner skal ha et offentlig, tilgjengelig bibliotek, som er tilpasset moderne behov. Trykte dokumenter skal være gratis tilgjengelig, mens hver kommune kan selv bestemme hvorvidt digitale dokumenter skal være kostnadsfrie.

I 2001 besluttet den flamske regjeringen å opprette LOCUS og Bibnet (digitalt) for å fremme biblioteket. LOCUS er et slags bibliotek- og kulturdirektorat for biblioteker og kultur- og samfunnshus. LOCUS støtter kommunene i utviklingen og gjennomføringen en kommunal kulturell plan (LOCUS, 2013). Bibnet sin oppgave vil være å utvikle det digitale biblioteket, e-inneslutninger, infrastruktur og tjenester for offentlige biblioteker. De skal også forsøke å holde tritt med nye teknologier og bygge kompetanse på og samarbeide med lokale biblioteker. Bibnet ønsker å styrke de lokale bibliotekene og gi dem verktøy for å nå ut til publikum i nye medier og sosiale nettverk. Bibnet har fokus på søkbarhet, linkability og berikelse av metadata for både digitale og fysiske samlinger i flamske offentlige biblioteker.

Den flamske regjeringen ønsket mer lokalt selvstyre, mer og mer fra nivået i Flandern til lokalt nivå. Den flamske regjeringen prioriterer at hver kommune må ha et lokalt bibliotek. Hvert bibliotek må rapportere fakta og tall til den flamske regjeringen, 75 % av samlingen må være på nederlandsk, og de må ha en elektronisk katalog. Hvis de lokale bibliotekene ikke følger disse prioriteringene, får de mindre penger fra den flamske regjeringen. De kan velge om de ønsker å ha et kulturhus, avhengig av fellesskapet. Alt må være bærekraftige integrert i lokal kulturpolitikk. Det oppfordres til samarbeid med lokale organisasjoner og aktører i decret fra 2001. Det er stort fokus på fellesskapsbygging lokalt fra politikerne side. Det legges vekt på at man skal jobbe for nabolaget og lokalsamfunnet.

LOCUS ønsket å bidra til å skape gode møteplasser i kulturhus og bibliotek ved hjelp av forskning. Derfor kontaktet de Ruth Soenen. Se undersøkelser under litteraturgjennomgangen. Fokus i disse undersøkelsene er kulturhus og bibliotek som offentlige møteplasser og områder, og hvordan brukere og ansatte kommuniserer og oppfører seg på disse offentlige stedene.

5 Metode

I dette kapittelet vil jeg beskrive hvilken metode jeg har brukt og redegjøre for hvordan jeg har gjennomført studien. Jeg vil beskrive de ulike faser i analysearbeidet, etiske refleksjoner

og metodekritikk. Jeg ønsket å undersøke mer inngående bruk av biblioteket ved hjelp av observasjon. Det er en mye brukt metode innen sosialantropologien.

5.1 Sosialantropologi/Etnografi

I følge Thomas Hylland Eriksen (2010) kan det å studere sosialantropologi sammenlignes med å legge ut på en reise som viser seg å bli mye lenger enn opprinnelig planlagt. Og da muligens fordi reiseplanen ikke var helt detaljert i utgangspunktet, og landskapet var mye mer humpete enn det så ut på kartet. Eriksen definerer hva han mener sosialantropologi er i boka *Små steder – Store spørsmål*:

Sosialantropologien er det sammenlignende studiet av sosiale prosesser, deres meningsinnhold og deres implikasjoner. Fagets viktigste, men ikke eneste, datainnsamlingsmetode er deltagende observasjon, som består av i et feltarbeid innen et bestemt sosialt univers, med utgangspunkt i sosiale relasjoner og deres betydninger. (Eriksen, 2010).

Tidligere var etnografi den vanlige betegnelsen på det faget vi i dag kaller sosialantropologi. Feltforskning er sentralt innenfor sosialantropologi og etnografi. Ragnvald Kalleberg skriver i boka *Feltmetodikk* at ordet etnografi (ethnography) ofte brukes på engelsk om selve arbeidet med å studere en kultur og om de vitenskapelige sluttproduktene i form av bøker og artikler (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 12). Begrepet feltforskning handler først og fremst om en bestemt metode eller en type metoder (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 31). Metoden innebærer at feltforskeren åpent eller skjult deltar i folks dagligliv over en lengre periode. Boka *Writing ethnographic fieldnotes* beskriver hvordan forskeren skal tett på de observerte, og hvordan det skal beskrives i etterkant «Ethnographers are committed to going out and getting close to the activities and everyday experiences of other people». (Emerson, Fretz, & Shaw, 1995, s. 1). Feltforskeren skal se fra innsiden hvordan folk lever livet sitt og hvordan de utøver sine daglige rutiner. Spradley tar for seg i detalj hvordan forskeren skal beskrive og forklare regelmessigheter og variasjoner i sosial atferd i boka *The ethnographic interview*. Et vesentlig moment er hvordan språk virker inn på forskningsprosessen.

Whatever approach the ethnographer uses – participant observation, ethnographic interviews, collecting life histories, or a mixture of strategies - language enters into every

phase of the research process. Ethnographers must deal with at least two languages – their own and the one spoken by informants. If we divide the work of ethnography into two major tasks, *discovery* and *description*, we can see more clearly the important role played by language. (Spradley, 1979, s. 17) .

En forsker må tenke gjennom på hvilket språk hun skal spørre spørsmål, og hvilket språk intervju og feltnotater skal nedtegnes i. Hvordan er språket bygd opp der feltarbeidet foregår, og kommer meningsinnholdet i funn fram gjennom det språket man bruker? Det har jeg reflektert en del over. Jeg har skrevet feltnotater og intervjuer på engelsk. Jeg har innhentet en del informasjon, som kun er skrevet på nederlandsk. Jeg har også tatt introduksjonskurs i nederlandsk for å forstå bedre det feltet jeg undersøkte.

5.2 Valg av metode

Undersøkelser kan gjøres både kvantitativt og kvalitativt. Kvantitativ metode gir beskrivelse av virkeligheten i tall og tabeller, og har ofte mange enheter. Den er som regel strukturert og teoristyrkt, og man ønsker å forholde seg mest mulig objektiv til en sosial verden. Kvalitativ metode har gjerne færre enheter. Man skal oppdage begrep, og undersøkelsene skal skje i naturlige omgivelser og nærhet til de(t) som studeres. Det kan være små utvalg eller få case. Det gir en beskrivelse av virkeligheten ut fra bilder, lydopptak, tekstdata, som for eksempel utskrift fra et intervju. Og kvalitativ metode er mer fleksibel og man kan bruke uformelle analyseteknikker (Ringdal, 2007, s. 92). Lofland og Lofland (1995) skriver at feltstudier innen kvalitativ metode som regel ikke følger en lineær oppbygging, og de viser med en tabell at datainnsamling, oppfølgende spørsmål underveis og analyse er en pågående prosess. Analysering av data kan foregå underveis i datainnsamlingen. Forskeren eller observatøren har en unik rolle i feltstudier. Hun må komme nærmere inn på de observerte i felt, være den som samler inn data, og være den som analyserer de samme dataene. Forskeren har mulighet til å foreta endringer underveis og flytte dybdefokus i forhold til ny informasjon som oppstår under observasjoner (Lofland & Lofland, 1995).

I en hermeneutisk tilnærming søker man å se helheten ved hjelp av deler. Ved å søke og forstå deler, kan man til slutt danne seg et bilde av helheten. Vivi Nilssen skriver i sin bok *Analyse i kvalitative studier* (2012) at begrepet den hermeneutiske sirkel indikerer at tolkning består av stadige bevegelser mellom helhet og del (Nilssen, 2012, s. 73). For meg ble vesentlig å bruke

lang tid i innledende faser for å forstå kulturen/kulturene. Kvalitativ metode gir meg mulighet til å se mer helhet ut fra en del. Jeg har mulighet til å gå dypere inn et tema. Jeg har mulighet til å endre kurs underveis, hvis for eksempel nye momenter dukker opp. Jeg valgte kvalitativ metode fordi jeg mener det gir best svar for mine forskningsspørsmål. Et annet moment var at jeg vurderte kvantitativ metode vanskelig å bruke ut fra mine forutsetninger. Det meste av dokumentasjonen vedrørende den belgiske bibliotekforskningen og statistikk var publisert på nederlandsk, noe jeg ikke kunne. Dessuten var jeg avhengig av å kommunisere med informanter og brukere på engelsk, noe som ikke var morsmålet for noen av oss. Jeg anså at det lett kunne bli noen fallgruver i bruk av kvantitativ metode.

Kvalitativ metode

En fenomenologisk tilnærming innebærer å utforske og beskrive mennesker og deres erfaringer med og forståelse av, et fenomen. Det finnes mange forskjellige kvalitative forskningsdesign. Johannessen, Tufte og Kristoffersen (2008) presenterer ulike design som de presenterer: Grounded theory, hvor man ønsker å utvikle nye teorier med utgangspunkt i data. En etnografisk studie er et forskningsdesign som gir en beskrivelse og en tolkning av en kultur, en sosial gruppe eller et sosialt system. Forskeren går ut i felten og samler inn data ved hjelp av observasjoner. Min studie har likhetstrekk med etnografisk studie, i så måte at jeg har gått ut i felt og observert og intervjuet. Til slutt presenteres det designet jeg har valgt: Case-designet (Johannessen, Tufte, & Kristoffersen, 2008, s. 80)

I følge Johannessen er det særlig to kjennetegn ved en case. Det er for det første et avgrenset fokus på den spesielle casen, og deretter en mest mulig inngående beskrivelse. Casedesign egner seg godt til å besvare til «hvordan» og «hvorfor» spørsmål, I tråd med dette valgte jeg et case-design til å besvare min problemstilling.

5.2.1 CASE som design på studien

Case er en eller flere analyseenheter som er gjenstand for intensiv undersøkelse (Ringdal, 2007, s. 149). Denne studien består av tre case: Holsbeek bibliotek, Oostende bibliotek og Vilvoorde bibliotek. Jeg fikk tips av LOCUS og Soenen til ulike bibliotek jeg kunne undersøke. Det var viktig for meg å opprettholde et fokus på mangfold, bredde og størst mulig tilfang av informasjon. De tre folkebibliotekene jeg valgte i mine case, representerer ulike aspekt ved Flandern. Holsbeek er en liten kommune på ca. 7-8000 innbyggere med mye flamsk tradisjon. Oostende ligger ved kysten, og er en av de største byene i Flandern. Flere

pensjonister flytter til Oostende for å nyte livet ved kysten på sine eldre dager. Vilvoorde er en nabokommune /forstad til Brussel. Vilvoorde er kjent for sin multikulturalitet. Dette er ikke en komparativ design. De tre casene ses på hver for seg, men jeg har en oppsummerende del som skjeler til likt og ulikt ved funnene.

Case-studiene ble undersøkt ved hjelp av observasjon og intervjuer.

5.3 Planlegging og gjennomføring av studien

5.3.1 Etablering av kontakt

Jeg opplevde at det var relativt enkelt å få tilgang til forskningsenheter/informanter. Det skyldtes blant annet min kontakt med LOCUS og Ruth Soenen i tidligere arbeid. Da jeg ringte og spurte om jeg kunne foreta observasjoner på det enkelte bibliotek, formidlet jeg at jeg undersøkte biblioteket som møteplass i Flandern, og at jeg ønsket å bruke observasjon og intervju som metode. Ruth Soenen er kjent i det flamske bibliotekmiljøet. Jeg sa at jeg skulle delta på observasjonskurs i regi av henne, men at hun ikke var ansvarlig for min forskning.

Jeg startet mitt feltarbeid ved å delta på et observasjonskurs i desember 2013 arrangert av Oostende bibliotek hvor Ruth Soenen var kursholder. Jeg gikk deretter i gang med å gjennomføre testobservasjoner på Oostende bibliotek som en pilot. Etter endt «prøveperiode» sendte jeg en formell forespørsel til biblioteksjefen i Oostende, hvor jeg beskrev mer inngående hva jeg ønsket å forske på og en angivelse av når jeg ønsket å begynne observasjonsperioden. «Informert samtykke betyr at forskningsdeltakerne informeres om undersøkelsens overordnede formål og om hovedtrekkene i designen» (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 88). Jeg presenterte i telefon og epost hva jeg ønsket å studere da jeg ringte Holsbeek og Vilvoorde. Endelig presentasjon ble gjort i oppmøte på bibliotekene forut for observasjonsperioden.

I tråd med anbefalingen fra Soenen søkte jeg om å gjøre observasjoner i en periode på minimum tre måneder. Jeg satte opp en tidsplan fra 7. februar til 7. mai. Hvert bibliotek skulle besøkes hver ukedag det var åpent til ulike tidspunkt på dagen.

5.3.2 Observasjon som metode

Data og datamateriale

Observasjon er en vanlig metode å bruke innen feltarbeid. Det er ulik grad av nærhet i observatørroller. En fullstendig observatør observerer utenfra, uten å delta. En deltakende observatør observerer det fenomen som skal observeres i sine naturlige omgivelser (Ringdal,

2007, s. 104). Jeg var en deltakende observatør. Ragnvald Kalleberg skriver at feltforskeren må samle gode data og at erfaringer må kodes for å bli en del av et datamateriale. I kvalitativ metode omformes som regel erfaringer til ord, det kan vi kalle ordfesting eller tekstifisering (Hammersley & Atkinson, 2004, s. 9). Ordfesting kan for eksempel skje i form av feltnotater, intervjuutskrifter, referater og bilder. Jeg utførte observasjoner og intervjuer ved de tre bibliotekene.

Gjennomføring av observasjonene.

I første fase i feltarbeidet skrev jeg ned det jeg så og observerte i feltnotater. Jeg deltok ikke i samtaler med brukerne, bare med de bibliotekansatte. Disse samtalene oppsummerte jeg kort i feltnotatene.

Jeg skrev først observasjonene ned i en feltdagbok på stedet. Da jeg kom hjem, skrev jeg dem som elektronisk tekstfiler. Feltnotater skal være detaljerte. Målet er å beskrive detaljert det jeg observerer slik at leseren selv danner seg et bilde. Jeg kom nært innpå dem jeg observerte. Jeg synes det var utfordrende å skrive eksakt det jeg så og hørte. Etter anbefaling fra Soenen, som har lang erfaring fra feltarbeid og observasjon, ble jeg anbefalt å sende feltnotatene til veileder i Oslo og til henne selv som forskningsaktører. Hun frarådet meg å sende feltnotatene direkte til informantene og bibliotekansatte. Soenen rådet meg også til å dele feltnotatene opp i en objektiv, beskrivende del og en subjektiv del. Jeg valgte å følge Soenens råd.

Enkelte referater fra møter jeg har hatt med Ruth Soenen og et seminar i Oostende inngår i datamaterialet.

I april tok jeg i bruk kortintervjuer, som er som er korte samtaler på ca. 5-10 minutter. Dette etter inspirasjon fra forskningen i PLACE, som hadde utarbeidet et observasjonsskjema hvor de spurte brukerne om bruk. Jeg brukte ikke dette oppsatte observasjonsskjema, men jeg valgte ut to av spørsmålene. Jeg spurte enkelte brukere om jeg kunne stille dem to spørsmål, og at disse var: Hva gjør du på biblioteket i dag? Hva bruker du biblioteket til ved andre anledninger (hvis du bruker biblioteket ved andre anledninger)? I Holsbeek kortintervjuet jeg 8 brukere (kvinner og menn), og de ble valgt ut fra at de tilsynelatende var der i en familierelasjon. I Oostende kortintervjuet jeg 5 godt voksne brukere, 4 av disse var menn. I Vilvoorde utførte jeg fem kortintervjuer av tenåringer i alderen 12-19 år, både jenter og gutter. Jeg var ikke ute etter omfattende informasjon, og de er alle anonymisert. Jeg vet heller ikke deres fulle navn.

5.3.3 Intervju:

Jeg gjennomførte de fleste intervjuene på en semistrukturert måte og som et samtaleintervju. Intervjuet skal være en aktiv kunnskapsproduksjonsprosess (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 37). Da har jeg fått muligheten til å få mest mulig informasjon som i større grad har vært definert av informantene. Flere av dokumentene har vært på flamsk, og jeg har brukt intervjuene til blant annet å oppklare innholdet i relevante dokumenter. Intervjuene er holdt på engelsk. De fleste intervjuene er tatt opp digitalt. Jeg har transkribert de fleste intervjuer, og har laget en oppsummering av hvert intervju. Intervjuet er sendt informanten i etterkant til godkjenning. Enkelte intervjuer er revidert, i form av at informant har ønsket å tilføye noe. Jeg har inkorporert disse kommentarene, for å få fram best mulig hva som er meningsinnholdet. To av intervjuene er gjort per epost. Alle intervjuer er godkjent. Mine hovedinformanter har vært biblioteksjefene i Holsbeek og Oostende, og nestleder ved Vilvoorde bibliotek. I tillegg til disse har jeg intervjuet en barne- og ungdomsbibliotekar i Oostende og biblioteksjefen og en avdelingsleder i Vilvoorde.

5.3.4 Datamaterialet

Til sammen utgjør datamaterialet i form av tekstdokumenter 173 sider (utskrevne feltnotater, intervjuer og referater fra dagbok og lydfiler. Feltdagbok inngår ikke i disse sidene). Gjennom analysearbeidet har jeg skrevet forskerlogg. Notater og tanker utgjør 111 sider som i tillegg inngår i datamaterialet. Til sammen blir det 284 sider.

5.4 Analyse av datamaterialet

Forskerlogg og memo:

Analysen ble omfattende. Jeg valgte til slutt å skrive ut teksten/datamaterialet mitt på trykt papir. Jeg limte inn hvert tekstark på høyre side i en A4-notatbok med blankt ark på høyre side med plass til kommentarer. Jeg har to slike oransje bøker og en lilla bok. Jeg har skrevet mine kommentarer, tanker og forslag til koder og kategorier på høyre side. Det blir på en måte mine memo og forskerlogg (Nilssen, 2012, s. 35). Disse forskerloggene ble frigjørende for meg. Men først: Alle tekstsidene skulle kodes, det vil si å gi teksten nøkkelord. Hva handler datamaterialet om. Nilssen skriver at det ikke er uvanlig at forskere sitter igjen med langt over hundre koder etter å ha arbeidet seg gjennom alt materialet. Etter sporadisk gjennomgang og en nøye gjennomgang av datamaterialet satt jeg igjen med 79 koder. Etter andre gjennomgangsløsning satt jeg igjen med 45 koder. Så begynte prosessen med å kategorisere

kodene. I følge Nilssen er målet å sitte igjen med noen få kategorier, temaer, perspektiver eller dimensjoner fra det enorme datamaterialet. Disse tematiske kategoriene skal danne grunnlag for å gi svar på forskningsspørsmålene.

Jeg var innom mange forskjellige måter å tematisere/kategorisere datamaterialet. I perioder så jeg mot PLACE og i andre perioder skjelet jeg til forskningen til Soenen. En forsker skal stille spørsmål til seg selv om hun er åpen nok for å oppdage nye ting. Løsningen for meg, ble å kombinere tidligere forskning, teori og retninger/trender innen bibliotekfeltet, jamfør kapittel 3.7 og 3.8.

Jeg satte opp følgende kategorier, som jeg kalte ulike arenaer:

- *Arena for tradisjonelt bruk
- *Arena for læring
- *Arena for sosialt rom
- *Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt
- *Utforming av arena: bygning, møblering, design og interiør
- *Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning

Dette var en møysommelig prosess for meg, og jeg var takknemlig for råd fra veileder og andre i denne perioden. Jeg er glad for at jeg torde å være litt åpen om de metodiske utfordringene jeg møtte i arbeidet med mastergraden. Det har lært meg mye om forståelsen av kvalitativ metode, teoretisk forankring og absolutt om mulige feilskjær. I arbeidet med har jeg fått metode inn med flere sanser. Jeg har skrevet, notert med forskjellige farger. Jeg husker sitater, koder og kategorier med farger på netthinnen og bevegelser i fingrene da jeg skrev notater/memo og tegnet i forskerloggene.

5.5 Etiske refleksjoner

Det er ulike syn på hvordan man bør informere de observerte om at de blir observert. Noen forskere vil helst ikke informere, da det er en mulighet for å miste verdifull informasjon. Det er ikke alle som ønsker å være helt åpne hvis de vet at det blir skrevet ned. Andre forskere mener at det er en etisk plikt å informere.

Emerson, Fretz & Shaw anbefaler at en forsker er åpen omkring sine observasjoner (Emerson, Fretz, & Shaw, 1995).

Under observasjonene utført i PLACE, hadde de hengt opp en plakat om at det foregikk observasjoner. Jeg skrev en tekst på engelsk om at observasjon foregikk ut fra temaet

biblioteket som møteplass. En av mine informanter i Vilvoorde, skrev den på flamsk, og hang den opp som en plakat i skranken. Denne plakaten førte til at jeg fikk kontakt med en som skrev en rapport om møteplasser i Vilvoorde på oppdrag fra flamske myndigheter. Jeg sendte samme teksten på plakaten til Holsbeek, og der ble det også hengt opp en plakat.

Biblioteksjefen i Oostende og Soenen frarådet meg fra å skrive plakat i Oostende bibliotek da det kunne føre til uro blant brukerne i deres pågående oppdrag. Soenen hadde et etisk ansvar for gjennomføring av prosessen, så jeg hørte på henne. Alle de ansatte på biblioteket var informert om observasjonene.

5.5.1 Forskerens rolle

I følge Emerson et al kan data ikke betraktes som uavhengig av metode. Hva en etnograf finner ut, henger sammen med hvordan hun finner ut «..what the ethnographer finds out is inherently connected with how she finds out.» (Emerson, Fretz, & Shaw, 1995, s. 11).

Det er viktig å dokumentere egne reaksjoner som observatør.

De som studeres kan endre sin atferd fordi forskeren er til stede (Ringdal, s. 205). Det var uklart for enkelte ansatte om jeg skulle studere de ansatte eller bibliotekbrukerne på Oostende bibliotek. Jeg fikk konkrete spørsmål, og det ble kommentert at nå måtte de oppføre seg siden jeg var der. Det var ikke så rart at det var uklart. Ruth Soenen hadde utført forskningsstudier i Flandern hvor de ansattes sosiale kompetanse var i fokus. Oostende bibliotek ved biblioteksjefen hadde gitt Soenen i oppdrag å hjelpe Oostende med utforming av bibliotekets lokaler med tanke på å skape ny dynamikk i rommet og ivaretagelse av alle brukergrupper. Min rolle og hva jeg forsket på ble presisert av Soenen i seminar for alle ansatte tidlig i februar.

5.5.2 Anonymitet og beskyttelse

Det er viktig å tenke gjennom anonymitet og beskyttelse av de observerte, spesielt gjelder dette barn. Jeg kortintervjuet to barn på tolv år om deres bruk av biblioteket i Vilvoorde. Dette var motivert ut fra mitt fokus på brukergruppen «youngster» på dette biblioteket.

Tolvåringene fikk de samme spørsmålene som de andre jeg kortintervjuet. Spørsmålene vurderer jeg som ikke-sensitive. Jeg spurte ingen utdypende spørsmål, og jeg var i offentlig rom.

5.5.3 Validitet

I etterkant av observasjonene var jeg på det enkelte bibliotek for å presentere mine funn og betraktninger rundt funn. De ansatte nikket gjenkjennende til hva jeg hadde observert.

5.5.4 Metodekritikk

Først og fremst ble jeg i for stor grad påvirket av sosialantropologisk metode uten å inneha nok kompetanse om denne ved begynnelsen av observasjonene. Det førte til at jeg hadde en åpen tilnærming til hva jeg skulle observere. Det var ikke før i april at jeg begynte med kortintervju. Etter min vurdering hadde det vært bedre å startet med det tidligere. Jeg brukte lang tid på å vurdere etiske refleksjoner i og med at jeg kom nært innpå de observerte. Jeg er takknemlig for etisk veiledning av en rutinert sosialantropolog.

Jeg kunne ikke nok språk. Det oppstod enkelte ganger språklig forvirring i forbindelse med informasjonsinnhenting og intervjusituasjoner.

6 Analyse og drøfting

Analysen organiseres på følgende måte. Jeg presenterer hvert bibliotek for seg. Først skriver jeg om biblioteket og hva jeg observerte med en kort oppsummering av funn. Deretter følger en drøftingsdel tilhørende hvert bibliotek. Jeg har en fyldigere dekning av Oostende. Der deltok jeg i observasjonskurs og utførte testobservasjoner, og har dermed et større datamateriale.

6.1 Oostende bibliotek

Oostende ligger langs kystlinjen vest i Belgia. Dønningene fra havet utgjør en del av bybildet. Det er ca. 70 000 innbyggere i bykommunen. Det private Astrid bibliotheek ble slått sammen med Stadbibliotheek i Oostende i 2000 og ble hetende Bibliotheek Kris Lambert. Bibliotheek Kris Lambert er Oostende folkebibliotek, og i denne oppgaven kalles det Oostende bibliotek. Biblioteket består av et hovedbibliotek med fire filialer. Denne oppgaven omfatter kun observasjoner knyttet til hovedbiblioteket, som er sentralt beliggende i byen nær kystlinjen og jernbanestasjonen. Det er et åpent grønt område med flere benker nær biblioteket og et sykkelstativ rett ut forbi hovedinngangen. Bibliotekbygningen består av biblioteket, konferanserommet Forum og «Lesecafé». En hall/foajé/utstillingsrom med dør til hovedinngangen forbinder de tre. I flukt med hallen er det toaletter, garderobeskap og inngang ned til kjelleren hvor parkeringen er. Det er hvite vegger og åtte montre i hallen hvor utstillinger kan plasseres. Toalett og gang er holdt i gråtoner. Det er mye lys i "Lesecafé". Det er glassvinduer fra tak til gulv. Veggen mot biblioteket er lys gul og "Lesecafé" er skrevet på

veggen. Gulvet er laget av lyst tre. Det er små brune bord og flere svarte stoler. Jeg kan se hovedinngangen og inngangen til biblioteket fra hallen/foajén.

Bibliotekets «torg»

En åpen plass starter ved inngangen av biblioteket fortsetter innover i rommet i første etasje. I midten er plassen åpen helt opp til taket. Denne åpne plassen kaller jeg heretter bibliotekets «torg». Jeg kan se andre etasje på begge sider, og jeg kan bruke trapp eller heis i enden av rommet for å komme opp dit. Bibliotekets «torg» er møblert med datamaskiner på høye databord og sorte sofaer. Datamaskinene brukes primært til søk i bibliotek katalogen. Tre søyler er gjennomgående fra gulv til tak, og munner ut i et glassvindu i taket. Til venstre ved bibliotekinngangen er det et returpunkt for dokumenter. Brukerne plasserer bøkene på hyllen, og da blir disse registrert innlevert av systemet. Hovedskranken for informasjon og veiledning er iøynefallende, og den er alltid betjent. I flukt med hovedskranken er det et annet kontaktpunkt som svarer på spørsmål vedrørende lån, purringer, gjeld, lånekort etc. Rett forut er det selvbetjente utlånsmaskiner og en selvbetjent maskin for betaling av overdragspenger. Ofte spilles det musikk over høyttaleranlegget her. Det er mulig å avgrense lyden til musikkavdelingen og avispunktet. Flere lånere browser hyllene for populære kjærlighetsbøker og krim som er trillet inn i nærhet til «torget».

Gulvet i første etasje er det samme som i kafeen, lyst tre. Fargene i biblioteket er grå, lys brun, brun og sort. I barneavdelingen hadde de noen røde, oransje, blå og blå grønne hyller. De besøkende kan holde til venstre forbi returpunktet, og blir da møtt av skranken i barneavdelingen. Lampene i taket gir litt lite lys. Innover i lokalet til venstre finner vi eventyrkroken. Det er mange bokhyller for barn og ungdom. Hyllene nær disken er lave, mens de videre inn i avdelingen er høyere. Der kan også brukerne lete i filmene for barn og unge. Tegneseriehyller er bak veggen, nær trappa opp.

Musikkavdelingen er på motsatt side av barneavdelingen i første etasje. Det er mange musikkhyller for CD-er, en stor klassisk samling. Langs veggene (glassvinduer) er det sorte sofaer. Filmene for voksne finner brukerne mellom musikkavdelingen og aviskroken, og der er det en trapp opp til andre etasje.

Andre etasje

Andre etasje består av to fløyer på hver side av åpent lende hvor besøkende kan se ned til første etasje. Fløyene er sammenhengende i hver ende av rommet, enden mot nord, der hovedinngangen er åpen, er det møblert med sorte sofaer og puffer på begge sidene av

fløyene. Lyset kommer inn gjennom heldekkende glassvinduer. I den andre enden mot sør finner vi en stille lesesal, heis/trappområdet og bokhyller. Fløyen mot vest består av bokhyller med skjønnlitteratur for voksne og kunst/litteratur og historiebøker og flere bord og stoler i grupper. I den andre fløyen mot øst er de ansattes kontorer og bokhyller for faglitteratur. Mellom bokhyllene er det bord og stoler i grupper, og noen av disse har datamaskiner tilgjengelig for brukerne. Skranken mellom datamaskinbordene og den stille lesesalen er alltid betjent. Det er en skranke i den andre fløyen, men den er ikke alltid betjent. Det er fire bord, hver tilhørende 8 stoler. Taket er buet, og gulvet er mørkt rødt. Kortkatalogen er mellom lesesalen og den andre siden av andre etasjen.

Statistikk for Oostende bibliotek fra 2013

Oostende bibliotek, hovedbiblioteket og dets fire filialer, har til sammen 75 timers åpningstid i uka. Hovedbiblioteket har åpent 43 timer i uka. I 2013 hadde biblioteket 17.158 aktive brukere. Besøktallet for hovedbibliotek med filialer var 259.952 personer. Det var ca. 116 besøkende hver time på hovedbiblioteket. Biblioteksamling teller 177.534 åpent tilgjengelig trykte dokumenter og 62.066 i magasin. AV-medier teller 44.051 åpent tilgjengelige dokumenter, mens 25.157 er i magasin. Trykte dokumenter er bøker, tidsskrifter, rapporter etc, mens AV-medier er CD'er (musikk og lydbøker), filmer (hovedsakelig dvd'er) og e-bøker. Utlånstallet i sin helhet i 2013 var på 870.463, og utlån per innbygger var på 12,44.

Via biblioteket har brukerne tilgang til elektroniske leksikon, tidsskrifter og bøker. Det er wifi i biblioteket.

Det er til sammen 26,82 ansatte ved hovedbiblioteket med filialer. De har 39 frivillige som jobber 1914 timer på årsbasis.

BEACON-prosjektet

I perioden fra 2011 til 2013 var Oostende bibliotek en del av prosjektet River//cities culture for Waterfronts. Seks byer med kyststripe i Europa deltok. Prosjektet i Oostende ble kalt BEACON, og kultur var i fokus. Målet med Culture for Waterfronts er å gi godt voksne kunnskap og kompetanse. I følge prosjektet er biblioteket et offentlig tredje sted, utenom hjemmet og arbeidsplassen. I et samfunn som blir stadig mer digitalt møter biblioteket utfordringer. BEACON-prosjektet ønsker å kombinere uformell og digital læring, kultur, debatt og tilhørighet til byen, hvor deltagerne sammen skaper et unikt prosjekt.

Biblioteket og NGO kleinVerhaal (non-profit organisasjon som jobber med sosial utjevning)

var ansvarshavende i Oostende, og biblioteket var det fysiske stedet hvor opplæring, utveksling og debatter fant sted.

Aktiviteter i BEACON-prosjektet

Hver torsdag morgen kunne brukerne komme til biblioteket med spørsmål om datamaskiner og spørsmål knyttet til digital kompetanse. En lærer og frivillige er til sted for å veilede og hjelpe til. Dette fortsatte i 2014. Biblioteket har dessuten fått penger til å fortsette BEACON i 3 nye år. Deltakerne har et felles mål om å delta i det digitale samfunnet, og de knytter nettverk og bånd med hverandre. I prosjektet gjennomførte de blant annet kursrekker innenfor tema kultur, som de kalte Artistic ateliers. En kursrekke handlet om bilder som kunstform. En fotograf viste hvordan deltagerne kunne ta bilder og kommunisere via bilder. I en annen kursrekke skulle deltagerne lage en digital avis høsten 2013, jamfør funn i analysen. Målet var å opparbeide kjennskap til ulike kunstformer og samtidig lære seg ulike elektroniske verktøy. Biblioteket ble en arena for debatt da byens innbyggere møtte kunstnere som avholdt kunstsjesjonene og presentasjon av disse. I en deloppsummering av prosjektet står det at deltakerne hadde bygget samhold gjennom prosessen og samhold med byens innbyggere. Flere av deltakerne kom oftere til biblioteket i etterkant av kursrekkene. De hadde skapt et nettverk, og de tok med venner og familie til biblioteket. Deltakerne opparbeidet seg digital kompetanse og denne kunne blant annet brukes til å betale elektroniske fakturaer og til kommunikasjon med det offentlige.

Oostende bibliotek som pilot

Min relasjon til Oostende bibliotek startet med deltagelse på Ruth Soenens observasjonskurs i desember 2013. På oppdrag fra Oostende bibliotek skulle Soenen se på bibliotekets utforming i relasjon til bruk og brukere. Biblioteket erfarte at flere marginaliserte grupper var mer og mer til stede. Blant annet observerte de flere hjemløse enn tidligere. Biblioteket ønsket i lys av dette å se helhetlig på alle grupper av besøkende og hvordan de fungerte sammen.

Biblioteksjefen sa i mars at alle brukere er representert i biblioteket, men hun trakk fram de eldre eller godt voksne som en hovedgruppe. Det er hjemløse på biblioteket, de er ikke mange, men de er synlige. Biblioteket har sjelden hatt utfordringer knyttet til hjemløse som individer. Det var ikke et problem før grupper av hjemløse gjorde krav på enkelte soner, mens de samtidig ikke deltok i noen av bibliotekets tjenester. Dette er det samme som kan skje med grupper av tenåringer. En slik gruppedynamikk som kan virke skremmende og dominerende i forhold til andre. Det er viktig å finne en balanse mellom grupper og individer i biblioteket.

Biblioteksjefen sa at det ikke er individene som er en utfordring, men «it is the group dynamics that faces with challenges in finding a good balance between library, library environment, the library tradition» (Martine Vandermaes, 22. April 2014). De engasjerte Ruth Soenen for å se nærmere på Oostende bibliotek. «Finding what Ruth called moving around the furniture, moving around the collection». Og målet er at biblioteket skal være åpent møtested for alle.: «..looking for an open house for everybody». Biblioteksjefen ønsket at variasjonen av brukerne skal være synlig, og etter som tiden gikk observerte jeg mer og mer av mangfoldet ved biblioteket. Biblioteksjefen var opptatt av at Oostende ikke skulle bli assosiert med kun de hjemløse. Alle brukergrupper er representert på biblioteket, og det er de eldre som er hovedgruppen. I følge biblioteksjefen kan de eldre deles inn grey-generation (ca. 60 +), og silver-generation (ca. 85+).

FUNN

Jeg har valgt å ta med testobservasjonene jeg gjorde i desember 2013 og januar 2014 som en del av datamaterialet. Et av hovedmålene i BEACON er livslang læring. Gjennom testobservasjonen torsdag 19. desember 2013 fikk jeg verdifull informasjon om hvordan BEACON prosjektet fungerte i praksis.

6.1.1 Arena for læring

Jeg observerte at det var mange besøkende i både kaféen og i skrankeområdet i biblioteket da jeg kom. En av de ansatte fortalte om de ulike opplæringene/samlingene som foregikk på torsdags formiddager. Han ledet meg inn til et kursrom i andre etasje, og spurte kursholderen på nederlandsk om jeg fikk delta et kvarters tid. Læreren/kursholderen fortalte meg kort at tema var kunst og at de så på bilder fra forrige time. Gruppen bestod av 11 personer, og hver av dem hadde valgt en bok om en maler. Læreren spurte ei av damene om hun kunne fortelle om «sin» maler, og dermed fikk gruppen informasjon om et bilde malt av Edvard Munch. Damen ved siden av meg fortalte at de som regel møttes tre timer hver uke. Jeg takket for meg, og gikk ut til biblioteket i andre etasje. Ved bordene med datamaskiner innimellom faglitteraturen, fant jeg flere mennesker som snakket engasjert sammen. En dame i sorte klær og litt farget rødt hår var ansvarlig for gruppen. Hun jobber vanligvis med kunst, men dette var et samhandlingsprosjekt med biblioteket. Hun fortalte meg at gjennom de siste ti ukene hadde denne gruppen laget en avis sammen. De kalte avisen ZEEGAT, og hun viste den fram. Deltagerne hadde selv tatt bilder, skrevet og framstilt avisen digitalt. Dette var en aktivitet innenfor BEACON hvor digital opplæring var fokuset. Jeg opplevde en gruppe som kjente

hverandre, og de hadde det artig sammen. Slik jeg ser det det, var det en høyintensiv møteplass og området var lokalt. Biblioteksjefen så meg og vi ble stående i nærheten av kopimaskinen like bortenfor bordene med datamaskiner. Hun fortalte at voksenopplæringen arrangerte flere kurs på biblioteket, deriblant kunstleksjonen jeg akkurat hadde deltatt på. Det kom to menn og henvendte seg til biblioteksjefen mens vi stod der. De trengte hjelp til å kopiere, og han ene snakket ivrig. Det så ut til at de kjente biblioteksjefen, og de oppførte seg som de forventet hjelp. Jeg har notert tillit og sosial kapital i forskerloggen.

Det var flere godt voksne kvinner denne torsdagen sammenlignet med tirsdagen hvor jeg observerte flere eldre menn. Dessuten var det flere unge brukere i 20-åra som leste og skrev. Jeg observerte ingen barn denne formiddagen. En av de ansatte i barneavdelingen sa at barna kommer når skolen er slutt. Onsdag etter 12.00 og i helger (fredag ettermiddag og lørdag). De offentlige skolene i Belgia stenger 12.00 på onsdager.

Under feltarbeidet observerte jeg stadig brukere av biblioteket som leste og skrev, enten på stille lesesal eller andre steder på biblioteket. En del var studenter, og jeg forstår denne aktiviteten som en bekreftelse på at biblioteket er en arena for læring. Andre observasjoner som viser hvordan biblioteket er en læringsarena kan være at skolen sender barn og unge til biblioteket. Onsdags ettermiddag observerte jeg flere unge og tenåringer som så etter bøker på hyllene, hvorpå enkelte henvendte seg i skranken i barne-og ungdomsavdelingen. På lunsjrommet fikk jeg vite at skolene sendte barn og unge til folkebiblioteket for å låne bøker til ulike skoleprosjekt. Fram til 1980-åra hadde skolene egne biblioteksamlinger, men disse ble mindre og mindre prioritert med årene. Lærere kan låne trillekofferter med temabøker for ulike aldersgrupper. For eksempel kan en lærer låne med seg en trillekoffert med julebøker for aldersgruppen 6-9 år. En del godt voksne og eldre satt også og leste rundt omkring i biblioteket. Mange var tydelige avislesere, mens andre hadde mer uklart bruk. Avislesing og lesing for å tilegne seg informasjon faller inn under læringsarena etter min definisjon her.

Kortintervju 1

Jeg stod og snakket med den ansatte i skranken utenfor den stille lesesalen. En eldre mann, silvergry og 83 år, kom og fylte ut et skjema som han gav bibliotekaren. Det måtte gjøres for å få tilgang til gamle aviser og tidsskrifter. Jeg gikk bort til mannen og spurte om jeg kunne stille han noen spørsmål. Han ville lese finansaviser og fylte dermed ut et skjema. Mannen pleier å komme til biblioteket hver fredag fra 14.00 til 17.00-18.00 for å møte sine venner fra studietiden. Målet er å holde kontakten med vennene, og han kalte det dagens samtale.«The

talk of the day». Enkelte ganger kommer han alene, slik som denne dagen, for å lese finansaviser. Han leser ikke avisa på biblioteket, den leser han hjemme.

Kortintervju 2

En mann i rød jakke på ca 80 år browser CD-platene i musikkhyllene nede. Jeg introduserer meg og spør om jeg kan stille han to spørsmål. Han er på biblioteket for å lære seg å stemme elektronisk. 25. mai var det valg i Belgia, og det er obligatorisk å stemme i landet. Jeg observerer en dame borte ved en maskin som jeg ikke tidligere har sett i musikkavdelingen. I følge damen er det ikke mulig å forhåndsstemme. Den ca. 80 årige mannen sier at han ikke pleier å være på biblioteket. Han er bare innom denne gangen.

6.1.2 Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt

Onsdag var en dag for barn, unge og familier. Det fikk jeg erfart både onsdagen i januar og onsdagen i april. I januar var det 35 biler i parkeringskjelleren og 60 sykler utenfor hovedinngangen. Alle brukergrupper var representert overalt i biblioteket. Biblioteket fremstod som et litteraturhus og kulturhus. I hallen var det en ny utstilling om den belgiske forfatteren August Vermeulen litteraturkritikk. Konferanserommet Forum var åpent, en gutt, ei jente, en ansatt og tre frivillige var der. Hver første onsdag i måneden kan barn komme til biblioteket og 7 andre steder for å bli lest for. Det er 10 damer som frivillig leser for barna. Tjenesten er for barn mellom 4-6 år, og vanligvis er det 10-12 barn som kommer hver gang. Før sommeren arrangerer de en stor fest for alle barna som har deltatt gjennom hele året. Denne festen fant sted 30. april 2014. Barna hadde på forhånd mottatt en invitasjon til avslutningsfesten «Lees je mee?». «Lees je mee?» er en lesekonkurranse hvor barna leser en del bøker hvor de til slutt stemmer over hvilke bøker de liker best. Mange mennesker ventet på at biblioteket skulle åpne dørene kl. 14.00. Åtte barn med voksne stod i hallen utenfor konferansesalen. Damen i blått kommer. Flere og flere barn med voksne ankommer og stiller seg opp i hallen. En mann i 70 åra kommer med en trillebag. Han plasserer sin laptop på en av de tomme utstillingsmonterne i hallen. Det er tomt i alle monterne. Ingen sitter i venstre hjørne. Susie, en av de bibliotekansatte, kom ut fra Forum og sa noe på nederlandsk. Alle går inn i biblioteket. Det var to asiatiske damer med hijab og tre barn som stod i kø foran kontaktpunktet ved utlånsmaskinene. Flere barn og unge sitter rundt omkring. Det var 45 barn og unge som var påmeldt festen, og Susie fordelte dem i grupper. Seks grupper skulle alternere mellom tre workshops. Fjorten barn mellom 4 og 8 år skulle lage sitt eget bokmerke i rommet bak innleveringspunktet i første etasje. Barna smilte og var ivrige. I Forum foregikk «Bie, ba be», en workshop for å leke med ord for barna mellom 6 og 12 år. Jeg observerte 15

barn og tre voksne som stod i en ring sammen. En mann snakket og sang. Han lagde lyder og barna repeterte. De lo mye. Den tredje workshopen fant sted i andre etasje. Denne var for ungdom, og de skulle lage sine egne dikt og rapper. Susie viste meg ved slutten av dagen hvilke bøker som fikk flest stemmer. Jeg merket meg at «Findus gaat verhuizen» av Sven Nordqvist. Jeg tolker dette til å være høyintensive møter og lokalt område.

Kortintervju 4

En dame i 50 åra sitter i en av de sorte sofaene i nærheten av bibliotekets «torg» og musikkavdelingen. En gutt på 12-14 år sitter lesende ved siden av henne. I dag venter hun på sin sønn som deltar på workshopen rap og dikt, som er en del av «lees je mee?» festen 30. april. Hun er vanligvis på biblioteket hver uke.

Kortintervju 5

Jeg kommer i snakk med mannen i 70 åra som plasserte sin laptop på monterer i hallen to timer forut. Jeg spør om vi kan ha en kort samtale om biblioteket som møteplass. Han svarer ja og peker på sin laptop. Han står her ute i hallen fordi internettsignalene er mye bedre her enn inne i biblioteket. Vanligvis sitter han på en cybercafé i byen, men den er stengt for tiden. Han er pensjonert og bor i Oostende. Han trenger å ha god internett tilgang fordi han skriver på diverse blogger og sosiale medier om musikk og politikk. Han er en samfunnsborger, og ønsker å delta elektronisk i pågående debatter i de politiske rom (Skot-Hansen, 2001) (Ljødal, 2005). Han har et virtuelt møte, som er identifisert i PLACE (Aabø, Audunson, & Vårheim, 2010). Dette kortintervjuet passer inn under Arena for debatt. Han førte digitale samtaler på nett i høyintensive møteplasser digitalt, mens han var tilgjengelig for samtale med meg som var et lavintensivt møte. Han benyttet seg av gratis wifi. Han hadde tillit til at han kunne stå hver dag i biblioteket og utenfor biblioteket på søndager da det var stengt (det er dekning utenfor). Biblioteket er et universelt gode, og jeg oppfatter det som generalisert tillit (Vårheim A. s., 2011). Da jeg presenterte biblioteksjefen for dette bruket fortalte hun meg om de ulike sonene for internettdækning i biblioteket. Hallen var like i nærheten til sonen som tilhørte Forum, og det var det ofte ledig kapasitet.

6.1.3 Arena for sosialt rom

Første testobservasjonsdag i desember blir jeg oppmerksom på en godt voksen mann som befinner seg i venstre hjørne i hallen. Han skiftet genser akkurat da jeg kom inn. Det var en kald og regnfull dag, og intuitivt ble det rart for meg å ta av seg klærne da det var så kaldt. Jeg kom tilbake til hallen etter ca. 30 minutter for å se på fotoutstillingen som var i hallen.

Mannen som hadde skiftet genser var fortsatt der, men nå satt han på gulvet med en telefon i hendene. Han hadde en trillevogn ved siden av seg. Den ansatte i kaféen kom for å slå på en spotlight i utstillingsområdet. Samtidig snakket han til mannen i venstre hjørne med rolig og hyggelig stemmebruk. Jeg observerte den samme mannen sitte på samme sted med en mobiltelefon to dager etter. I desember 2013 ble jeg også oppmerksom på en annen låner som jeg til stadighet observerte. Det var damen i blått som ofte leste, sov eller snakket med seg selv på fransk. Denne dagen sov hun i en av de sorte stolene i nordenden i andre etasje. Tillit til at biblioteket er der for dem, som kommer igjen og igjen. Slik jeg ser det omgav begge disse brukerne seg med privat område: skifte klær og sove på biblioteket.

Den 11. februar 2014 utførte jeg observasjon og jeg deltok på oppfølgingsseminar til Ruth Soenen. Biblioteket er stengt mellom 12.00 og 14.00 hver dag. Jeg stod og ventet i hallen for å komme inn på biblioteket. Det var 15-20 andre brukere som ventet. Flere av disse var hvite, eldre menn. Det så ut som en var fra Midtøsten og en annen med afrikansk opprinnelse. Det satt en mann i venstre hjørne i hallen, men ikke han som pleide å sitte der. Damen som innimellom snakket med seg selv kom, og satte seg til å lese en bok i stole «sin» i andre etasje. Jeg registrerte at den massive skranken ved voksen skjønnlitteratur i andre etasje var ubetjent. Det satt en mann i den ene sorte sofaen i nordenden med alle glassvinduene. Skoene var tatt av, sokkene var hvite, og beina var pekende mot meg. Stillingen var liggende komfortabel. Han lo mens han så på sin smarttelefon. Et eldre par satt/sov i den ene sofaen i nordenden i den andre fløyen i andre etasje. Jeg talte 12 bibliotekbrukere som stod rundt omkring innimellom hyllene. «It was a lot of visitors (mostly men) who stands between the shelves and held a book or just standing there». En ny mann hadde tatt beina opp, med sko på, i den ene sofaen på andre siden. Mannen hadde tatt av seg skoa da jeg kom tilbake til andre etasje etter en stund. Det var nå fire menn som satt i sofaene på vestsiden. Bak hyllene møtte jeg på to godt voksne menn som luktet alkohol. Den ene smilte til meg på en vennlig måte. Jeg oppfattet det som privat område. Enkelte brukere gjorde krav på biblioteket «Some men took the room and made it private. And why couldn't they? There were no families, children there who needed the place. So the men didn't do anything wrong, this is a public space. But I felt it was too many men at the same spot which had taken off their shoes.» Det er privat område i andre etasje. Tre besøkende tar av seg skoa, tilsynelatende opplever de at det er tillit til at det er greit i biblioteket. Andre etasje er i utgangspunktet lavintensivt. Hvem som helst kan bevege seg innimellom brukerne som ikke snakker sammen.

Klokka var 16.00 og jeg gikk til hovedskranken i første etasje. Der var en frivillig med Downs syndrom i ferd med å sette på plass bøker. Han tok seg tid til å fortelle meg om sine hobbyer. Vi stod i veien, og en av de ansatte ba meg vennlig om å flytte meg. Mannen som pleide å sitte i venstre hjørne i hallen ønsket å få tilbake trillevognen sin som var plassert bak skranken. Jeg opplevde at mannen hadde tillit til at de ansatte passet på trillevognen hans. Denne trillevognen var ellers alltid ved hans side så vidt jeg observerte.

6.1.4 Arena for tradisjonelt bibliotek

En mandag i mars representerer tradisjonelt bruk av biblioteket. En skoleklasse bestående av 23 åtteåringer ble vist rundt i biblioteket. Damen i blått sover i stolen «sin». Et eldre par browser bokhyller i barneavdelingen. De møter på en dame med et middelhavsutseende. Tre tenåringer bruker datamaskinene ved trappeoppgangen. Oppe er det seks personer på den stille lesesalen. I den andre fløyen mot sør er det tre menn som sitter i de sorte sofaene langs vinduene. En av mennene ligger på sofaen med beina spreidd, et bein på hver side av sofaen. En annen mann ankommer, setter seg ned og tar av seg skoene. Videre nedover vestfløyen sitter det en gruppe av tenåringer ved et bord. Det er 2-3 personer ved hvert av bordene, herunder en med afrikansk utseende og en annen med latinamerikansk utseende. Noen eldre menn og en kvinne i kategorien grey generation sirkulerte inniblant. Det er flere brukergrupper, men ingen er dominerende. Jeg noterte for meg selv at stemningen var god og «normal».

En torsdag ettermiddag i mars observerte jeg unge og eldre som browsset bokhyller, leste, skrev både for hånd og på datamaskiner. Biblioteket er en arena for læring. En mann i 50 åra sitter på en stol og leser med flere bøker liggende utover på gulvet rundt stolen. Det sitter grupper av unge voksne i 20 åra som ser ut som de studerer (leser, skriver og småsnakker). Enkelte eldre (både kvinner og menn) sitter her og der og leser aviser. Damen i blått sover, går ut og inn, leser og snakker høyt med seg selv. Etter ca. 3 timers observasjon er mitt hovedinntrykk at det er mange som ser ut som de studerer og flere som bruker datamaskiner i 40-50 åra i øverste etasje. Flere eldre menn sitter rundt og leser. To eldre damer satt to timer i sofaene i andre etasje. I første etasje er det alle slags brukere. Jeg hører et barn fra skrankeområdet mens jeg står ved musikkhyllene. Flere godt voksne menn sitter rundt uten å lese eller gjøre noe annet. En av dem er en tynn blek mann kledd i sorte klær, sort cap med sorte solbriller. Han sitter rett opp og ned med hodet stirrende rett fram. Etter en stund kommer mannen med solbrillene mot meg. Han stopper en meter fra meg og begynner å bla i

CD'ene for musikk. Deretter går han til utlånsmaskinen låner en CD, hvorpå han kommer mot meg igjen. Han går sakte forbi meg, mens han ser på meg. Jeg beveget meg videre. Mannen i sort går ut av biblioteket ikke så lang tid etter. Det er en utstilling om Jeudboekenweek/barnebokuka i barneavdelingen. Ei jente sitter på gulvet i andre etasje og hun leser tegneserier. En dame står like ved og hun browser bokhyllene. Barn, unge og familiene bruker biblioteket mye på tradisjonelt vis. En onsdag kl. 15.30 observerte jeg fem unge jenter og gutter browsset bokhyllene. En av guttene gikk til skranken for å spørre bibliotekaren om noe. Fire unge brukte datamaskinene ved ungdomsområdet ved trappa. Fire barn så i tegneserier. Det var tre små barn med foreldre, og familier kom og gikk hele tiden. Brukere stod i kø foran utlånsmaskinene. Tenåringen gikk opp og ned trappa. 12 brukere satt i aviskroken. 28 brukere satt ved bordene i fløya mot vest i andre etasje. Fire personer satt i de sorte sofaene. Den stille lesesalen var full. 15 besøkende brukte datamaskinene i fløya mot øst. Klokket 15.40 satte jeg meg i sofaen på utsiden av den stille lesesalen. Damen i blått satt i stolen «sin» ved trappenedgangen. Hun snakket rett ut i luften. Det opplevdes rart, men det var ikke forstyrrende. En lørdag i april observerte jeg mange forskjellige brukere. På et tidspunkt observerte jeg 26 brukere på bibliotekets «torg» og nærliggende områder. Jeg la spesielt merke til et par i 20 åra med en baby med smukk. Den unge kvinnen hadde sorte klær, palestina skjerf og knall rødt farget hår. Det var kø foran utlånsmaskinene, og tilsynelatende var det fem familier i køene. Jeg gikk videre til barne- og ungdomsavdelingen og overhørte en samtale på russisk (antagelig) mellom en dame og en gutt. En av de ansatte satt på plass bøker, og hun at det var få folk på biblioteket den lørdagen. Hun antok at det var på grunn av at solen skinte på utsiden av bygget. Jeg så flere personer sittende på grassbakken utenfor biblioteket fra vinduet hvor barnefilmene er plassert. Ei jente på ca. 10 år browsset filmene før en dame og en mann kom gående. De gikk videre alle tre sammen.

Kortintervju 3

En mann på ca. 65-70 år påkledd en refleksevest browser også CD-hyllene. Han er vanligvis på biblioteket en gang i uka for å låne bøker, tegneserier og musikk. Han er bare på biblioteket for å finne dokumenter med påfølgende lån.

6.1.5 Utforming av arena: bygninger, møblering, design og interiør

I februar deltok jeg på et oppfølgingsseminar Ruth Soenen holdt på biblioteket. Denne dagen skulle de ansatte observere sitt eget bibliotek. Jeg kom på gruppe nr 4 som skulle tenke biblioteket som et hotell. Hvordan fungerer møbleringen og hvordan tilrettelegger de ansatte tjenester for brukerne/de besøkende. Jeg gav blant annet tilbakemelding om at kontaktpunktet

i skranken i barneavdelingen bør være vendt mot bibliotekets «torg». De ansatte satt ofte i kontaktpunktet vendt innover i barneavdelingen, men da så dem ikke de som kom inn i avdelingen. Jeg skrev også at jeg savnet tilstedeværelse i form av for eksempel utstillinger eller bemanning i skrankeområdet i andre etasje mot vest (der voksen skjønnlitteratur er). «Maybe the library needs to attract other visitors to the same spot and then make the public space more open for everyone». Dette hang sterkt sammen med en overvekt av mannlige bibliotekbrukere/besøkende som ikke hadde synlige gjøremål i andre etasje. (Jamfør avsnitt Arena for sosialt rom 11. februar). På samme tid var det en skoleklasse i første etasje. Det var noen som sa hysj til barna. Den dagen var det to stemninger i bibliotek: en lavintensiv, offisiell og livlig stemning i første etasje, mens andre etasje ble privat, stille, uklar og lavintensiv. Det var ingen som snakket sammen, de godt voksne mennene var bare tilstede på en måte.

Bibliotekets «torg» er det mest sentrale møtestedet i Oostende bibliotek. Møbleringen og den åpne plassen er innbydende, og flere tjenester er lokalisert der. Hovedskranken, Returpunkt, selvbetjente utlånsmaskiner og søkemaskiner er tilgjengelig. Dessuten bytter de ansatte på å inneha «butterfly-position». Denne sommerfuglposisjonen innebar at en ansatt har ansvar for å veilede og hjelpe brukerne i området, bibliotekets «torg». Ellers setter de på plass bøker og CD-plater.

6.1.6 Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning

Oostende har en omfattende og iøynefallende musikkamling, som jeg la merke til første testobservasjonsdagen. Musikkbibliotekaren snakket om et elektronisk musikkseminar i Rotterdam han skulle delta på. Tema for samtalen var hvordan tenke nytt om elektronisk musikk, formidling, lyttepunkter og plasshensyn i biblioteket. Samtalen utviklet seg til veiledning innenfor musikkgenre som førte til flere lån av CD-plater for min del. Flere andre brukere browsset musikkhyllene mens samtalen pågikk

6.1.7 Oppsummering

*Funn viste at alle brukergrupper representert, men det er en hovedvekt på godt voksne i biblioteket. Hovedinntrykket er at de er menn og at de er eldre.

*I likhet med Voss er det en tydelig segmentering av brukergrupper etter tidspunkt på dagen, men også de ulike ukedagene. Godt voksne brukte biblioteket på dagtid, mens barn, unge og familier brukte biblioteket onsdag og fredag ettermiddag og lørdag.

- *Funn viste at mange brukte biblioteket som læringsarena og sosial arena
- *Funn viste at Oostende har brukergrupper i ulike sosiale lag av befolkningen.
- *Funn viste at vi finner både lavintensive og høyintensive møteplasser på biblioteket.
- *Funn viste at alle områdene: offentlig, lokale og private er representert og at lånerne beveger seg mellom disse, jamfør (Aabø, Svanhild & Audunson, Ragnar, 2012) (Ruth Soenen, 27. november 2014).
- *Funn viser at bruken er variert, og at det er bruk innenfor alle arenaer. Det er først og fremst bruk knyttet til arena for læring og arena for sosialt rom, dernest tradisjonelt bruk.
- *Funn viser at biblioteket fungerer i stor grad som en universell tjeneste.

6.1.8 Drøfting

Jeg velger å drøfte funn som jeg mener representerer Oostende i størst grad. Jeg ønsker å begynne med BEACON-prosjektet da det favner Oostende som en arena for læring og sosialt rom, men også arena for kulturhus. BEACON-prosjektet viser også funn sentrale for forskningsspørsmålene.

BEACON

BEACON prosjektet faller inn under både arena for læring, kulturhus (fokus på kultur og art) og sosialt rom. Fokus er på livslang læring, digital og kunstnerisk opplæring, sosial integrering blant individer og i forhold til deltagelse i samfunnet. Målgruppen i dette prosjektet er den godt voksne befolkningen, og biblioteket samarbeider med lokale aktører og frivillige for å nå mål i prosjektet. McCabe hevder at folkebiblioteket i samarbeid med lokalsamfunnet må ha fokus på demokratiutvikling gjennom utdanning og fornying av sitt sosiale engasjement for både individer og grupper. Jeg ser mange likhetstrekk ved BEACON prosjektet og det McCabe hevder er veien å gå for at biblioteket kan bli et lokalt samfunnssenter, medborgersenter eller kommunesenter (McCabe, 2001). Deltagerne skal få digital opplæring så de kan delta i samfunnet. Jeg ser klare likhetstrekk også med Skot-Hansen sitt politologiske rom eller debattforum (Skot-Hansen, 2001), som også Ljødal har definert utfra (Ljødal, 2005). Putnam mener at samarbeid med frivillige aktører er en nøkkel til skaping av sosial kapital (Putnam, 2000). Vårheim fant at folkebibliotekene hadde strategier for å bygge tillit og sosial kapital, og med fokus på relevante opplæringsprogram er det sannsynlig at folkebibliotek kan være bidragsytere til skaping av sosial kapital (Vårheim A. s., 2011). Biblioteket skulle være det fysiske stedet, fyrtårnet hvor livslang læring skjedde,

biblioteket som en universell tjeneste (Vårheim A. , 2007) . I mulighetsstudien på Furuset sier mange av respondentene at det er viktig at biblioteket samarbeider med lokale aktører (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012). Oostende bibliotek samarbeider med NGO'er og blant annet lokale kunstnere og frivillige for å nå mål om kompetanseheving innen digital og kunstnerisk opplæring. Men det er også viktig for BEACON at deltagerne opparbeider et sosial nettverk seg i mellom og et nettverk med byen ellers. Dette for at det skal være lettere for deltagerne å tilegne seg lokalsamfunnets og byen informasjon for igjen å delta som borger i samfunnet, være med i en demokratiutvikling. Det at biblioteket kan være et sted for å utvikle seg som medborger i samfunnet, viser for eksempel bibliotekbaserte medborgersentrene i Danmark. Men Oostende går ikke like langt i formelt samarbeid som ikke er prosjektbasert eller enkelttiltak. Oostende er et tradisjonelt bibliotek, men med mange funn gjort innenfor arena for sosialt rom. De ønsker å ha en sosial dimensjon i biblioteket. McCabe presenterte sine reformer som blant annet bestod i å etablere tillit til folkebiblioteket (McCabe, 2001, s. 79). Dessuten er Oostende langt på vei i prosessen med å kultivere sivilsamfunnet . Giddens trekker fram at samarbeid med frivillige aktører, familier og organisasjoner spiller en stor rolle i samfunnsbygging. Giddens skriver det i sammenheng med sin presentasjon av en tredje vei hvor myndigheter og marked ikke alene kan løse alle utfordringene i en moderne verden (Giddens, 2009, s. 1006). Det politologiske rommet til Skot-Hansen (2001) og Ljødal (2005) ser vi her. Mine funn viser at deltagerne hadde opparbeidet seg tillit og sosialt nettverk seg i mellom og mellom deltagerne og biblioteket/frivillige/de lokale lærerne. Deltagerne skrev eposter og avtalte videre møter på biblioteket. Dette er eksempel på at biblioteket er et sted hvor det bygges sosial kapital i form av tillit og nettverk. Det er tillit mellom enkeltpersoner og en institusjonell tillit til biblioteket som er et fysisk fyrtårn eller Beacon. Det var lagt opp til at opplæringssamlingene var høyintensive møteplasser. De hadde et felles mål om kompetanseheving. Men torsdags formiddag kan også være en lavintensiv møteplass. Hvem som helst av bibliotekets brukere kan komme innom andre etasje i biblioteket for å spørre om problemer knyttet til IKT. Jeg hadde selv et ønske å spørre om hvordan man lager en digital avis, læreren for dagen, en lokal kunstner hadde tid til å snakke med meg, men ikke akkurat vise meg. I begynnelsen var opplæringssamlingene et offentlig område, etter hvert ble de mer og mer et lokalt område. Biblioteket fungerte som alle de seks ulike møteplassene identifisert av PLACE (Aabø, Audunson, & Vårheim, 2010). Biblioteket som en virtuell møteplass kan diskuteres i denne sammenhengen, men målet var at deltagerne skulle opparbeide seg digital kompetanse for å delta elektronisk som samfunnsborger. Det kan relateres til politologiske rom Skot-Hansen og

Ljødal. BEACON skal fortsette, og høsten 2014 foregår det fortsatt ukentlige oppmøte av frivillige som er tilgjengelig for IKT spørsmål. Det er flere av de gamle deltagerne som fortsatt kommer, men det er også åpent for nye, og det er da offentlig område.

Offentlig, lokalt og privat område

I min tilbakemelding til oppfølgingsseminaret i februar skrev jeg som nevnt at noen menn tok rommet og gjorde det privat i andre etasje. Og hvorfor kunne de ikke det, biblioteket er for alle. Jeg opplevde at det ble for privat at flere menn stod, satt eller lå rundt på sofaer med skoa av, tilsynelatende uten en agenda.

Jeg ønsker først å vise til funn som ble gjort i forskningsstudien PLACE gjorde i tre bydelsbibliotek, hvor de observerte og intervjuet. De fant at det var variert bruk, og at biblioteket først og fremst er et offentlig sted, som er åpent for alle. De fleste av brukerne er ukjente for hverandre. Mange brukere kommer med private gjøremål som for eksempel knyttet til studier, arbeid eller privat bruk. Enkelte brukere «vevde et nett» rundt seg selv (Aabø, Svanhild & Audunson, Ragnar, 2012, s. 143). Disse brukerne inviterte ikke til kommunikasjon med andre, de kunne sitte parallelt ved siden av hverandre. For eksempel var det en mann som spredte papirene sine utover bordet i bibliotekets sitteområde, det ble privat område. I likhet med funn i PLACE viste også funn i Oostende at mange brukere kom med private gjøremål. For eksempel han som var på biblioteket for å få gratis tilgang til Internett og han eldre mannen som var på biblioteker hver fredag for å treffe sine gamle studiekamerater. Det som imidlertid jeg reagerte på i februar var mange menn på et fysisk sted uten private gjøremål. Enkelte av mennene inntok en «audience role», de valgte å være publikum, se rett fram for seg. Andre valgte en mer interaktiv kommunikasjonsform (civil inattention) hvor de nikket og smilte (Lofland, 1998, ss. 30-31). For eksempel han mannen uten gjøremål, som luktet alkohol og smilte til meg da jeg gikk forbi. Jeg opplevde sistnevnte som et mer lavintensivt møte, enn mennene med rollen som tilskuere. I PLACE undersøkelsen (2012) observerte de at brukerne kom ut av sine private bobler innimellom. For eksempel hun damen som var der i privat ærend på datamaskinen, men som etterhvert gikk rundt i bibliotek for å se på noen brosjyrer. Damen i blått i Oostende kom ut av sin private boble innimellom og brukte biblioteket mer som offentlig område. Hun kunne sitte og snakke med seg selv, og plutselig hentet hun en bok for å lese i den. Funn viste at brukerne følte eierskap til biblioteket, og gjorde krav på visse soner, og det ser vi også i andre bybibliotek (Aabø, Svanhild & Audunson, Ragnar, 2012) (Leckie & Hopkins, 2002) (McKechnie, et al., 2004). I

likhet med PLACE-studien (2012) og bibliotekforskningen i Belgia (Ruth Soenen, 28. mai 2013 og 27. november 2014) er det vandring mellom alle de tre områdene.

Jeg observerte ikke flere menn på samme sted uten agenda utover våren. Biblioteksjefen sa (Martine Vandermaes, 23. juni 2014) at de hadde arrangert et møte i samarbeid med kommunen, politiet, sosialarbeidere om hvordan de skulle forholde seg til at det var mange hjemløse på biblioteket. Sosialarbeidere og politi begynte å komme regelmessig til biblioteket for å snakke med de hjemløse. De snakket om hvordan man skulle oppføre seg på et offentlig bibliotek. Det har i mange år vært brukere i alle sosiale lag ved Oostende bibliotek. Enkelt personer har nesten aldri vært et problem. Men biblioteket opplevde det som en utfordring da grupper av hjemløse begynte å gjøre krav på enkelte soner i biblioteket. I følge biblioteksjefen er det det samme som kan skje med mange tenåringer i gjenger. Det er gruppedynamikken som blir feil i et offentlig område. Enkelte tar hensyn til seg selv. Det blir viktig å finne en balanse mellom brukerne, og balanse mellom de tre områdene. I løpet av sommeren flyttet biblioteket på deler av samlingen og møblene. Sofaene ble gjort om til to-seter (ikke tre-seter), slik at det ble mer vanskelig å ligge med beina rett ut. Enkelte hyller ble flyttet nærmere sofaene, og noen av sofaene ble flyttet. Et folkebibliotek kan aktivt sammenstille ulike sittemuligheter og stå-aktiviteter for å skape lavintensive møteplasser og få ulike brukergrupper til å oppholde seg sammen (Gedde, 2011). Soenen hadde rådet Oostende bibliotek til å reorganisere biblioteket med tanke på å ha balanse mellom de tre områdene Lofland (1998).

Sosial kapital – biblioteket som et universelt gode

I slutten av november 2014 viste biblioteksjefen meg enkelte resultater av en undersøkelse som ble foretatt av Antwerpen universitet for et år siden. Undersøkelsen var på det tidspunkt ikke publisert. Det ble alt for sent for meg å sette meg inn i den undersøkelsen i forhold til min innleveringsfrist. Bibliotek i Flandern hadde hjulpet til å distribuere undersøkelsen via hjemmesider, epost, brev og fysisk fremlegging. Ca 500 personer hadde gitt informasjon om eget bruksmønster i Oostende bibliotek. Det kom blant annet fram at 8.88 % svarer at de er på biblioteket for å få tilgang til wifi. I Flandern generelt er tallet nede i 3,52 % som oppgir samme grunn for bruk. Jeg observerte mange som skrev på en laptop eller brukte smarttelefon. Biblioteksjefen sa i juni at Oostende ikke hadde blitt med på Bibnet sin e-bok løsning på grunn av at brukerne måtte betale for digitale bøker. I dekret som blant annet gjelder folkebibliotekene, er det nedfeldt at trykte dokumenter skal være gratis tilgjengelig for alle, men at den enkelte kommune kan bestemme hva som gjelder for digitale dokumenter.

Biblioteksjefen (Martine Vandermaes, 23. juni 2014) sa at de arbeidet for å minske det økonomiske og digitale gapet mest mulig. Oostende ønsker i størst mulig grad at biblioteket skal være et universelt gode for alle lag av befolkningen. Vårheim viser til en tredje strategi for å skape sosial kapital på bibliotekene, og det er i bibliotekenes rolle som tilbydere av universelle tjenester for folk (Vårheim A. , 2007).

Jeg mener at biblioteket i Oostende er med på å skape sosial kapital i form av generalisert tillit som en universell institusjon, de samarbeider med frivillige aktører, det opparbeides sosial nettverk mellom individer og individer og bibliotek og byen for øvrig i BEACON prosjektet. Jeg har observert tillit mellom ansatte og brukere ved at for eksempel brukere overlater personlige eiendeler til ansatte. Johnsen viser at biblioteket er en institusjon hvor det skapes kapital, og den ble i stor grad skapt gjennom sosiale interaksjoner mellom ansatte og brukere (Johnson, 2012).

6.2 HOLSBEEK BIBLIOTEK

Holsbeek er en tradisjonell by i Flandern og i det flamske språkfelleskapet. Byen hører til provinsen Flamsk Brabant. Befolkningen på ca. 9800 er i hovedsak flamske. Nærmeste storby er Leuven, som blant annet er kjent for sitt universitet: Katholieke Universiteit Leuven Belgium. Det er et landbruksområde, og flere jobber i primærnæring innen jordbruk. Ellers er det mange som pendler til nærliggende større byer. Både Leuven og Holsbeek ligger langs ruta til E-314, en av de store Europaveiene østover i Belgia. For å komme til Holsbeek bibliotek med bil fra motorveien, må man kjøre gjennom byen. Fartsgrensen veksler mellom 30 og 50 km i timen enkelte steder i sentrum og veien videre til biblioteket. Farten senkes fra 120 km i timen på motorveien til 30 km i timen i sentrum i løpet av 8 minutter. Det blir tid til å se seg rundt når man venter på en møtende bil i siderabattene som er plassert langs ruten eller kjører sakte bak en traktor. Det er mulig å se ansiktene på folk som skal over veien. Vi hilser, nikker og smiler.

Biblioteket er en gammel industribygning som ble renoveret, og som var ferdig til innflytting i 2012. Tidligere var biblioteket lokalisert i den kommunale administrasjonsbygningen i Kortrijk-Dutsele. Holsbeek biblioteket regnes i dag som et folkebibliotek i følge biblioteksjefen, «The public library of Holsbeek is recognized by the Flemish Government as a Local Public Library from January 1, 1996» (Kris Coenegrachts, 15. Mai 2014). Det kommunale biblioteket i Holsbeek har registrert tilvekst siden 1952. Åpningstiden er i dag 10 timer i uka. Det er en bibliotekarutdannet biblioteksjef i 100 % stilling, to bibliotekassistenter

i 50 % stilling hver og to deltids midlertidige stillinger som biblioteksamarbeider og renholder.

Det er mange bøker i samlingen, og det kjøpes inn mange bøker relatert til læring. De har en forholdsvis liten film og musikk-samling. En av bibliotekbrukerne sa at de dro til Leuven når de skulle låne musikk CD'er. Det er ikke wifi i biblioteket. Holsbeek bibliotek oppdaterer ikke hjemmesiden på internett selv.

Den renoverte industribygningen ser moderne ut, i betong og malt lysbrunt. Enkelte av de store, avlange vinduene har en fargenyans ulik de vanlige vinduene. Da jeg kommer inn i bygningen ser jeg at fargene i glassvinduene i barneavdelingen er i rosa, mørkegrønt, lysegrønt og blått. Hovedinngangen til bygningen er fra siden mot veien. De besøkende kommer rett inn en hall, hvor gulvet er av grå betong og veggen rett fram er uten dør og vindu. Brosjyrer og diverse informasjon er plassert i venstre hjørne. Døra til høyre fører inn til biblioteket. Til venstre er inngangen til toalettene og polyvalente zaal, som er et flerbruksrom. Flerbruksrommet er til benyttelse for befolkningen i Holsbeek, og biblioteket bruker rommet til sine arrangement og aktiviteter. Det er limegrønne dører inn til toalettene (damer, handicap og menn). Veggene og gulvet har samme konsistens og farge som hallen, fargenyanser i grått. Selve bibliotekrommet er et rom med en mezzanine eller et loft i forbindelse med barneavdelingen som ligger rett fram når man entrer biblioteket. Skranken er lokalisert til venstre, rett i «gåveien» inn til sentrum av rommet. Den er formet som tre disker som henger sammen i en u. Det er to betjeningspunkter i skranken, og den første går man rett inn i. Her kan bibliotekbrukerne stille raske spørsmål, levere dokumenter og hente reserverte dokumenter. I det andre kontaktpunktet kommer brukerne for å låne dokumenter og få veiledning. Her sitter som regel biblioteksjefen. Det er veiledning, referanse og utlånsskranke. Det er ofte tendens til kødannelse ved dette betjeningspunktet.

Framfor skranken er det lave bokkasser med tegneserier for barn og ungdom. Disse leder inn mot barneavdelingen hvor vi passerer bokhyller for barn/unge. Til slutt havner vi i småbarnsavdelingen med lave bokkasser med billedbøker. Det er tre tepper i grønt, blått og rødt og små bord, og denne delen av rommet er innrammet av glassvinduer som slipper inn lys i ulike fargenyanser. Det er mulig å gå opp en trapp til loftet. Der ligger det et teppe og puter i grønt, blått, rosa og gult. Gulvet og benken er av tre. Det er kontakter for strøm, data og telefon. Vel nede igjen finner vi 4 stasjonære datamaskiner som bibliotekbesøkende kan bruke. Disse ligger i flukt med tegneseriene for barn og unge. Videre geleides vi forbi

bokhyller for ungdom, og havner i voksenavdelingen for fagbøker. De skjønnlitterære bøkene er lokalisert til venstre når skranken er passert. Skjønnlitteraturen er kategorisert etter alfabetet og etter 12 kategorier, for eksempel: krim, kjærlighetsromer, historiske romaner, biografiske romaner. Mellom de skjønnlitterære bøkene og de faglitterære bøkene for voksne finner vi tegneserier for voksne og tidsskriftene. Her er det et stort hvitt bord med 8 stoler, hvor man kan lese og skrive. Bordet er i armlengdes avstand fra tidsskrifthyllene. Det er hendig å sette seg ned ved bordet med diverse tidsskrifter man har funnet i hyllene. Det hvite bordet er ca. 10 meter fra skranken, og det er lett å høre hva brukerne og ansatte sier i betjeningspunktet for utlån og veiledning. Akustikken i biblioteket er en av de negative sidene biblioteksjefen trekker fram i beskrivelsen av bibliotekrommet. En annen ting er tekniske problemer og mangel av koselig hjørner i bibliotekrommet. Etter mine observasjoner kan jeg si meg enig at det skulle vært flere hjørner/avkroker hvor ulike besøkende kunne sette seg ned. Men jeg vil trekke fram barneavdelingen og loftet som innbydende møteplasser for barn og unge. Biblioteksjefen er fornøyd med flerbruksrommet og bibliotekrommet når det gjelder arrangering av aktiviteter. Det er lagringsplass i kjelleren. Kontoret til biblioteksjefen og kjøkkenet er i nærheten av tidsskriftene. De andre kontorene for de ansatte er på den andre siden av rommet, i enden av de faglitterære bøkene for voksne.

6.2.1 Arena for tradisjonelt bruk

Mange familier kommer regelmessig i forbindelse med innleveringsdato på sine lån. Noen ganger kommer hele familien, noen ganger deler av familien. De kommer ca. en gang i måneden for å levere dokumenter, se seg om i hyllene etter mulige nye lån, snakke med hverandre innimellom, for til slutt å stille seg i køen for kontaktpunktet for lån og veiledning i skranken.

En lørdag kl. 10.30 observer 26 bibliotekbrukere. Flere av disse var et eller to barn i følge med en voksen. En mann i 50-åra (nordeuropeisk utseende, antagelig flamsk ut fra hva jeg hørte) leste tegneserier ved de lave tegneseriehyllene mellom skranken og tidsskriftene. Rett ved siden av ham står en gutt på ca. 12 år med en annen hudfarge. Gutten går rundt omkring i biblioteket, men kommer ofte bortom mannen og sier noe. De småsnakker før gutten går videre. En dame ca. 45-50 år kommer bortom mannen og gutten før hun går til tidsskrifthyllene. Hun tar med seg tidsskrifter og setter seg ned ved bordet. Tre forskjellige damer mellom 55 og 70 går mellom bokhyllene i skjønnlitteraturen og ser på og leser i bøker. De går hver for seg. Det er kvinner, menn, barn og voksne, og de fleste ser ut som de er

etnisk flamske. Ingen av disse har noen synlige handicap. En times tid senere er det 7 tenåringer av 24 bibliotekbrukerne i bibliotekrommet. De browser skjønnlitteraturhyllene for voksne, hyllene for ungdom og tegneserier. Klokka 11.09 var det 21 personer i biblioteket og 6 minutter senere stod det 17 bibliotekbrukerne i kø ved kontaktpunktet for lån og veiledning i skranken. Det er mer enn 2/3 som står i kø. Det var 6 brukere i skrankekøen 10 minutter før stengt tid kl. 12.00. Biblioteksjefen snakket engelsk til en av lånerne.

I mai utførte jeg 8 kortintervju fordelt på to dager (en torsdag og en fredag). Alle bibliotekbrukerne som jeg intervjuet, ble kategorisert inn under Arena for tradisjonelt bruk og eventuelt i kombinasjon med andre kategorier. En mann kom sammen med en gutt på ca. 10 år og ei jente på ca. 8 år. De leverte mange bøker. Denne dagen skulle de levere bøker og låne bøker og tegneserier. Bruken er rutinemessig. De kommer ca. hver sjettede uke, når det er på tide å levere bøkene. Vanligvis er torsdag bibliotekdagen på grunn av sen åpningstid (18.00-20.00). De leser bøker sammen hver kveld. De snakket flamsk sammen, og de bor i Holsbeek. Familien i kortintervju nummer 2 er en mann sammen med sine to døtre (ca. 3 og 8 år). Jentene gikk opp på loftet/mezzaninen, mens faren browsert og leste reiselitteratur. Familien skulle på en storbyferie, og han skulle undersøke mulige reisemål. Han og barna kommer som regel annen hver måned, men kona og barna kommer en gang i måneden. De kommer til biblioteket for å levere og låne, når innleveringsfristen nærmer seg. I kortintervju nummer 3 snakker jeg med en dame på ca. 40-45 år. Hun er der sammen med to døtre (ca. 6 og 9 år) som ser på tegneserier. De kommer en gang i måneden for å låne bøker og tegneserier. Jeg spurte om de også brukte biblioteket utover å låne bøker. Moren sa at de bare var der for å låne. Jeg setter meg ved den ene datamaskinen forbeholdt bibliotekbrukerne. En tenåringsjente sier «Ca va, pas de probleme». Det ble merkbart fransk midt i Flandern. Det kommer en dame mot datamaskinene. Hun har tre barn, og er på biblioteket både som lærer og som privatperson. De er på biblioteket to ganger i måneden for å låne, spesielt bøker og tegneserier. Hun jobber i Leuven, men låner bøker for klassen sin på Holsbeek bibliotek. Hun synes at servicen er bedre i Holsbeek enn den er i Leuven. De kan låne så mange bøker de vil i Holsbeek, og de ansatte er svært hjelpsomme og vennlige. Hun sier videre at dette er en landsby og folk kjenner hverandre. Jeg vil også kategorisere bruken til arena sosialt rom og hun bemerker hvordan arenaen er utformet. Hun synes det er hyggelig å være på biblioteket, og nevner i samme slengen at bygningen er ny og fin «It's nice to be here and the building is new as well». Denne bibliotekbrukeren nevner biblioteket som et lokalt område hvor brukerne kjenner hverandre. En annen dame med sine to sønner er på Holsbeek bibliotek mer eller mindre hver

fredag i forbindelse med at de besøker hennes foreldre i Holsbeek. De bor i en naboby, men bruker Holsbeek bibliotek for å låne bøker på grunn av at atmosfæren er god og de ansatte er vennlige.

Biblioteksjefen hjelper en mann i skranken. En dame i 60-åra bytter på å stå på venstre og høyre bein. Hun ser ikke travel ut, men ventende. En annen dame står også i skrankekøen. Hun roper høyt til et barn på ca. 3 år som befinner seg i barneavdelingen.

En dame med en treåring låner barnebøker og tre bøker til seg selv hver tredje uke er kategorisert i arena for tradisjonelt bruk og arena for litteratur- og kulturhus siden hun prøver å få med seg flest mulig av bibliotekets arrangementer. Denne observasjonen er også registrert på tradisjonelt bruk på grunn særs regelmessighet i bruk. Hun leser en bok i uka på pendlertoget. Etter tre uker og tre leste bøker, må hun innom biblioteket igjen. Biblioteket har tradisjonell bibliotekjeneste for brukere som ikke har mulighet for selv å komme fysisk til biblioteket. I mars ble jeg introdusert for en av de som arbeidet for OCMW, offentlig tjeneste for sosial assistanse i kommunen. Hun var på biblioteket hver torsdag for å finne fram bøker til funksjonshemmede som ikke kommer til biblioteket selv. 47 brukere er delt i 4 grupper og de får bøker levert hjem til seg hver fjerde uke.

6.2.2 Arena for læring

Biblioteket er åpent i tidsrommet 14.00-16.00 på tirsdager. Denne tirsdagen i mars er det 6-7 personer i 60 åra som browser hyllene. En gutt ca. 10 år gikk rundt sammen med ei dame ca. 40 år. En annen gutt ca. 12 år, gikk sammen med en mann på ca. 70 år. Alle så flamske ut, bortsett fra en gutt på ca. 5 år sammen med en dame som hadde et utseende med opprinnelse rundt Middelhavet. Kl. 14.30 er det tre gutter og ei jente i 10-13 årsalderen som ser på tegneserier. En gutt på 5 år ser på bildebøker sammen med ei dame i 60-åra. To tenåringsjenter står i kø ved skranken sammen med syv andre besøkende. En dame i 30-åra leser håndarbeidstidsskrifter ved tidsskrifthyllene. Det kommer ytterligere tre tenåringer i følge med en voksen hver. Den ene tenåringen går målbevisst bort til hyllene for skjønnlitteratur. Biblioteksjefen snakker med en av brukerne i skrankekøen i 5 minutter, og køen øker betraktelig. Mellom kl. 14.40 og kl. 14.50 er det 16 kvinner, 4 menn, 4 tenåringsjenter, 3 tenåringsgutter, ei jente, 2 gutter og en baby i biblioteket. To av kvinnene går rundt i biblioteket og noterer på ei blokk. En av dem ser ofte i min retning. En av de ansatte sier at de to tilhører en slags «bibliotekets venner» i en annen by. De ønsker å se på den nye bibliotekbygningen og få tips til sitt eget bibliotek. En dame i 20-åra og ei dame i 60-

åra sitter ved bordet ved tidsskrifthyllene. De ser på håndarbeidstidsskrifter, ser ut som de er spesielt interessert i sying av kjoler. Døra til biblioteksjefens kontor (i nærheten av tidsskriftene) er åpen på vid gap. Veska hennes ligger på gulvet like ved døråpningen. Jeg tenker at hun har tillit til bibliotekbrukerne. Biblioteksjefen hjelper ei dame innimellom skjønnlitteraturhyllene. Jeg sitter ved bordet ved tidsskriftene, og jeg hører ordene hun sier. Det blir en rolig periode. Biblioteksjefen haster rundt og setter på plass bøker, mens jeg snakker med den andre ansatte. Jeg kommenterer at det er mange tenåringer på biblioteket den dagen. Hun sier at de har fått en skoleoppgave, og at de må velge bøker ut fra en liste. Biblioteket er i hovedsak lavintensivt og offentlig område denne tirsdagen. Enkelte av lånerne har høyintensive møter i privat form, som for eksempel de to damene som ser på håndarbeidstidsskrifter sammen og de to damene som studerer bygning og interiør. Bibliotekbrukerne innhenter informasjon til bruk til skoleoppgaver, de innhenter informasjon om hvordan sy en kjole og de innhenter informasjon om hvordan bibliotekets design og møblering fungerer. Denne tirsdagen var biblioteket arena for læring og arena for tradisjonelt bruk. Det var flere av brukerne som var lærere. De lånte bøker til klassen sin og fagbøker til seg selv, foruten lån til seg selv som privatperson. En dag jeg satt ved det hvite bordet ved tidsskriftene, kom jeg i snakk med en dame i 50-åra. Hun var på biblioteket for å låne engelske bøker. Hun deltar for tiden på et engelskkurs, og er på biblioteket to ganger i måneden.

6.2.3 Arena for sosialt rom

De fleste observasjoner med kategorien Arena for sosialt rom er som regel sammen med en eller flere andre kategorier. Som for eksempel en lørdag i mars hvor en mann sitter ved en av de fire datamaskinene midt i rommet nær barneavdelingen. To gutter ser ut til å være i en tett relasjon til ham, antagelig sønner. Den minste gutten på ca. syv år er oppe på loftet/mezzaninen. Han ler og leker med putene. Innimellom roper han ned til mannen ved datamaskinen og til en gutt (ca. 2 år eldre) som browser barne- og ungdomshyllene. Begge responderer. Yngstegutten ler, hopper og roper hjelp, og han ler igjen. De tre forlater biblioteket etter et kvarters tid i bygningen. Det er tre damer i barneavdelingen, og to av disse snakker med hverandre. Jeg observerer flere bibliotekbrukere browse, lese og låne. Jeg tar en tur ut. Da jeg kommer inn igjen er det tre nye damer i barneavdelingen. Igjen er det to av disse som snakker med hverandre.

Så kommer den siste familien jeg kortintervjuet. De er kodet mangfold i analysen min på grunn av at de utpeker seg med særegen klesstil og hårfasong. Familien er kategorisert i alle

arenaer. Hele familien besøker Holsbeek bibliotek en gang i måneden for å låne bøker og tegneserier. Familien er også regelmessige brukere av Leuven bibliotek når det gjelder lån av filmer og musikk. «We use the library as a meeting place for events arranged by the library and talk with other parents of our children». Familien bruker biblioteket som både høyintensiv og lavintensiv møteplass. Det er spesielt lørdager de kommer for å treffe andre foreldre. Hvem som helst kan komme på biblioteket på lørdager, og det er en lavintensiv møteplass. Det er offentlig område, men familiens intensjon med lørdagsbesøket er i stor grad en høyintensiv møteplass i lokalt område.

6.2.4 Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt

Holsbeek bibliotek er et litteraturhus og kulturhus selv om jeg ikke har mange observasjoner på det i mitt datamateriale. Allerede i januar observerte jeg litteraturhus på en måte jeg ikke har sett før. Det hang bilder ned fra taket. Hvert bilde viste en person med en bok. Disse bildene var tatt under bibliotekuka høsten 2013. I denne forbindelsen hadde biblioteket plassert en lenestol og en lampe på et teppe inne i hjørnet ved inngangen. Der kunne bibliotekbrukerne sitte og lese en bok. Alle bibliotekbrukere kunne bevege seg rundt i lokalet å se på bildene. Det var lavintensivt og offentlig område. En søndag i mars arrangerte biblioteket figurteater i flerbruksrommet. I mars var det flere arrangementer knyttet til Jeugdboekenweek, en barnebokuke i Flandern. Biblioteket hadde en tre ukers timeplan for klassebesøk. Jeg møtte opp på dagtid en torsdag i mars. Skoleklassen kom ikke til avtalt tidspunkt, busstransporten uteble. Biblioteksjefen, en mor og jeg dro for å hente klassen med biler. Da vi kom tilbake til Holsbeek bibliotek, leverte læreren og elevene bøker før de samlet seg i flerbruksrommet. Biblioteksjefen introduserte hva klassen skulle gjøre den timen. Det var workshops med tilhørende spill som var knyttet til bøkene som skulle leses i barnebokuka. Elevene skulle ta en quiz som handlet om bøkene. Bøkene var utstilt rundt omkring på bord inne i flerbruksrommet som var gjort om til Jeugdboekenweek for anledningen. Eleven utførte quizen med stor iver og høylydt engasjement. Jeg hørte så vidt hva læreren sa innimellom latteren til barna. De har ikke et skolebibliotek ved skolen som har ca. 100 elever i aldersgruppen 5 – 12 år. Hvert klasserom har ca. 2 bokhyllerader med bøker. Det var en høyintensiv møteplass i flerbruksrommet, hvor kjennskap og lokalt område var dominerende. Jeg opplevde tillit, sosialt nettverk og biblioteket som en aktiv skaper av sosial kapital da jeg var med å hente elevene på skolen.

Både Holsbeek og Vilvoorde bibliotek tilhører provinsen Flamsk Brabant. Provinsen arrangerte 9 forfattermøter på 9 ulike bibliotek for å markere at det er 50 år siden

arbeidsavtalen med Marokko og Tyrkia om arbeidsinnvandring til Belgia. Både Holsbeek og Vilvoorde fikk besøk i november 2014. Forfatterne skulle fortelle om sitt forfatterskap, sine erfaringer knyttet til arbeidsinnvandring. De skulle åpne for dialog på forfattermøtet. Det var lagt opp til et lavintensivt møte og offentlig område. Det vil ikke være utenkelig at debatt kunne oppstå. Dette arrangementet fant sted for sent for å inngå i mitt datamateriale.

Jeg utførte 8 kortintervju fordelt på to dager ved Holsbeek bibliotek. Det var to av de intervjuede som nevnte biblioteket som et litteratur- og kulturhus. Den ene damen besøker biblioteket hver tredje uke sammen med sin datter på 3 år. De låner barnebøker jenta og 3 bøker til henne selv, jamfør arena for tradisjonelt bruk. Jeg spurte om hun deltok på bibliotekets arrangementer. Hun mottar bibliotekets nyhetsbrev, og hun deltar når hun kan. Sist gang var da det ble holdt et foredrag om hvordan foreldre kan håndtere små barns følelser. Dessuten deltar hun og datteren når det er storytelling på biblioteket. Den andre damen sa eksplisitt at hun og familien brukte biblioteket som en møteplass ved bibliotekets arrangementer. Dette er bibliotekbrukeren som kommer med familien hver lørdag for å treffe andre foreldre, som jeg allerede har beskrevet i arena for sosialt rom.

6.2.5 Utforming av arena. Bygning, møblering, design og interiør

Bibliotekbygningen er ganske ny. En av bibliotekbrukerne jeg kortintervjuer kommenterer at bygningen også er fin og ny. De to damene fra «bibliotekets venner» i en naboby, så etter tips til interiør og design. Det er lyst og fint i biblioteket, og de har valgt å legge vekt på farger. Glassvinduer i rosa, grønt og blått og puter i mange farger utpreger seg i bygningen.

Biblioteksjefen trekker fram dårlig akustikk som et av momentene når jeg spør om hvordan bibliotekets rom fungerer. Biblioteket er et stort rom, og vegger og tak er i betong. Lyden bærer langt i rommet, og det er enkelt å høre hva som blir sagt rundt om i rommet. Jeg konstaterte tidlig at det ikke var så enkelt å ta opp alle spørsmål i betjeningspunktet for veiledning og utlån. (Hvis man da ikke ønsket at hele Holsbeek bibliotek skulle høre hva som ble sagt). Det er positivt er det at rommet er stort, og de har nok plass til å arrangere tjenester og aktiviteter.

6.2.6 Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning

Bibliotekbrukeren kategorisert i alle arenaer, kommenterer biblioteksamlingen i Holsbeek. Det er lite filmer og musikk, og de drar derfor til Leuven bibliotek. Mens derimot tilbudet av

bøker og tegneserier er bra. Hun er lærer, og bruker biblioteket i Holsbeek også i yrket. Leservennlige bøker tilpasset ulike klassetrinn og fagbøker for lærere er godt. Hun fremhever kun en negativ ting ved biblioteket, og det er åpningstidene. Hun vil gjerne at biblioteket utvider åpningstiden på 10 timer i uka.

Det er flere lærere som bruker biblioteket. I oppsummeringsintervjuet med biblioteksjefen (Kris Coenegrachts, 4. juni 20014), viste jeg henne en del utdrag fra feltnotatene som var skrevet gjennom det siste halvåret. En av observasjonene viser en lærer som bor i Holsbeek, men som jobber i Leuven. Bibliotekbrukeren/ læreren sier at servicen i Holsbeek er bedre enn i Leuven, og at de kan låne så mange bøker de vil i Holsbeek. Biblioteksjefen sier at biblioteket prioriterer å hjelpe lærere og lærerstudenter med informasjonsbøker og lesebøker. De ønsker å støtte lærere i jobben med å undervise barn i lesing og i å innhente informasjon.

KC: It's nice to hear or read. We find it very important to helping schools, teachers and students who's going to be teachers with information books and reading books. It's their job to increase the reading pleasure among the children and to learn their pupils how they can search efficiently in different types of information sources. We have a special treatment for them and we have a good selection of books. We have a special treatment for teachers and trainee teachers and we try to take account of their needs in the collection development. (Kris Coenegrachts, 4. Juni 2014).

Veilede og tilrettelegge for lærere og leseopplæring for barn er to av hovedmålene til Holsbeek bibliotek. Det er en sammenheng mellom de mål de har og hvilke tiltak de gjennomfører. De ansatte veileder med sin kompetanse og gir god service. Biblioteksamlingen av dokumenter utvikles i tråd med mål som er satt. Det utvikles bånd mellom bibliotek, lærere, studenter vedrørende fokus på læring.

6.2.7 Oppsummering

- *Biblioteket var nytt og fint og folk likte å være der, men lydforholdene var ikke bra.
- *Funn viste at alle arenaene er i bruk, men arena for tradisjonelt bruk og arena for læring utmerket seg. Lørdag var dagen for sosialt rom.
- *Funn viser at alle brukergrupper er representert, men stor overvekt av etnisk flamske familier.
- *Funn viste også her at onsdager og lørdager er dager hvor tenåringer kommer for å låne

bøker til skolearbeid.

*Funn viser mye lokalt område, naboer eller halvkjente møtes i skrankekøen.

*Funn viser sammenheng mellom mål og samlingsutvikling.

*Funn viser rutinemessig bruk i forhold til innleveringsdato.

*Funn viser at mange fornøyd med veiledning og service.

*Funn viser at der tillit mellom brukerne og de ansatte.

*Funn viser både lavintensive og høyintensive møteplasser.

6.2.8 Drøfting

Holsbeek bibliotek er et tradisjonelt bibliotek, hvor arena for tradisjonelt bruk og læring utmerker seg. Brukerne opplever i stor grad god service i form av betjening og samlinger. Mange brukere ønsker å være i det nye fine biblioteket for å låne og levere dokumenter, men også for å bruke biblioteket som arena arrangementer og som et sosialt rom. Biblioteket er et samlingspunkt for folk i Holsbeek på lørdager, og det er i hovedsak lokalt område. Funn i bydelsundersøkelsen i PLACE (2012) viser også at lørdager tenderer til å være lokalt område i form av at familier kommer sammen, ofte for å treffe naboer (Aabø, Svanhild & Audunson, Ragnar, 2012). Einen fant at Voss bibliotek fungerte annerledes som møteplass på et mindre sted sammenlignet med et bydelsbibliotek. Hun fant at Voss bibliotek fungerer mer som møteplass i et lokalsamfunnsrom eller lokalt område, sosial arena og møtested i nabolaget (Einen, 2012). Dette viser også mine funn i Holsbeek. Soenen viste også til funn hvor hun mener at flamske bibliotekansatte i stor grad opptre som de er i lokalt område (Ruth Soenen, 28. mai 2013). Men funn i Holsbeek er ikke entydig lokalt område med høyintensive møter. Brukerne beveger seg mellom lavintensive og høyintensive møteplasser, og de beveger seg mellom offentlige, lokale og private områder. Dette viser også bydelsstudien fra i PLACE fra (2012). Hvordan kan et lokalt område påvirke bruken av biblioteket? Jeg ønsker at det skal være utgangspunkt for min drøfting vedrørende Holsbeek. Biblioteksjefen gjorde seg mange interessante refleksjoner, som jeg mener kan være viktig utover et mindre folkebibliotek i en liten kommune.

Funn i Holsbeek viste stor tillit mellom ansatte og brukere. Behandle brukere som familie og la døra stå åpen med veska på gulvet rett innenfor. Mange observasjoner ble kodet med familiær og kjennskap. Biblioteksjefen sier at de ønsker å ha god kontakt med de besøkende/brukerne (Kris Coenegrachts, 4. juni 2014). De har såpass mange besøkende nå at det er umulig å vite navnet til alle, men de prøver å huske så mange som mulig ved navn. Det er to forholdsvis nye ansatte, og de har bestemt at lånerne må vise lånekort. Hun sier at det

skaper en avstand og at de regelmessige lånere ikke liker det. Jeg spør da om lånere som er familiære dominerer i biblioteket eller om de får bedre service. Biblioteksjefen sier at de prøver å behandle alle likt, men at det er vanskelig. Det er lettere å anbefale bøker til en person som en allerede vet hva liker. Noen bruker etterspør mye, og de får da mer hjelp. Hun tenker på mulige løsninger for å ivareta alle lånere, og åpne for kommunikasjon utenom skrankekøen. En mulighet er å informere om at det er mulig å kommunisere utenfor åpningstid. En annen mulighet er innkjøp av en selvbetjent utlånsmaskin. Da kan lånere selv låne, noe som resulterer i mindre kø ved kontaktpunktet for lån og veiledning i skranken. Biblioteksjefen konkluderer da med at de ansatte vil ha mer tid for brukerne. Soenen mener at det er viktig å ha balanse mellom de tre områdene. Bli det for mye lokalt eller privat område på et offentlig sted, kan det støte bort nykommere (Soenen, 27. november 2014). Slike tiltak legger til rette for mer offentlig område i biblioteket, som igjen gjør det enklere for nykommere å være på møteplassen i det fysiske bibliotek. Jeg opplevde selv at det var enklere å ta kontakt med andre brukere utenom skrankekøen. Alle hørte hva alle sa i den køen. Etter min mening vil det legge forholdene mer til rette for lavintensive møteplasser i Holsbeek bibliotek. Som beskrevet i teorikapittelet er det et mål at biblioteket skal være et offentlig område. Bli interaksjonen for lokal virker det ekskluderende på nye. Dette er spesielt viktig dersom vi ønsker at biblioteket skal være en møteplass. Mine funn ved Holsbeek viser at et bibliotek kan være preget av lokalt område. Dette kan ha sammenheng med at det er et lite sted. Dette bekrefter også funn ved Voss bibliotek, Einen (2012). På arena for tradisjonelt bruk viser mine funn at brukerne ønsker lokalt område. De opplever det som god service at de slipper å vise lånekort.

Biblioteksjefen sier i samme oppsummeringssamtale at biblioteket ønsker mer tatt kontakt med OCMW for å komme i kontakt med flere brukergrupper. OCMW er en tjeneste som støtter mennesker med spesielle behov i kommunen. Det er mer mangfold enn det ved første øyekast kan se ut som. Biblioteket har møteplasser fysisk utenfor biblioteklokalet. Biblioteket samarbeider med lokale offentlige myndigheter og organisasjoner for kvinner og barn, kommunale ungdomstjenester, kommunenes seniorråd og offentlig tjeneste for sosial assistanse (OCMW). Samarbeid med frivillige aktører og organisasjoner er en av strategiene for at biblioteket kan være med å skape sosial kapital (Vårheim A. , 2007).

6.3 VILVOORDE BIBLIOTEK

Byen Vilvoorde hører innunder det flamske språkfelleskapet, er en del av den geografiske regionen Flandern, og er lokalisert i provinsen Flamsk Brabant. Kommunen Vilvoorde grenser til Brussel, og består av Koningslo, Houtem og Peutie. Det bor om lag 41 000 innbyggere i Vilvoorde, og byen er kjent for sin multikulturalitet. Nederlandsk er det offisielle språket. Det er ca. 20 % som snakker fransk i kommunen. Mange av innbyggerne er tredje generasjons innvandrere fra Spania, 1 av 10 er av spansk opprinnelse. Det er også en stor andel fra Marokko, og en noe mindre fra Tyrkia, Makedonia og Portugal. Spesielt gruveindustrien trengte arbeidskraft, og det ble åpnet for storstilt arbeidsinnvandring. Byens borgermester, Hans Bonte, er fra det flamske sosialistpartiet (SP.A), og han har hatt denne posisjonen siden 2013.

Vilvoorde bibliotek heter Bibliotheek Vilvoorde på nederlandsk. Biblioteket har sin opprinnelse fra 1869, og navnet den gangen var *Bibliothèque communale de Vilvoorde* (fransk). I 1949 flyttet biblioteket til et lokale, som var et privathjem donert av et ektepar. I 1980 ser vi konturene av dagens folkebibliotek i Vilvoorde. I etterkant av resolusjonen i 1978 ble det bestemt at alle kommuner i det flamske språksamfunn skulle ha et bibliotek åpent for alle, jamfør kap om det flamske bibliotekvesen. I 1980 ble *De Openbare bibliotheek van Vilvoorde* godkjent etter bestemmelsene i den nye resolusjonen (Theys, 1995). Det nederlandske ordet Openbare indikerer at det er et bibliotek som er åpent for alle, et folkebibliotek. Biblioteket fikk mer plass da de fikk inkludert nabobygningen i sitt bygg i 2008. Nabobygningen var eid av byen. Denne delen av biblioteket har en mer moderne stil, og er dominert av betong og farger i hvitt og grått. Biblioteksamlingen er på ca. 90000 dokumenter tilgjengelig for publikum (70000 trykte dokumenter, ca. 18000 audiovisuelle medier herunder film og musikk). Utlånet totalt i 2012 var på ca. 169000. Biblioteket startet med utlån av elektroniske bøker 6. mai 2014. Det koster 5 euro for å låne tre bøker, og da er bøkene tilgjengelig i en måned. Det er 17 ansatte ved biblioteket, og 10 av disse er i full stilling. 13 av de 17 ansatte jobber med brukerkontakt, to med katalogisering og klargjøring av dokumenter og to er renholdere. Det er en biblioteksjef med tre avdelingsbibliotekarer, en av disse er nestleder og min hovedinformant. Biblioteket er åpent hver dag foruten søndag, og åpningstiden er til sammen 30 timer hver uke.

Vilvoorde bibliotek har adressen Grote Markt 7, Vilvoorde. Bygningen er sentralt plassert i byen, nærmeste nabo til byens torg. Grote Markt gir historiske assosiasjoner til den store markedsplassen hvor alle møttes. Dagens Grote Markt er mer eller mindre en parkeringsplass.

Den fungerer fortsatt som byen samlingssted, for eksempel når ambulerende sirkus rigges opp. Bibliotekbygningen har en spesiell historie. Et ektepar donerte sitt private hjem til byen for at bygningen skulle brukes til offentlige formål til beste for byens befolkning. Rominndelingen strekker seg over tre etasjer og er som et privathjem med mange rom. Dette var et ærverdig hjem med mange rom, egen ballsal med smijertrapp opp til en mezzanine. I dette rommet /mezzanine er det ganske åpent. Det er lite møbler og hyller. I «ballsalen» finner vi i dag blant annet faglitteratur innenfor Dewey's klassifikasjonssystem 300 og 700, psykologi, hobbyer og sport. Det er god utsikt til toalettene og hallen, mens man står i smijertrappa med en tilfeldig utvalgt bok om fotball. Fotball er for øvrig en av de få ting som forener Belgia. Belgias deltagelse i fotball VM sommeren 2014 var en stor hendelse, som resulterte i eksploderende glede i alle byers gater og streder i etterkant av de seirende kamper. Hallen er en særdeles viktig møteplass for byens innbyggere. Bibliotekets hovedinngang leder inn i en avlang gang, som åpner seg opp i hallen. Fra hallen, sentrum i første etasje, er det utsikt til «ballsalen» inn til høyre, innleveringsstasjonen rett fram, skranken skrått til venstre, datamaskinrommet til venstre. Barneavdelingen er plassert bek veggen til venstre. Det er barnefilmer i hyller langs veggen inn til venstre. Sentralt i rommet er det mer åpent, slik at det er lett å arrangere teater, lesestund etc. Her finner vi også en artig rød lenestol i plast. Innover i lokalet er det bokhyller, søkemaskiner og bord med tilhørende stoler. Lånerne kan benytte seg av de to utlåsmaskinene i hallen og en ved inngangen til datamaskinrommet. Det er 15 stasjonære datamaskiner til benyttelse for publikum, og lån av maskin administreres av de ansatte. Skranken har to kontaktpunkt med en stående posisjon og en sittende posisjon formet som en L. Det ser ut som de tar registrering av lånekort ved sittende posisjon, mens generelle spørsmål og spørsmål om lån og referanse tas ved stående posisjon. Toalettene er åpent tilgjengelige for alle inn til høyre for hallen gjennom «ballsalen». Bibliotekets språksamling, Taalpunt, som inneholder dokumenter på mange forskjellige språk, språkkurs, brettspill, og ordbøker er plassert innenfor «ballsalen» ned til høyre. Dette er en prioritert samling, som blir nærmere beskrevet. Vilvoorde har en av de største samlingene om utdanning og læring blant folkebibliotekene i Flandern. Film og musikk samlingene er også varierte og omfangsrike innenfor både genre og geografisk tilknytning. Brukerne kan gå gjennom en liten gang fra filmsamlingen inn til skjønnlitteraturen 14+. Der befinner den oransje sofaen seg. Dette er det eneste fargeglade møbelet som det er godt å sitte i, i følge ei av tenåringsjentene. Her har brukerne utsikt til skranken og skjønnlitteratur med stor skrift og andre språk på høyre side.

Det er vakre glassmalerier i stedet for vanlige vindusvinduer i Taalpunt ut mot Grote Markt. Fargene er i rødt, oransje, gult, blått, lilla og blankt. Glassmaleriene er delt inn i seks felt. Et forfatternavn var skrevet i fire av rutene/feltene. Emile Verhaeren 1855-1916, Hendrik Conscience 1812-1883, Jacob Van Maerlant 1235-1300 and Charles De Coster 1827-1879. Verhaeren og De Coster skrev hovedsaklig på fransk og Conscience og Van Maerlant skrev hovedsaklig på nederlandsk.

Det er både trapp og heis opp til andre etasje. I denne etasjen finner vi tidsskrifter, studieplasser og kunstsamling i det største rommet. Bokhyller med faglitteratur innen økonomi, filosofi, politikk og sosiologi utgjør møbleringen i det andre rommet. Faglitteratur innenfor 900 reiselitteratur og geografi og lesesal er lokalisert til øverste etasje. Det er studieplasser langs veggen og vindusrekka.

Vilvoorde bibliotek er kjent for sin multikulturalitet, og hvordan de legger til rette for tjenester til flerkulturelle brukergrupper. De har også en stor andel med unge brukergrupper. Jeg fikk tidlig høre om gruppen youngsters, barn og unge mellom 8-13 år, som tilbrakte mye tid på biblioteket. Frank Verreyken, nestleder ved biblioteket, ble våren 2014 spurt om han kunne ha et foredrag i det flamske parlamentet om Vilvoorde bibliotek. I parlamentet fortalte han blant annet om bibliotekets prioriteringer, som er følgende: digital inkludering, kulturell utdanning (hvordan leve med andre grupper av mennesker), sosial orientering (spesielt for mennesker som ønsker å bosette seg i Vilvoorde), Taalpunt, sosialt engasjement, hjelpe sårbare ungdom, jobbe med samarbeidspartnere og språkbevissthet. Taalpunt er bibliotekets samling av språk, utdanning, læring, språkkurs, ordbøker og brettspill/læringsspill. Vi ser her at læring og sosialt engasjement utpeker seg. Disse dokumentene finnes på ulike språk. Denne avdelingen er et satsingsområde både med tanke på samlingsutvikling (kjøpe inn dokumenter (bøker, CD'er, tidsskrifter, språkkurs etc) og veiledning i forhold til den store andelen av flerkulturelle som bor i Vilvoorde. Det er interessant da også kategoriene Arena for læring og Arena for sosialt rom utpeker seg mest i mitt datamateriale. Jeg vil nå ta en gjennomgang av funn etter mine definerte kategorier. Jeg vil også vise hvor jeg ser lavintensive og høyintensive møteplasser, de tre områdene (offentlig, lokal og privat) og hvor jeg ser tillit og sosial kapital.

6.3.1 Arena for læring

Det er som regel en og annen bruker innom Taalpunt. Ordbøker og andre bøker relatert til norsk (mellom 5 og 10 dokumenter) er plassert på ei bokhylle inn til høyre. Ordbøker og

språkkurs på engelsk-nederlandsk og nederlandsk-engelsk er i en bokhylle mer plassert i midten. En bruker tar et språkkurs ut av hylla, og studerer innholdet. Bok og 1 CD, eller bok og 6 CD'er. Ofte observerer jeg en bruker tar med seg et kurs, setter seg på en stol/krakk, vurderer innholdet, for deretter å plassere det tilbake og ser på et annet. Det er en søkemaskin ved inngangen til Taalpunt. Jeg søker blant annet på «noors» (norsk), og jeg får mange treff. Mange av treffene indikerte film, flere av filmene hadde jeg ikke sett. I filmavdelingen er det som regel en bruker eller flere som browser hyllene. Det tar lang tid, det er mange hyllemeter. En youngster gjeng eller to har gjerne spasert eller løpt forbi i mellomtiden. Det affiserer ikke brukerne som leter etter film. Et trappetrinn opp er CD-hyllene for musikk. Her er det som regel en kvinne og/eller en mann som tar seg god tid med å se på CD-cover. Navnet til den norske jazzmusikeren Jan Garbarek pryder flere cover. I løpet av en halvtimes vandring fra Taalpunt til musikkavdelingen opplevde jeg at min norske kultur var representert i dette bibliotekets samling. Biblioteket organiserer workshops om et tema, ofte relatert til utdanning. For eksempel: Hvordan få barnet ditt til å sove. Det er ca. 3-4 slike workshops i året, og målgruppen er voksne som lærer seg nederlandsk. Målet er å lære seg mer nederlandsk språk gjennom et temaforedrag. Biblioteket mener at det er viktig at voksne som lærer seg nederlandsk skal bli fortrolige med å bruke biblioteket. Det er som regel fullt i datamaskinrommet, i hvert fall på ettermiddagstid. På ettermiddagene er det mange unge og tenåringer som ønsker reservering på en datamaskin. Mens de venter på en ledig maskin, sitter de ofte rundt omkring i biblioteket med skolesekk og bøker ved sin side. Eller kanskje tar seg runde. På formiddagene er det mer voksne som skriver og/eller ser på datamaskinene. Det er kvinner og menn, tilsynelatende etnisk flamske og flerkulturelle. Bruken virker til å være mangfoldig alt fra facebook til skriving i et tekstdokument. En gang var det ei dame som redigerte bilder på den ene maskinen. Etter en stund gikk hun opp i etasjen over for å lese i tidsskrifter.

I april var det duket for Digitale week i Flandern. Bibliotekene arrangerer blant annet digital opplæring. I Vilvoorde hadde de blant annet opplæring i hvordan bruke Skype og sette opp en facebook konto. To eldre damer møtte opp for å lære. Bibliotekaren med ansvar for IKT holdt et fem dagers kurs i programmering av spill i Scratch y barn i alderen 12-14 år. 10 barn/unge møtte opp for 2 timers daglig undervisning i en av sine påskeferieuker i april 2014.

I mai utførte jeg 6 korte intervjuer på biblioteket. Det første intervjuet var svært kort og konsist. Jeg spurte ei jente på 18-19 år om hva hun gjorde i biblioteket. Hun sa at hun var der for å låne en bok til et skoleprosjekt. Jeg spurte om hun var ofte på biblioteket, men hun sa

nei. Så gikk hun videre. Hun hadde en dedikert engangsoppgave. Biblioteket var et offentlig område og en lavintensiv møteplass i denne situasjonen.

Brukerne ser mer ut til å være studerende jo høyere opp i etasjene man kommer. I mars setter jeg meg til å skrive i øverste etasje. Det er flere strømuttak langs veggen, og i følge bibliotekbrosjyren er dette rommet (rom 13) dedikert studierom. Tre jenter omkring 12- 14 år sitter der allerede. Det ser ut til at planen var å gjøre lekser. En planlagt høyintensiv aktivitet, hvor det er lagt opp til å være en høyintensiv møteplass for studier. Det ligger bøker på bordet og ryggsekken henger på stolen. De snakker og ler konstant. To andre jenter tilsluttes, og etter en stund går de alle fem en etasje ned. Jeg hører fortsatt at de ler og snakker. Det utviklet seg mer til et høyintensivt møte blant venner. Det gikk fra et offentlig område til et privat område. En av bibliotekarene kommer opp. Hun sier at hun er på en sjekkerunde. Enkelte av brukerne har spurt om de ansatte kan gå regelmessige sjekkerunder for å holde lydnivået nede på et akseptabelt nivå for alle. Målet er at det skal være mer stille jo høyere opp i etasjene man kommer. Bibliotekaren sier videre at biblioteket ønsker at barn og ungdom skal fortsette å komme, men at de ikke skal dominere rommene. De ansatte ønsker å bygge om mezzaninen til et oppholdssted for ungdom. Planen er å sette inn lydtette dører til mezzaninen så fort de får bevilgninger.

6.3.2 Arena for sosialt rom

Det er mange jenter og gutter som snakker, ler og henger rundt i biblioteket. Alt fra 7-8 åringer til 18-19 åringer. Som oftes vandrer de rundt i små grupperinger. Størrelsen kan variere i løpet av ettermiddagen og kvelden ettersom hvem som kommer innom biblioteket. Ungdom møtes på biblioteket for å henge sammen, akkurat som noen henger sammen på en bensinstasjon. Jentegjenger går i flokk og følge inn på toalettet sammen. Youngsters (barn mellom 8-12) leker, springer, leser og spiller på datamaskinene, gjerne hver dag mellom 15.00-19.00. Det «henges» innimellom gjøremål som lekser og datamaskinbruk. Så som for eksempel den andre tenåringsjenta som jeg kortintervjuet. Hun og gutt sitter ved siden av hverandre på den oransje sofaen ved skjønnlitteraturen 14+. Hun er ca. 19 år og er på biblioteket for å låne en bok til et skoleprosjekt. Ellers er hun ikke på biblioteket. Gutten på samme alder er på biblioteket for å treffe venner den dagen. Den oransje sofaen er sjelden tom, den er som regel okkupert av ungdom etter kl. 15.00 om dagen. Det blir fort høyintensive møteplasser og lokalt/privat område når barn og unge møttes på biblioteket for å henge sammen. Som oftest er det grupperinger av barn og unge med en flerkulturell bakgrunn som jeg observerer. En annen dag sitter det flere youngsters i oransje sofaen. De hoier når ser

en tydelig etterlengtet venn komme inn i skrankeområdet på biblioteket. De løper henne i møte. I mars er det fire 10-12 åringer som sitter nederst på nederste trappetrinn i første etasje. De ler høyt og alle snakker med et annet menneske via en telefon som er satt opp for høyttaler. En litt støyende privat situasjon som får en av de ansatte til å komme for å be dem dempe seg. Jeg tar en pause, og går ut til naborestauranten for å spise. Mens jeg sitter der ved et utebord kommer en av guttegjengene fra biblioteket. De står og henger rundt ved sykkelstativet og smiler av en av bibliotekets brukere i rød t-skjorte som er litt annerledes. Han i rød t-skjorte danser for seg selv og smiler til guttegjengen før han går inn igjen på biblioteket. Jeg går inn igjen på biblioteket. I barneavdelingen ser jeg en middelhavslignende jente omkring 15 år som snakker til en gruppe (7 stk) jenter på 5-7 år. Jeg går videre til musikkavdelingen. En jentegruppe spør en av de ansatte om han kan få ut en bie. Det er stor tillit til at han kommer for å hjelpe dem. En annen guttegjeng har beveget seg fra den oransje sofaen til filmrommet. Det tar ikke mange minuttene før de veiver og smiler til meg gjennom glassvinduet inn til musikkavdelingen. Jeg opplever igjen at det er tiltro til at det er helt OK å kommunisere med andre, både kjente og ukjente. Jeg gikk videre gjennom filmrommet og til ballsalen. Der er nestleder opptatt med å vise den ene jentegruppen hvordan et spill for læring fungerer. Jentene spiller en stund, så begynner ei å skrike litt. Nestleder blir hentet for å bli kvitt en bie (eller kanskje den samme bien). Han snakker med jentene, og de roer seg igjen. Jeg vandrer omkring for å observere. En mann i 20 åra sitter i øverste etasje med en datamaskin som han skrev på. Jentegruppen er fortsatt på biblioteket kl. 18.30. Det er god stemning i biblioteket, mange glade barn.

En dag i april observerer jeg tre menn og et filmkamera i "ballsalen". En filmer, en snakker til filmkamerat og den siste legger forholdene til rette. Jeg spør nestleder hva de driver med. Det vet han ikke, men han lar dem filme. Mennene har et høyintensivt møte mellom bokreolene. Det er privat område der, men det er offentlig der jeg observerte 3 meter bortenfor. De forstyrret tilsynelatende ikke andre brukere. Mennene hadde tillit til å spørre om lov til å filme i biblioteket, og nestleder stolte på at de ville forvalte tilliten. Mens jeg står i hallen, kommer det en gutt på sparkesykkel. Jeg går videre etter en stund, og registrerer at det er stille i biblioteket. En fredag i mai utfører jeg noen kortintervjuer. Det begynner med en gutt på elleve som hjelper meg med den selvbetjente maskinen for å betale overdragspenger. Han tar initiativ til å hjelpe meg. Det viser seg at han sitter ved siden av meg på datamaskinrommet senere på ettermiddagen kl. 16.48. Vi småprater litt om bruk av datamaskiner. Han låner vanligvis en datamaskin for 50 minutter til sammen hver dag.

Ei jente (antagelig marokkansk) på 12 år sitter på Facebook på en datamaskin bak meg. Det sitter ei jente ca 5 år ved siden av henne. Vi smiler til hverandre. Hun ser ut til å ønske kontakt med meg. Jeg hadde gått på nederlandsk språkkurs den våren, og jeg prøvde å si på nederlandsk at jeg hadde lånt en bok og en lydbok i Taalpunt avdelingen. Plutselig er det mange barn og unge rundt oss, og alle holder på å le seg i hjel. Det opplevdes som godlynt latter. Jeg var et merkelig innslag i en hverdagslig dag. Min tilmålte tid for datamaskinbruk var over, og jeg gikk videre. Etter et kvarters tid snakker jeg med ei av de ansatte. Jeg forteller henne om mitt forsøk på å snakke nederlandsk med barna. Hun ler og sier at det vet hun allerede. Barna kom og fortalte det til henne selv. Etter min mening vitner det om barna liker og kjenner bibliotekaren og at de har tillit henne. Det er et sosialt nettverk mellom barna og ansatte. Barna/de unge fortsetter og vandre litt hit og dit, noen ganger er de 4-5 som henger sammen, noen ganger 2-3 eller 6-7. Jeg går opp til øverste etasje for å skrive ned observasjonene. Jeg hører barn og unge kommer opp trappene fra første etasje. De samme som jeg snakket med tidligere på ettermiddagen + noen andre. Gutten som snakker godt engelsk, beskrevet i arena for tradisjonelt bruk, spør meg hvordan det går mens han smiler. Noen av barna snakker ikke så godt engelsk. Jeg spør hvilke språk de snakker, og de svarer nederlandsk, engelsk, arabisk og rif (en dialekt i Nord Marokko). To andre jenter på ca 12 år som jeg ikke har snakket med tidligere den dagen, sier at de snakker nederlandsk, arabisk, fransk og litt spansk. Jeg sier at mannen min forbereder middag, og at jeg må hjem. Klokka er 18.15. De spør hva mannen min skal lage til middag og mange andre private spørsmål. Jeg svarer ikke veldig konkret, og jeg følger ikke opp alle oppfordringer de hadde til privat kommunikasjon om deres hverdag. Jeg ønsker å være i en trygg og nøytral kommunikasjon, jeg ønsker ingen privat utveksling. Gutten på 12 år sier at han kan snakke hele dagen om han vil. Han holder hendene for ørene og illustrerer en situasjon mellom han selv og læreren sin. Alle barna ler igjen. Jeg spør om foreldrene vet at de er på biblioteket flere ganger i uka. Alle nikker veldig ivrig. Jeg sier ha det bra. De smiler og sier at vi kanskje treffes senere en dag. Foreldre har tillit til at barna har det bra på biblioteket. Barna som var høyintensive møtte meg som var lavintensiv. Et privat område møtte meg som var offentlig område. I løpet av ettermiddagen ble vi nesten lokalt område. Det ble en vandring mellom områder og lavintensive og høyintensive møter. Vi utviklet nesten et slags kjennskap i løpet av den ettermiddagen. Det var mange barn med humor, og vi lo mye alle sammen. Jeg var med på å forstyrre andre brukere, og det i øverste etasje hvor det skulle være stille!

6.3.3 Arena for litteraturhus, kulturhus og debatt

Den første dagen jeg observerte, la jeg merke til den forholdsvis store og internasjonale musikk-samlingen. Jeg blar i CD'ene tilhørende jazz genren. En av bibliotekarene kommer for å sette tilbake noen CD'er, blant annet noen CD'er med jazz. Han smiler, lurer på om jeg liker jazz, og om jeg har sett utstillingen "ECM The Most Beautiful Sound Next TO Silence" borte ved veggen. Han blir engasjert og snakker om forskjellige jazz artister, blant annet Jan Garbarek. Han tipser meg om diverse internasjonale artister og jazzartister. Jeg får tillit til kompetansen han innehar, og jeg blir kulturelt opplyst innenfor internasjonal musikk.

I forbindelse med Jeugdboekenweek var det flere arrangementer for barn og unge i Flandern, så også i Vilvoorde. I mars var det for eksempel en forfatter som utførte en taterforestilling. Biblioteket har også regelmessige arrangementer for barn og unge. En av disse var lesestund for barn som fant sted kl. 11.00-12.00. åtte lørdager i tidsrommet 11. januar til 10. mai 2014. I april er det en kvinnelig historieforteller som holder lesestunden. Kl. 11.55 er det 24 barn i barneavdelingen, og det er mye lyd. Historiefortelleren hever stemmen og fanger oppmerksomheten igjen. Hun bruker mimikk, stemme og kroppen aktivt i formidlingen. Jeg snakket med henne i etterkant, og det viste seg at hun var utdannet innen drama, historiefortelling og offentlig tale. Den historiefortelleren ble også kontaktet da biblioteket ønsket å sette fokus på morsmål, lesegleder og samhold. Hun skulle lese en bok på nederlandsk, mens foreldre med ulik etnisitet leste samme bok, men på eget morsmål. Arrangementet ble holdt i desember på Grote Markt, byens torg utenfor bibliotekbygningen. Dette er også et arrangement som faller inn under språkbevissthet eller language awareness som Vilvoorde bibliotek er opptatt av. Nestleder sier at det er viktig å bli kjent med andre mennesker gjennom dialog og språk «When the mother language is well known and respected by others, the second language will be assimilated better and with more passion».

Jeg ønsker å vise til et arrangement som finner sted 29. november 2014 ved Vilvoorde bibliotek, som viser biblioteket som et sted for dialog, kultur og debatt. Provinsen Flamsk Brabant ønsker å sette fokus på immigrasjon og den 50 årige migrasjonsavtalen mellom Belgia og Marokko og Tyrkia om arbeidsinnvandring. 7 forfattere av marokkansk og tyrkisk opprinnelse vil lese fra sine bøker og åpne for dialog om hva migrasjon betyr for dem. Biblioteket legger til rette for en lavintensiv møteplass hvor ulike brukergrupper med ulik kulturell bakgrunn kan møtes for informasjon og dialog.

6.3.4 Arena for tradisjonelt bruk

I alle feltnotatene observerer jeg arena for tradisjonelt bruk. Brukerne låner, leverer, browser (ser på bøker, CD'er, filmer og tidsskrifter) og leser på biblioteket. Datamaskinrommet er som regel fullt av brukere som innhenter informasjon, sjekker epost, spiller etc. Jeg har observert at de fleste bruker tradisjonelle tjenester. Flere setninger er en opprømsing av for eksempel en kvinne med flamsk eller Middelhavsutseende som ser på filmer for så å bevege seg mot skrankeområdet. Jeg har dog ikke observert mange funksjonshemmede eller lånere over 80 år. Flere av brukerne så jeg igjen flere ganger i løpet av våren. Det ser ut som om mannen i 40 åra med grått hår i en hestehale har en forkjærlighet for musikk. Gutten i grønn angry bird cap følger som regel rolig med ved siden av. Onsdager er en travel dag i følge de ansatte, og det fikk også jeg erfare. En onsdag i mars observerte jeg bibliotekbrukere overalt, og bruken er svært variert: låne, browse, betale, bære bøker, sitte, lese, bruke datamaskiner, le sammen, gå på toalettet og vandre. Det er mangfold på Vilvoorde bibliotek, men jeg la ekstra merke til en dame i 40 åra i skjørt og høye hæler og en dame i svart hijab med grå hodeskaller. Det var mange damer i hijab, men mønster og farger var vanligvis mer diskret. Ellers var det de høye hælene som utmerket seg.

En lørdag var det folk i alle aldre, ulike etnisiteter, flere familier og unge mennesker som satt og leste og skrev i de øverste etasjene. De fleste brukerne lånte, leverte og så rundt i hyllene, brukte datamaskinene, og det var den dagen de 3 mennene med filmkamera var der. Nestleder fortalte at det var flere flamske familier på lørdager for ca. 10 år siden, men at det nå var en mer mix. Lavintensive og høyintensive møteplasser og områdene offentlig, lokal og privat går over i hverandre. Det var ganske stille til tross for at mange var innom.

Et av kortintervjuene er plassert her på arena for tradisjonelt bruk. Gutten på 12 år som snakket bra engelsk, som også er beskrevet i arena for sosialt rom. Han er på biblioteket hver mandag, onsdag og fredag for å låne datamaskin. Jeg sier at det er ofte, og så spør jeg om han liker seg her. Ja han liker seg her, men tilsynelatende mener han at de ansatte kan være litt strenge innimellom. «Yes, but the staff is a little bit (he didn't use words but he was moving his eyebrows and one hand, like: comme ci comme ca, they are a little bit strict)». Jeg spør videre om han også låner bøker på biblioteket. Ja, han låner nederlandske bøker fra voksenavdelingen for skjønnlitteratur 14+.

Vilvoorde bibliotek er som sagt kjent for sin multikulturalitet, men ikke nødvendigvis mangfold i alle kategorier. Jeg observerte sjelden funksjonshemmede brukere. En av de ansatte sa i oppsummeringsmøtet 19. november 2014 at de har to regelmessige lånere som

sitter i rullestol. Biblioteket har en hjemmebesøktjeneste til ca. 10 seniorer som ikke har mulighet for å komme seg til biblioteket. En av bibliotekarene finner fram bøkene til lånerne, og en kommuneansatt bringer bøkene hjem til lånerne sammen med et varmt måltid mat fra sosialtjenesten i kommunen.

6.3.5 Utforming av arena: bygning, møblering, design og interiør

Bibliotekbygningen har en kulturell sjel med ballsal og glassmalerier, men den er ikke anvendelig for bibliotek. Det er mange små og store rom i bygningen. På min første observasjonsrunde holdt jeg på å gå på en jente og en gutt som kysset i rommet med bøker om økonomi, filosofi og politikk. Det offentlig biblioteket ble plutselig et privat område i dette avsidesliggende rommet. Jeg skulle ikke låne bøker om økonomi den dagen, så jeg gikk bare videre.

Avdelingsleder sier at de har for lite plass og at det noen ganger er overveldende mange brukere og mye lyd. Hun presiserer at det har å gjøre med bygningen i seg selv. Det er mangel på åpent rom. Bygningen opprinnelse som et privathjem, påvirker hvordan brukerne bruker biblioteket (Hilde Polspoel, 24. Mars 2014).

En av bibliotekbrukerne, en jente på 18-19 år, mener at biblioteket er for grått. Hun ønsker mer farger og koselig sitteplasser. De ansatte ønsker å bygge inn mezzaninen med lydtette glassdører. Biblioteket ønsker at ungdommen fortsatt skal komme til biblioteket, og de ønsker å tilrettelegge for fysiske møteplasser for ungdommen. De ansatte tror også det vil være positivt for de andre brukerne som ønsker at det skal være mer stille.

Til tross for et lite anvendelig bygg, organiserer de slik at det blir en innbydende møteplass likevel. De har for eksempel store kasser med puter som de triller inn i barne- og ungdomsavdelingen når det er lesestund.

6.3.6 Utforming av arena: samlingsutvikling, organisasjon, fasiliteter og veiledning

Biblioteket har laget en enkel brosjyre som inneholder informasjon om tjenester, reglement og kart over hver etasje med en beskrivelse over hva brukerne finner i hvert rom. En slik visuell beskrivelse fungerte bra i og med bygningen er noe kronglete. Tenker her på et privat hjem med mange rom og trapper. Det er sammenheng mellom bibliotekets mål/prioriteringer og bibliotekets samlingsutvikling. Nestleder sa at biblioteket har plassert en omfattende samling av kunstbøker i magasin. De prioriterer heller å kjøpe dokumenter til Taalpunt, jamfør 7.3. Det skal også være en flerkulturell tilnærming til bøker, film og musikk. Da setter man innlevelse og respekt i høysetet og det styrker det sosiale samholdet i følge nestleder.

I etterkant av mine observasjoner har biblioteket fått prosjektpenger til møbler og tre datamaskiner til bruk i Taalpunt, midler til en språksky (hvor det skal ønskes Velkommen på mange språk) og midler til innkjøp av glassdører til mezzanine. Biblioteket har også fått penger til nye datamaskiner på datamaskinrommet. De gamle maskinene skal brukes til leksehjelp.

Jeg velger å ta med samarbeid med andre inn under denne arenaen. Biblioteket samarbeider med offentlige skolemyndigheter om hvordan de sammen kan skape en trygg ramme for barn- og unge. Biblioteket har høsten 2014 satt i gang TAREKO-prosjektet, som er et samarbeid med helsestasjonen for mødre og barn. Målet er å komme i kontakt med mødre og vise de hva biblioteket har å tilby for barn og voksne. I den forbindelse låner de ut trillekofferter med barnevennlig utseende ved helsestasjonen med blant annet bøker for barn.

Biblioteket utarbeider brosjyrer med informasjon om biblioteket på flere forskjellige språk.

6.3.7 Oppsummering

*Funn viser at bruken er variert, og at det er bruk innenfor alle arenaer. Det er først og fremst bruk knyttet til arena for læring og arena for sosialt rom, dernest arena for tradisjonelt bruk.

*Funn viste at det er mange youngsters 8-13 åringer på biblioteket, og at mange av dem bruker bibliotekets datamaskiner, gjør lekser og ellers henger rundt i grupper i biblioteket. Flere av disse oppholder seg flere timer flere ettermiddager i uka på biblioteket.

De fleste som henger rundt har en flerkulturell bakgrunn.

*Funn viste at det var mange tenåringer, ofte med flerkulturell bakgrunn, på biblioteket. Men denne gruppen var ikke like framtrødende som youngsters.

*Funn viser at alle brukergrupper er representert, og at Vilvoorde's høye grad av multikulturalitet gjenspeiles i biblioteket. Lørdag hadde tradisjonelt vært en familiedag med høyt innslag av etnisk flamske familier. Nå er det mer enn mix av brukergrupper.

*Funn viste at det både var lavintense og høyintensive møteplasser. De lavintensive møteplassene var mest framtrødende ved tradisjonelt bruk, og ofte i området hallen/skranken/datamaskinrommet/barneavdelingen. De høyintensive møteplassene var mest framtrødende ved arena for sosialt rom.

*Funn viser at det er en stadig vandring mellom offentlig, lokalt og privat område i Vilvoorde bibliotek. Det er som regel en grunntone av arena tradisjonelt bibliotek med offentlig område til en hver tid. Så er det bevegelige bobler av lokalt og privat område rundt omkring. En youngster gjeng kan være veldig privat, innimellom møter de en annen gjeng og snakker litt

med dem. Da oppleves det litt som i en skolegård, og området blir noe lokalt. Så har man de private boblene: et par kysser på sosialøkonomirommet, tre menn har dratt med seg et filmkamera på ballsalrommet, mens 2-3 fnisende tenåringsjente står i toalettøk, alt dette mens brukere av alle slag finner seg en film eller browser musikkhyllene i rommene innenfor. Det er vanligvis balanse mellom områdene, men enkelte ganger tar de ansatte en runde for å roe ned lydnivået slik at ingen brukergrupper skal dominere de andre.

*Funn viser at det er tillit mellom brukerne.

*Funn viser at det er sammenheng mellom mål og samlingsutvikling

*Funn viser at språk brukes aktivt som integrasjonsarena.

*Funn viser at biblioteket ønsker å samarbeide med lokale myndigheter og organisasjoner, og ønsker flere frivillige tilknyttet biblioteket.

6.3.8 Drøfting

Jeg velger å drøfte youngsters som henger rundt, vandrende mellom offentlig, lokalt og privat områder.

Nestleder ved biblioteket forteller at det er mange youngsters 8-12 år som bruker mye tid på biblioteket etter skoletid uten foresatte. Mange av disse er fra Nord-Afrika, spesielt Marokko. Nestleder vil at de skal fortsette å være på biblioteket, men at de må ta hensyn til andre brukergrupper «behave like being in a public space» (Frank Verreyken, 20. juni 2014). Han sier at de ansatte ikke kan være deres foreldre som skal ta ansvar for dem. I følge de ansatte er flere av barna i flere timer hver dag på biblioteket, noe jeg også observerte selv. Dette faller inn i privat område.

Foreldrene har tillit til at barna har det bra på biblioteket. Flere av barna jeg snakket med i mai sa at foreldrene visste at de var veldig ofte på biblioteket. Biblioteket ønsker kontakt med foreldrene og skolene, og de har blant annet ansatt en frivillig muslimsk dame som tar kontakt i miljøet. Biblioteket ønsker å skape tillit og være i dialog med brukerne. Høimyr viste til at barn og unge med innvandrerbakgrunn i større grad enn andre bruker biblioteket som sosial møteplass, og ofte et sted for skolearbeid (Høimyr, 2009). Dette er i tråd med funn ved Vilvoorde bibliotek. Og begge bibliotek fungerer som en felles arena for ulike kulturer. Videre viser Høimyr til at biblioteket er en universell tjeneste, og at det kan spille en rolle for utvikling av sosial kapital. Bibliotekets rolle som universell tjeneste, blir mer viktig nå når Vilvoorde kan bruke eldre datamaskiner til leksehjelp i tillegg til datamaskinrommet. Det er ikke noe nytt at ungdommer står og henger et sted. Plener viser til at de ulike gruppene av ungdom viste stor grad sosial kapital av båndtypen, men i liten grad den brobyggende. Funn

viser også at møtene ungdommene hadde stort sett var høyintensive (Plener, 2008). Det gjelder for så vidt i Vilvoorde også, men ungdommene var veldig åpne for kontakt. Det tenderte til lavintensivt, og Plener viser også til at det kunne være uklart om møtene var lavintensive eller høyintensive. Biblioteket er et sted for felles aktiviteter med venner (Aabø, Audunson, & Vårheim, 2010). Barn og unge bruker nesten biblioteket som både et andre og et tredje sted (Oldenburg, 1989). Det veksler mellom offentlig, lokalt og privat område når youngsters og ungdom henger rundt (Lofland, 1998). De ansatte tar runder i ny og ned for at ingen brukergrupper skal dominere andre. Brukere som studerer ønsker for eksempel at det skal være stille. Men i motsetning til undersøkelser i Canada ignorerte ikke de bibliotekansatte bibliotekregler med tanke på å forstyrre andre brukere (McKechnie, et al., 2004). Mine funn viser at de ansatte selv tar tak i Vilvoorde. De ønsker å legge til rette for balanse mellom offentlig, lokalt og privat område, slik at det er mest mulig offentlig område i biblioteket (Ruth Soenen, 27. november 2014).

Audunson spør hvordan vi skal klare å skape arenaer som kan tilrettelegge kommunikasjon og toleranse på tvers av kulturer, etniske og sosiale skiller (Audunson R. , Upublisert bok, s. 1). Videre viser han til at vi trenger et felles språk for å kommunisere. Etter min mening har Vilvoorde bibliotek gjennom mål/prioriteringer og tiltak som Taalpunt, TAREKO-prosjektet og fokus på læring og sosial integrering, skapt slike arenaer. Bibliotekets mål er digital inkludering, kulturell utdanning (hvordan leve med andre grupper av mennesker), sosial orientering (spesielt for mennesker som ønsker å bosette seg i Vilvoorde), Taalpunt, sosialt engasjement, hjelpe sårbare ungdom, jobbe med samarbeidspartnere og språkbevissthet. I workshops/ foredragsseriene på nederlandsk med tema tilpasset nykommere er det like mye fokus på læring av språk på en enklere måte i trygge omgivelser. Språk og integrering hører sammen. Nykommere får tilbud om mer enn en første opplæring på biblioteket. Det er behov for å gå dypere inn i kultur og språk etter som man har bodd en stund i landet. Funn viste også at biblioteket spilte ulik rolle i ulike faser i integrasjonsprosessen for innvandrerkvinner i Vestfold (Essmat, 2009).

I første fase av observasjonsrekka ble jeg jeg i stuss over hva myndighetene i Vilvoorde ønsket. I februar sa bibliotekaren ansvarlig for opplæring til nykommere at han ikke fikk lov å snakke annet språk enn flamsk, selv om han selv kan flere språk. Nederlandsk er det offisielle språket som skal brukes i Vilvoorde, så også i biblioteket. Grupper kan ta med seg tolk når det holdes opplæring i biblioteket for nyinnflyttede med et annet morsmål. Gruppen

må selv ta med seg tolk. Myndighetene ønsker å verne om det flamske språk. I Vilvoorde har de egne retningslinjer for språk i tillegg til de generelle som gjelder for det som gjelder for offentlig administrasjon i det flamske språksamfunn. Vilvoorde er nabo til Brussel regionen som forholder seg til både fransk og nederlandsk i egen region. Dette påvirker Vilvoorde som nabokommune til å holde fokus på nederlandsk som gjeldende språk i flamsk område.

Biblioteket har i flere år kjempet for muligheten til å benytte et «contact language» i møte med nyankomne (Frank Verreyken, 20. juni 2014). Den nye borgermesteren har tillatt at det er lov å snakke et annet språk i møte med innbyggere som ikke forstår nederlandsk. I første omgang syntes jeg det grenset til det moralske rom med tilnærming til kommunitarisme slik Skot-Hansen skriver (Skot-Hansen, 2001). Men utover våren observerte jeg hva bibliotekets mål og tiltak er. Etter min mening hører biblioteket inn under idealmodellen om et sosialt rom hvor alle har tilgang, og hvor brukerne som likeverdige deltakere kan påvirke den politiske beslutningsprosessen i en fri debatt. Ljødal (Ljødal, 2005) identifiserte læringsrommet i tillegg til Skot-Hansen sine tre. Vilvoorde bibliotek seiler rett inn i det rommet også. Det er viktig for kulturell utdanning og sosial orientering å kunne kommunisere med bibliotekbrukerne. Biblioteket ønsker at de nyankomne skal integreres raskt via et kommunalt sosial nettverk. Det skaper tillit til at offentlige myndigheter, her representert ved biblioteket, ønsker å hjelpe dem. Sosial kapital skapes i et offentlig område, men som også tenderer til å være et lokal område når dette skjer utenfor bibliotekets åpningstid for en lukket gruppe. Det legges opp til lavintensive møteplasser hvor det skal være enkelt å komme i dialog. Høytlesing av samme bok på flere morsmål i regi av biblioteket er et godt eksempel i så måte. Det er dessuten et godt eksempel på biblioteket som «square» eller torg (Aabø, Audunson, & Vårheim, 2010).

Bibliotekets rolle som integrasjonsarena og samarbeid med lokale aktører har mange likhetstrekk med Furuset bibliotek (Høgskolen i Oslo og Akershus, 2012) (Audunson & Aabø, 2013).

Det var en overvekt av kvinner på barneavdelingen slik Vårheim beskriver skriver om fra et nordnorsk bibliotek. Mitt hovedinntrykk når det gjaldt datamaskinrommet var at begge kjønn var likt representert, i motsetning til det Vårheim viser til i nordnorsk by hvor menn i stor grad brukte datamaskinene. (Vårheim A. , 2014)

Funn hos Vårheim i en nordnorsk by viste at høy andel menn på datamaskiner. I Vilvoorde likt fordelt mellom menn og kvinner. I likhet med nordnorske byen er det kvinner som tar

med seg barna til arrangementer i Vilvoorde, eventuelt en tenåringsjente, kanskje en eldre søster?

Samarbeid med frivillige og organisasjoner er en strategi for å skape sosial kapital på bibliotek.

Funn viste at biblioteket ønsker å samarbeide med lokale myndigheter og organisasjoner, og knytte til seg frivillige. Det ser vi både i forbindelse med arbeid med youngsters og i forbindelse med annonsering etter frivillige i TAREKO-prosjektet. En muslimsk dame er ansatt i en frivillig type stilling for å jobbe som en slags miljøarbeider blant barn og unge. Hun skal også være tilgjengelig for kontakt med foreldre, slik at man på sikt kan få mer kontakt mellom bibliotek, barn og foreldre. Biblioteket ønsker frivillige med forskjellig kulturbakgrunn til sitt TAREKO-prosjekt, slik at det er lettere å komme i god dialog med flerkulturelle brukergrupper. Målet med prosjektet er at unge mødre, og spesielt nyankomne med en annen kulturell bakgrunn enn flamsk, skal bli kjent med biblioteket og dets tjenester. Det er ønskelig at de frivillige selv kjenner og innehar språkkompetanse tilknyttet målgruppa. Et av målene er at mødre skal oppleve en positiv måte å bli integrert i samfunnet.

7 Oppsummering

Problemstillingen er operasjonalisert i tre forskningsspørsmål:

1. Kan vi se lavintensive og høyintensive møteplasser ved de tre bibliotekene, i tilfellet på hvilken måte?
2. Kan vi se offentlig, lokalt og privat område i de tre bibliotekene, i tilfellet på hvilken måte?
3. Kan vi se at de tre bibliotekene skaper sosial kapital, i tilfellet på hvilken måte?

Funn viser at det er stor grad av variert bruk ved alle tre bibliotekene. Alle brukergrupper er representert og disse beveger seg mellom lavintensive og høyintensive møteplasser, og mellom offentlige, lokale og private områder. Det viser også funn gjort i PLACE (Aabø, Svanhild & Audunson, Ragnar, 2012). Brukerne ved de tre bibliotekene benytter seg av bibliotekets tjenester og rom i alle arenaene. Oostende og Vilvoorde utpeker seg mer på arena for læring og sosialt rom i tillegg til tradisjonelt bruk, mens Holsbeek utpeker seg mest på arena for tradisjonelt bruk og arena for læring.

Forskningsspørsmålene kan altså besvares positivt. Jeg ser nærmere på et og et forskningsspørsmål, og fremhever moment som utpeker seg.

Vi kan for det første se lavintensive og høyintensive møteplasser ved alle tre bibliotekene. De lavintensive møteplassene hvor brukerne eksponeres for andre, annerledes fra dem selv, har størst fokus i denne oppgaven. Jeg velger å vise konkret hvor jeg observerte disse ved hvert bibliotek. Det viste seg at de lavintensive møteplassene er der hvor jeg som regel utførte kortintervju. Det var der det var enkelt å komme i kontakt med brukere. Ved Holsbeek bibliotek var det ved tidsskrifthyllene og i området mellom skranken og barneavdelingen hvor datamaskinene var plassert. Mange forskjellige brukere passerte disse punktene. Ved Oostende bibliotek observerte jeg flest lavintensive møter i området bibliotekets «torg» og musikkavdelingen. Biblioteket hadde i løpet av sommeren ommøblert og lagt til rette for flere sitteplasser i akkurat dette området. Ved Vilvoorde bibliotek var det flest lavintensive møter i området hallen, skranken, datamaskinrommet og barneavdelingen. Alle brukere måtte gå gjennom dette området, og det var åpent nok til at man ikke måtte haste. Det var enkelt å komme i kontakt.

For det andre kan vi se vandring mellom offentlige, lokale og private områder ved alle de tre bibliotekene. I perioder observerte jeg mange private bobler, som mer knyttes til privat område identifisert av Lofland enn av privat karakter i et høyintensivt møte. I hovedsak var det offentlig område i Oostende og Vilvoorde bibliotek, men ofte var det «bobler» av lokalt og privat område. I Oostende var det forskjell på tidspunkt på året, i Vilvoorde var det ofte vandrende «private bobler» i form av barne- og ungdomsgjenger. I Holsbeek bibliotek var det ofte offentlig område, som gled over i lokalt område. Enkelte ganger ble det ubalanse mellom områdene, det ble for lokalt eller privat område på et offentlig sted. Alle de tre bibliotekene plana og utførte tiltak for å bedre balansen, slik at offentlig område skulle bli mer framtrepende. Det vil igjen føre til at andre brukere føler seg mer velkommen.

Ved alle tre bibliotek observerte jeg tillit mellom brukere og ansatte. I Holsbeek stå døra på vid gap med veska i døråpningen. I Vilvoorde var det full tillit til at tre menn spurte om de kunne filme, og full tillit til at de filmet uten å forstyrre andre. I Oostende passet de på trillevogna for en mann. Det kan minne om tykk tillit. Vi kan også se den generaliserte eller institusjonelle tilliten, i form av at biblioteket er der som en universell institusjon for alle. Brukerne benytter seg ikke nødvendigvis at bibliotekets tjenester og arrangementer, men

mange benytter seg av biblioteket som en møteplass eller sted for dem. Flere benyttet seg av gratis wifi eller bare var der og kikket på en bok i ny og ned eller traff venner.

Jeg opplevde at alle de tre bibliotekene var en møteplass for alle brukergrupper, men jeg ser en overvekt at familier i Holsbeek, youngsters/flerkulturelle i Vilvoorde og godt voksne i Oostende. Enkelte brukergrupper ble prioritert i form av prosjekter, samlingsutvikling og målrettet tiltak. Alle de tre bibliotekene ønsket å gjøre noe med ressurser og prioriteringer, slik at det skulle oppleves som et mer offentlig område for alle, og dermed lettere for nykommere og alle typer forskjellige mennesker å bruke biblioteket.

Veien videre

Mine funn viser at alle tre bibliotekene har lavintensive møteplasser hvor brukerne blir eksponert for annerledeshet, ulik kultur og mangfold. Det er viktige funn i eventuelle videre undersøkelser hvor tematikken undersøkes også i Brussel regionen og i den franske regionen Vallonia. Og at noen til slutt tar for seg biblioteket som møteplass i hele Belgia.

Litteraturliste

- Aabø, S., Audunson, R., & Vårheim, A. (2010). How do public libraries function as meeting places? *Library & Information Science Research*, (32), s. 16-26.
- Aabø, Svanhild, & Audunson, Ragnar. (2012). Use of library space and the library as place. *Library & Information Science Research*, (34), s. 138-149.
- Audunson, R. (2005). The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places. *Journal of Documentation*, (61), s. 429-441.
- Audunson, R. (u.d.). *Upublisert bok*.
- Audunson, R., & Aabø, S. (2013). Biblioteket som motor i å skape lokalsamfunn med sammenhengskraft i en flerkulturell storbykontekst. *Nordisk tidsskrift for informationsvidenskap og kulturformidling*, s. 39-50.
- Audunson, R., Essmat, S., & Aabø, S. (2011). Public libraries: A meeting place for immigrant women? *Library & Information Science Research*, (33), s. 220-227.
- Brans, M., De Winter, L., Swenden, W., & (red). (2009). *The Politics of Belgium. Institutions and policy under bipolar and centrifugal federalism*. London: Routledge.
- Buschman, J. E., & Leckie ed., G. J. (2007). *The library as place. History, community, and culture*. Westport, Connecticut. London: Libraries Unlimited.
- Delica, K. N. (2012). *Biblioteksbaserte medborgercentre i utsatte boligområder - om praksisformer, strategier og social innovation i arbeidet med avansert marginalitet*. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Delica, K. N. (2013). Biblioteker og sosial kapital. En diskuterende litteraturstudie af nyere forskning. *Nordisk tidsskrift for informationsvidenskap og kulturformidling*, (2), s. 33-44.
- Einen, M. (2012). *Voss bibliotek som møteplass. En sammenlignende studie med bybibliotek (Masteroppgave)*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Emerson, R. M., Fretz, R., & Shaw, L. (1995). *Writing ethnographic fieldnotes*. Chicago: University of Chicago Press.

- Ericson, A. (2014, 3). Bibliotek for de privilegerte. *Bibliotekforum*, s. 37.
- Eriksen, T. H. (2010). *Små steder - store spørsmål: innføring i sosialantropologi*. Oslo: Univseritetsforlaget.
- Essmat, S. (2009). *Biblioteket som møteplass for innvandrerkvinner?. Masteroppgave*. Oslo: Høgskolen i Oslo. Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag.
- Evjen, S. (2012). *Placing the public library – a comparative analysis of political (PhD-avhandling)*. København: Det Informationsvidenskabelige Akademi.
- Fagerlid, C. (2014). *Livet på biblioteket* (Upublisert).
- Fitzmaurice, J. (1983). *The politics of Belgium*. London: Hurst.
- Folkebibliotekloven (2014). Lov, 1. januar 2014 om folkebibliotek*. (2014). Oslo: Kulturdepartementet. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>
- Gedde, C. T. (2011). *Arkitektur som et sosialt redskap. En analyse av Lambertseter bibliotek og Ski bibliotek (Masteroppgave)*. Hentet fra https://oda.hio.no/jspui/bitstream/10642/940/2/Gedde_Cecilie.pdf
- Giddens, A. (2009). *Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Hajer, M. A., & Reijndorp, A. (2001). *In search of new public domain*. Rotterdam: NAI Publisher.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2004). *Feltmetodikk*. Oslo: Gyldendal.
- Hegedahl, P., & Rosenmeier, S.L. (2007). *Social kapital som teori og praksis*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Heynen, H., & Soenen, R. (2012). Mimesis and connections: The relations between architecture, anthropology, and designerly research. I *Good practices best practices* (ss. 43-48). Antwerp: Colophon. Hentet fra <http://arch.kuleuven.be/publicaties/good-practices-best-practices>
- Hillenbrand, C. (2005). Public libraries as developers of socail capital. *Aplis*, 18 (1), s. 4-12.
- Høgskolen i Oslo og Akershus. (2012). *Framtidas bibliotek på Furuset - en mulighetsstudie*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.

- Høimyr, T. (2009). *Sosial kapital på biblioteket?: en undersøkelse av bruken av to lokalbibliotek i Oslo. (Masteroppgave)*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Johannessen, A., Tufte, P., & Kristoffersen, L. (2008). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Johnson, C. A. (2012). How do public libraries create social capital? An analysis of interactions between library staff and patrons. *Library & Information Science Research*, s. 52-62.
- Kumlin, S., & Rothstein, B. (2005). Making and breaking social capital: The impact of welfare-state institutions. *Comparative political studies*, (38), s. 339-365.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal.
- Leckie, G. J., & Hopkins, J. (2002). The public space of public libraries: Findings from Toronto and Vancouver. *The Library Quarterly*, s. 326-372.
- Linley, R., & Usherwood, B. (1998). *New measures for the new library: a social audit of public libraries*. Hentet fra http://www.shef.ac.uk/polopoly_fs/1.128118!/file/CPLIS--New-Measures-for-the-New-Library.pdf
- Ljørdal, H. (2005). *Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid*. ABM-utvikling.
- LOCUS. (2013). Hentet 2013 fra <http://www.locusnet.be>
- Lofland, J., & Lofland, L. (1995). *Analyzing social settings. A guide to qualitative observation and analysis*. Belmont: Wadsworth.
- Lofland, L. H. (1998). *The Public realm: exploring the city's quintessential social territory*. New York: Aldine de Gruyter.
- McCabe, R. B. (2001). *Civic librarianship. Renewing the social mission of the public library*. Lanham: Scarecrow Press.
- McKechnie, L. E., Dixon, C., Fear, J., & Pollak, A. (2006). *Rules of (mis)conduct: User behaviour in public libraries*. Hentet 2013 fra http://www.cais-acs.ca/proceedings/2006/mckechine_2006.pdf

- McKechnie, L., French, P., Goodall, G., Kipp, M., Paquette, D., & Pecoskie, J. (2004). Covered beverages now allowed: Public libraries and book superstores. *The Canadian Journal of Information and Library Science*, (3), s. 39-51.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Oldenburg, R. (1989). *The Great good place*. Cambridge: Da Capo Press.
- PLACE. (2012). *Lokalisert på Verdensveven 9. desember 2012*. Hentet fra PLACE: Public Libraries – Arenas for Citizenship: An Investigation of the Public Library as a Meeting Place in a Digital and Multicultural Context : <https://www.cristin.no/as/WebObjects/cristin.woa/wa/presentasjonVis?pres=288092&type=PROSJEKT>
- Plener, Å. U. (2008). *Biblioteket som møteplass for ungdom? (Masteroppgave)*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of american community*. New York: Simon & Schuster.
- Rasmussen, C. H., Jochumsen, H., & Skot-Hansen, D. (2011). *Biblioteket i byudviklingen: - opplevelse, kreativitet og innovation*. [København]: Danmarks biblioteksforening.
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold : Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode, (2. utg)*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Skot-Hansen, D. (2001). Folkebiblioteket i civilsamfundet - civilsamfundet i folkebiblioteket. I R. A. Audunson, & N. Lund, *Det siviliserte informasjonssamfunn. Folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid*. (s. 45-62). Bergen: Fagbokforlaget.
- Soenen, R. (2006). *An Anthropological account of ephemeral relationships on public transport. A contribution to the reflection on diversity. Eurodivpaper 29. 2006*. Fondazione Eni Enrico Mattei.
- Soenen, R. (2009). *De connecties van korte contacten*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

- Soenen, R. (2014, N11). On life after building. *Architectural Review Flanders* , s. 191-201.
- Soenen, R., & De Brandt, H. (2011). *Neveneffecten*. Brussel: LOCUS.
- Spradley, J. P. (1979). *The ethnographic interview*. Belmont: Wadsworth.
- (2009). *St.meld.nr.23 (2008-2009). Bibliotek: kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Oslo: Kultur- og kirke departementet.
- Store norske leksikon. (2014). *Lokalisert på Verdensveven 15. november 2014*. Hentet fra <http://snl.no/Belgia>
- Theys, K. (1995). *Van volksbibliotheek naar multimediale openbare bibliotheek*. Vilvoorde. Utenriksdepartementet. (2014, November). *Landsider.no*. Hentet fra <http://www.landsider.no/land/belgia/>
- Vårheim, A. (2007). Social capital and public libraries: the need for research. *Library & Information Science Research* (29), s. 416-428.
- Vårheim, A. (2009). Public libraries: places creating social capital? *Library Hi Tech*, 27 (3), s. 372-381.
- Vårheim, A. (2014). Trust and the role of the public library in the integration of refugees: The case of a Northern Norwegian city. *Journal of Librarianship and Information Science*, (46), s. 62-69.
- Vårheim, A. s. (2011). Gracious space: Library programming strategies towards immigrants as tools in the creation of social capital. *Library & Information Science Research*, 33 (1), s. 12-18.
- Vårheim, A., Steinmo, S., & Ide, E. (2008). Do libraries matter? Public libraries and the creation of social capital. *Journal of Documentation*, 64 (6), s. 877-892.
- Vlaamse Regering. (2012). Decreet van 6 juli 2012 betreffende het Lokaal Cultuurbeleid.
- Webster, F. (2006). *Theories of the information society*. London: Routledge.

MUNTlige KILDER

Ruth Soenen, sosialantropolog/ forsker i Belgia

Kris Coenegrachts, biblioteksjef, Holsbeek bibliotek

Martine Vandermaes, biblioteksjef, Oostende bibliotek

Susie Vermeulen, bibliotekar, Oostende bibliotek

Karla Theys, biblioteksjef, Vilvoorde bibliotek

Frank Verreyken, nestleder, Vilvoorde bibliotek

Hilde Polspoel, avdelingsleder, Vilvoorde bibliotek

Hilde De Brandt, LOCUS

Maike Somers, LOCUS

Tønnes Svanes, nestleder ved Norges ambassade i Belgia (foredrag 14. november 2014)

Vedlegg

Observation schedule 2014

Holsbeek Library

Monday: closed

I had a kind of test observation Saturday 11th of January.

Tuesday: 25th of February 13.00 (information, clarify), 4th of March 14.00-16.00

Wednesday: 19th of March 14.00-16.00

Thursday: 8th of May 18.00-20.00, 20th of March 13.50-14.45 (youth book event)

Friday: 25th of April 18.00-20.00

Saturday: 8th of March 10.00-12.00

25th of February 13.00-13.30 (information/clarify)

4th of March 14.00-16.00 (interview 13.00 and observation)

8th of March 10.00-12.00

19th of March 14.00-16.00 (interview 13.00? and observation after)

20th of March 13.50-14.45 (youth book event)

25th of April 18.00-20.00

8th of May kl 18.00-20.00 (interview 17.00/ follow-up and observation)

Ostend library

Monday: 10th of March 14.00-19.00 (interview and observation)

Tuesday: 11th of February

Wednesday: 30th of April (interview/ follow-up and observation)

Thursday: 27th of March 14.00-18.00

Friday: 7th of February 10.00-12.00

Saturday: 5th of April 13.00-16.00

7th of February 10.00-12.00

11th of February 13.00-16.00

10th of March 14.00-19.00

27th of March 14.00-18.00 (Youth book week. Event: 13.30-14.30)

5th of April 13.00-16.00

22th of April 11.00-12.00 (Interview)

30th of April 10.00-18.00 ("Reading" Party 14.15-16.15: Lees je mee?)

Vilvorde library

Monday: 17th of February 15.00 (a visit to give information and set up a plan for observation)

Monday 24th of March 14.00-18.00 (interview 14.00 and observation 14.30-18.00)

Tuesday: 25th of February 14.00-17.00.

Tuesday 25th of March 10.00-11.00 (interview/conversation)

Wednesday: 12th March 11.00- 19.00 (information meeting 11.00 and observation)

Thursday 17th of April 15.00-17.00

Friday: 9th of May 14.00-19.00

Saturday: 26th of April 11.00-15.00

17th of February (a visit to clarify/start)
25th of February 14.00-17.00
12th of March 11.30-19.00
24th of March 14.00-18.00
25th of March 10.00-11.00 (interview/conversation)
17th of April 15.00-17.00 (10/4 cancel)
26th of April 11.00-15.00
9th of May 14.00-19.00 (observation)